

Міністерство освіти і науки України
Житомирський державний університет імені Івана Франка
Навчально-науковий інститут іноземної філології
Кафедра англійської мови та прикладної лінгвістики

The Philological Universes

Збірка наукових робіт

Житомир – 2026

УДК 81'25:81'42:004.9
Ф 54

*Рекомендовано до друку
Вченою радою Житомирського державного університету
імені Івана Франка
(Протокол № 11 від 29 травня 2026 р.)*

Засновники: ННІ іноземної філології ЖДУ імені Івана Франка кафедра англійської мови та прикладної лінгвістики

Редакційна колегія:

к.ф.н., доц. Білюк І. Л.
к.ф.н. доц. Кодубовська О.О.

Рецензенти:

Олеся СКЛЯРЕНКО – кандидат філологічних наук, доцент кафедри іноземної філології, перекладу та методики навчання Університет Григорія Сковороди в Переяславі.

Лариса СОЛОВЙОВА – кандидат філологічних наук, доцент кафедри іноземних мов Поліського національного університету.

Тетяна СВІРИДЮК – кандидат філологічних наук, доцент кафедри іноземних мов економічного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

Ф54 The Philological UniverseS : збірка наукових робіт / ред.: І. Білюк, О. Кодубовська. Житомир, 2026. 114 с.

Збірка наукових праць містить результати досліджень студентів та науковців, присвячених актуальним проблемам сучасної філології, перекладознавства та прикладної лінгвістики. Тематика досліджень охоплює питання лексикографії, цифрової комунікації, комп'ютерної лінгвістики, дискурс-аналізу та сучасних перекладацьких практик. Матеріали подано в авторській редакції.

УДК 81'25:81'42:004.9
© Житомирський державний університет імені Івана Франка, 2026

ЗМІСТ

Цапро Г.Ю. ЖІНОЧА ПОПУЛЯРНА ПРОЗА ПОЧАТКУ ХХІ СТОЛІТТЯ: ПРОБЛЕМА ЖАНРОВОЇ КЛАСИФІКАЦІЇ (ЧИК-ЛІТ І СУМІЖНІ ПОНЯТТЯ)	6
Смольницька О. О. ПЕРЕКЛАДОЗНАВЧІ НЮАНСИ В УКРАЇНОМОВНОМУ ВІДТВОРЕННІ ПОЕМИ ДЖОНА КІТСА «ГІПЕРІОН: ВИДІННЯ» (НА ПРИКЛАДІ ВЛАСНОГО ПЕРЕКЛАДУ)	8
Грищенко Д.С., Білюк І.Л. АУДІОВІЗУАЛЬНИЙ ПЕРЕКЛАД У ЦИФРОВУ ЕПОХУ	10
Ліпінська Є.І., Білюк І.Л. СЕМАНТИЧНА СТРУКТУРА ТА ПОЛІСЕМІЯ ТЕРМІНІВ ЕКОЛОГІЧНОГО ПРАВА ЯК ЧИННИКИ ЇХ ТОЧНОГО ТЛУ МАЧЕННЯ ТА ПЕРЕКЛАДУ	12
Шматко Г.С. ПРИНЦИПИ РОЗРОБКИ ЕЛЕКТРОННОГО СЛОВНИКА АНГЛОМОВНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ ЕЛЕКТРОМОБІЛЬНИХ ТЕХНОЛОГІЙ	14
Бичков Д.О., Дячук Н.В. РОЛЬ ТЕРМІНІВ У ВНУТРІШНЬОГАЛУЗЕВІЙ КОМУНІКАЦІЇ	16
Ковальчук М.М., Білюк І.Л. ЛЕКСИЧНІ ІННОВАЦІЇ ТІКТОК ТА INSTAGRAM: СЛЕНГ, АБРЕВІАЦІЇ, МЕМНА ЛЕКСИКА ТА ЇХНІЙ ЛЕКСИКОГРАФІЧНИЙ ОПИС	18
Ремньова Д.Г., Білюк І.Л. СТВОРЕННЯ АНГЛО-УКРАЇНСЬКОГО ВЕБГЛОСАРІЮ МОЛОДІЖНОГО СЛЕНГУ НА ОСНОВІ МАТЕРІАЛІВ СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖ	20
Мельник Є.А. ОСОБЛИВОСТІ ЕКОЛОГІЧНОГО ДИСКУРСУ	23
Степанчук В.С. ГРАМАТИЧНІ ТРАНСФОРМАЦІЇ В АУДІОВІЗУАЛЬНОМУ ПЕРЕКЛАДІ ПСИХОЛОГІЧНИХ ТРИЛЕРІВ	25
Голуб Є.В., Чумак Л.М. МОВА ВОРОЖНЕЧІ (НАТЕ SPEECH) У СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖАХ: ЛІНГВІСТИЧНІ ЗАСОБИ ВИРАЖЕННЯ АГРЕСІЇ ТА МЕТОДИ ЇХ АВТОМАТИЧНОЇ ФІЛЬТРАЦІЇ	26
Лопатюк М.Ю., Криворучко Т.В. СТРУКТУРУВАННЯ ТА ЛЕКСИКОГРАФІЧНИЙ ОПИС ІГРОВОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ У ФОРМАТІ ЕЛЕКТРОННОГО СЛОВНИКА	29
Козакевич А.О., Чумак Л.М. ДИСКУРСИВНО-КОГНІТИВНІ ПАРАМЕТРИ ТЕРМІНОФІКСАЦІЇ ЯК МЕХАНІЗМИ КОНЦЕПТУАЛІЗАЦІЇ НАУКОВОГО ЗНАННЯ У СПЕЦІАЛІЗОВАНИХ ТЕКСТАХ	32
Журавська М.Т., Кодубовська О.О. ТЕМАТИЧНА КЛАСИФІКАЦІЯ КУЛЬТУРНО МАРКОВАНОЇ ЛЕКСИКИ В АНГЛОМОВНОМУ ФЕНТЕЗІЙНОМУ СЕРІАЛІ «THE WITCHER»	34
Хоружа А.О. ТЕМАТИКО-СЕМАНТИЧНА КЛАСИФІКАЦІЯ ЛЕКСИКИ ТА ОСОБЛИВОСТІ ЇЇ ПЕРЕКЛАДУ В ЛІРИЦІ АНГЛОМОВНИХ ПІСЕНЬ	36
Римбалович Д.М., Чумак Л.М. ПОНЯТТЯ ТА КЛАСИФІКАЦІЯ ЧАТ-БОТІВ ЯК НОВІТНЬОГО ЗАСОБУ КОМУНІКАЦІЇ	39

Білошицька Є.М., Чумак Л.М. АВТОМАТИЗАЦІЯ МОРФЕМНОГО АНАЛІЗУ У СТВОРЕННІ ТРАДЕЦІЙНИХ ТА КОМП'ЮТЕРНИХ МОРФЕМНИХ СЛОВНИКІВ	41
Барановська Д.Ю., Чумак Л.М. ЛІНГВІСТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ЦИФРОВОЇ КОМУНІКАЦІЇ (НА ПРИКЛАДІ СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖ)	42
Миронова А.В., Дячук Н.В. МАНІПУЛЯТИВНІ МОВНІ СТРАТЕГІЇ В ІНТЕРНЕТ-КОМУНІКАЦІЇ: ЛІНГВІСТИЧНИЙ АСПЕКТ	44
Якубенко А.В. СУЧАСНІ МЕТОДИ ОБРОБКИ ПРИРОДНОЇ МОВИ В ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИХ СИСТЕМАХ АНАЛІЗУ АНГЛОМОВНИХ ТЕКСТІВ	46
Залезинська К.М., Дячук Н.В. КОГНІТИВНІ ОСНОВИ ВИКОРИСТАННЯ ФЛЕШКАРТ У ЗАСВОЄННІ АНГЛОМОВНИХ ІТ-ТЕРМІНІВ	48
Бос А.Ю., Криворучко Т.В. ФРАЗЕОЛОГІЗМИ ЯК НОСІЇ ЕТНОМАРКОВАНОСТІ	50
Омельченко А.І., Криворучко Т.В. МОВНІ ЗАСОБИ ОЦІНЮВАННЯ ТА ПЕРЕІНТЕРПРЕТАЦІЇ РЕАЛЬНОСТІ В АНГЛОМОВНОМУ МЕДІАДИСКУРСІ	51
Лампіцький А.О., Чумак Л.М. ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРИКЛАДНІ АСПЕКТИ СТВОРЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНОГО КОНТЕНТУ ДЛЯ ЗМІ ТА СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖ	53
Фурлет В.П., Криворучко Т.В. ПОНЯТТЯ ТА ОЗНАКИ ПРОФЕСІЙНОГО ЖАРГОНУ В СУЧАСНІЙ АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ	56
Радзимінська А.Г., Борисенко Н.Д. АНГЛОМОВНІ РЕАЛІЇ МІЖВОЄННОГО ПЕРІОДУ: ЛІНГВОКРАЇНОЗНАВЧИЙ АСПЕКТ	57
Сахневич М.Г., Кодубовська О.О. ЖАНРОВА ТА ТЕМАТИЧНА КЛАСИФІКАЦІЯ ТЕКСТІВ: СУЧАСНІ ПІДХОДИ ТА МОДЕЛІ	60
Будяківська Ю.О., Дячук Н.В. СЛОВНИК СЛІВ-БЛЕНДІВ ЯК ІНСТРУМЕНТ ЛІНГВІСТИЧНОГО АНАЛІЗУ СУЧАСНОЇ МОВИ	62
Філоненко К.М., Дячук Н.В. ЛІНГВАЛЬНА РЕПРЕЗЕНТАЦІЯ ОБРАЗУ ДРАКУЛИ: КОРПУСНИЙ АСПЕКТ	63
Остапчук А.Р., Чумак Л.М. ДОСЛІДЖЕННЯ ТА АДАПТАЦІЯ ВЕЛИКИХ МОВНИХ МОДЕЛЕЙ (LLMs) ДЛЯ ГЕНЕРАЦІЇ НАВЧАЛЬНОГО КОНТЕНТУ	65
Шишкіна К.О. РЕАЛІЗАЦІЯ ЧАТ-БОТУ ДЛЯ АВТОМАТИЗОВАНОГО ОЦІНЮВАННЯ ПЕРЕКЛАДУ ХУДОЖНИХ ТЕКСТІВ	67
Полівчук Т.В. ЕМОЦІЙНО-ЗАБАРВЛЕНА ЛЕКСИКА АНГЛОМОВНИХ ІГРОВИХ ФІЛЬМІВ: ПЕРЕКЛАДАЦЬКИЙ АСПЕКТ	69
Ярова Л.А. СПОСОБИ ВІДТВОРЕННЯ АВТОРСЬКОГО СТИЛЮ А. МІЛНА В УКРАЇНСЬКОМУ ПЕРЕКЛАДІ КАЗКИ «ВІННІ-ПУХ І ВСІ-ВСІ-ВСІ»	72
Гладишенко М.С., Полховська М.В. ВИЯВЛЕННЯ ТИПОВИХ СТРАТЕГІЙ ПЕРЕКЛАДАЧІВ ТА РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ЕФЕКТИВНОГО ВІДТВОРЕННЯ СЛЕНГУ У КІНОПЕРЕКЛАДІ	74

Сич А.П. ПЕРЕКЛАДАЦЬКІ СТРАТЕГІЇ ВІДТВОРЕННЯ АНГЛОМОВНИХ ФІЛЬМОНІМІВ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ	76
Дубінін Є.В., Дячук Н.В. ЛІНГВІСТИЧНИЙ КОМЕНТАР І ГЛОСАРІЙ ЯК ІНСТРУМЕНТИ ЛОКАЛІЗАЦІЇ СЕРІАЛУ	78
Сергеян Ю.А., Дячук Н.В. ПАЛІНДРОМИ У СУЧАСНІЙ АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ: СТРУКТУРНО-СЕМАНТИЧНИЙ АСПЕКТ	80
Гетьман Д.О. ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧНІ ТРАНСФОРМАЦІЇ У ВІДТВОРЕННІ АВТОРСЬКИХ НЕОЛОГІЗМІВ ТА АРТЛАНГІВ В АНГЛО-УКРАЇНСЬКИХ ПЕРЕКЛАДАХ РОМАНУ «1984»	82
Слюсар К.В. ОСОБЛИВОСТІ УКЛАДАННЯ ЕЛЕКТРОННОГО ГЛОСАРІЮ ДЕТЕКТИВНОЇ ЛЕКСИКИ	83
Пилипенко А.О., Криворучко Т.В. ПОНЯТТЯ СКОРОЧЕНЬ ТА АБРЕВІАТУР В АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ: СУТНІСТЬ І КЛАСИФІКАЦІЯ	86
Бождоганов М.М. ЦІЛІСНЕ ПЕРЕТВОРЕННЯ ЯК ПРОВІДНИЙ ПРИЙОМ ПЕРЕКЛАДУ КАЛАМБУРІВ ТА ОКАЗІОНАЛІЗМІВ В УКРАЇНСЬКОМУ ДУБЛЯЖІ НАУКОВО-ФАНТАСТИЧНОЇ КІНОТРИЛОГІЇ «ВАРТОВІ ГАЛАКТИКИ»	87
Ліхтанська Т.І., Чумак Л.М. РЕАЛІЇ БРИТАНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ В УКРАЇНСЬКОМУ ПЕРЕКЛАДІ РОМАНУ «ME BEFORE YOU»	90
Валюх С.В. ВІДТВОРЕННЯ АНГЛІЙСЬКИХ ТЕРМІНОЛОГІЧНИХ ОДИНИЦЬ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ У ХУДОЖНЬОМУ ПЕРЕКЛАДІ	91
Сокирко А.К. СТРАТЕГІЇ ПЕРЕДАЧІ ОКАЗІОНАЛІЗМІВ У ФЕНТЕЗІЙНОМУ ДИСКУРСІ З АНГЛІЙСЬКОЇ НА УКРАЇНСЬКУ МОВУ	94
Rybalchenko A.Yu. HEALTH AS A SEMIOTIC CONSTRUCT IN DIGITAL FOOD ADVERTISING	96
Гунченко М.Л., Войналович Л.П. ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ ГЕРУНДІЯ ТА ГЕРУНДІАЛЬНИХ ЗВОРОТІВ НА МАТЕРІАЛІ АНГЛОМОВНОЇ ДЕТЕКТИВНОЇ ПРОЗИ	97
Швець В.Р. МОВНІ ТА ІНДИВІДУАЛЬНО-АВТОРСЬКІ МЕТОНІМІЇ В ТВОРАХ ДЖОРДЖА ОРВЕЛЛА «1984» ТА «ANIMAL FARM»	99
Ярошенко Л.Ю. ВІДТВОРЕННЯ МОВНИХ ТА ІНДИВІДУАЛЬНО-АВТОРСЬКИХ ЕПІТЕТІВ В АНГЛО-УКРАЇНСЬКОМУ ПЕРЕКЛАДІ	102
Пилипака В.В., Кодубовська О.О. ПРИНЦИПИ ФОРМУВАННЯ ЕЛЕКТРОННОГО СЛОВНИКА АНГЛОМОВНОЇ МИСТЕЦЬКОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ	104
Gryshchenko O. 'WE' AS A MARKER OF INTERNAL UNCERTAINTY IN FICTION	106
Берега Ю.А. РЕАЛІЇ СЕРІАЛУ «ЩОДЕННИКИ ВАМПІРА»: КЛАСИФІКАЦІЙНИЙ АСПЕКТ	108
Зіновчук С.Ю., Полховська М.В. КЛЮЧОВІ РІЗНОВИДИ АУДІОВІЗУАЛЬНОГО ПЕРЕКЛАДУ	111
Литвинчук Д.В. ПЕРЕДАЧА ІДІОЛЕКТУ ПЕРСОНАЖА У КІНОПЕРЕКЛАДІ (НА МАТЕРІАЛІ ФІЛЬМУ «INGLOURIOUS BASTERDS»)	113

Цапро Г.Ю.
кандидат філологічних наук, доцент
Київський столичний університет імені Бориса Грінченка

**ЖІНОЧА ПОПУЛЯРНА ПРОЗА ПОЧАТКУ ХХІ СТОЛІТТЯ:
ПРОБЛЕМА ЖАНРОВОЇ КЛАСИФІКАЦІЇ
(ЧИК-ЛІТ І СУМІЖНІ ПОНЯТТЯ)**

У сучасному літературознавстві дедалі більшої уваги набуває так звана жінкоцентрична популярна проза, що сформувалася наприкінці ХХ – на початку ХХІ століття. У науковому дискурсі для позначення цієї групи текстів використовуються різні терміни: *чик-літ*, *жіноча популярна проза*, *постфеміністична жіноча проза*, *жіноча комерційна література*. Водночас чіткої термінологічної системи, яка б однозначно визначила жанровий статус цих текстів, досі не сформовано. Саме тому проблема їхньої класифікації залишається предметом активних дискусій у сучасних літературознавчих і культурологічних дослідженнях.

У більшості робіт поняття чик-літ використовується для позначення популярних романів, у центрі яких перебуває досвід молодої сучасної жінки, її професійна самореалізація, особисті стосунки, соціальна мобільність і пошук власної ідентичності [7]. Як зазначає С. Харжевські, цей тип прози сформувався у культурному контексті постфемінізму і відображає нові моделі жіночої суб'єктивності, пов'язані з індивідуалізмом, споживчою культурою та міським стилем життя [4, с. 6–7]. У цьому сенсі чик-літ можна розглядати як специфічну форму репрезентації жіночого досвіду в умовах пізньомодерної культури.

Дослідники також підкреслюють, що чик-літ є не лише літературним явищем, а й важливим сегментом сучасної книжкової індустрії. За спостереженням С. Ферріс та М. Янг, ця категорія виникла значною мірою як маркетингове визначення, яке об'єднує тексти, орієнтовані на певну читацьку аудиторію та сформовані відповідно до вимог масового книжкового ринку [2, с. 2–4]. Саме тому в межах цієї категорії можуть поєднуватися твори з різними стилістичними та наративними характеристиками.

Водночас у науковій літературі дедалі частіше наголошується на умовності самого терміна *чик-літ*. Деякі дослідники вважають його проблематичним через потенційно зневажливу конотацію та редукцію складного культурного явища до стереотипного образу «легкого жіночого читання». У зв'язку з цим у сучасному літературознавстві дедалі частіше використовується ширше поняття жіночої популярної прози, яке охоплює різні типи художніх текстів, об'єднаних фокусом на жіночому досвіді [8, с. 10–13].

Ще одним аспектом проблеми є співвідношення між чик-літ і традицією жіночого письма. Якщо останнє поняття пов'язане передусім із авторством і історією жіночої літературної творчості, то чик-літ функціонує передусім як категорія популярної культури та видавничого ринку. Саме тому деякі

дослідники розглядають його як форму постфеміністичної літератури, що відображає нові соціальні ролі жінок у сучасному суспільстві [3, с. 147–150].

Складність жанрової класифікації посилюється також тим, що чик-літ активно взаємодіє з іншими жанровими формами масової літератури. У таких текстах поєднуються елементи романтичного роману, соціальної комедії, міського роману та психологічної прози. Саме тому деякі дослідники пропонують розглядати чик-літ не як окремий жанр, а як культурну форму популярної жіночої нарративності, що виникла в умовах постіндустріального суспільства [6, с. 18-21].

Крім того, у сучасній культурі спостерігається тенденція до фрагментації цієї категорії. На основі чик-літ виникають різні підтипи популярної жіночої прози, які відображають специфіку різних соціальних груп і культурних контекстів. Серед них дослідники виокремлюють, зокрема, прозу про материнство, міську жіночу прозу, етнокультурні варіанти жіночої популярної літератури. Це свідчить про поступову трансформацію жанру та його адаптацію до різних сегментів читацької аудиторії [1, с. 52-54].

Отже, аналіз сучасних наукових підходів дозволяє зробити висновок, що поняття чик-літ і жіноча популярна проза не можуть розглядатися як чітко визначені жанрові категорії. Швидше вони функціонують як гнучкі культурні та видавничі класифікації, які відображають специфіку репрезентації жіночого досвіду в сучасній популярній літературі. Їхня термінологічна невизначеність зумовлена поєднанням літературних, соціокультурних і комерційних чинників, що формують сучасний книжковий ринок і читацькі практики.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Baykan B. Women's Reading and Writing Practices: Chick-Lit as a Site of Struggle in Popular Culture and Literature. *IJASOS – International E-Journal of Advances in Social Sciences*. 2015. Vol. 1(1). P. 27–33. DOI: <https://doi.org/10.18769/ijasos.73929>
2. Ferriss S., Young M. (eds.). *Chick Lit: The New Woman's Fiction*. New York: Routledge, 2006. 282 p. DOI: <https://doi.org/10.4324/9780203963845>
3. Gill R. *Gender and the Media*. Cambridge: Polity Press, 2007. 296 p.
4. Harzewski S. Tradition and Displacement in the New Novel of Manners. *Twentieth-Century Literature*. 2006. Vol. 52(1). P. 29–55. DOI: <https://doi.org/10.1215/0041462X-2005-002>
5. Harzewski S. *Chick Lit and Postfeminism*. Charlottesville: University of Virginia Press, 2011. 247 p. DOI: <https://doi.org/10.2307/j.ctt6wrm6c>
6. Mazza C., DeShell J. *Chick Lit: Postfeminist Fiction*. Seattle: Seal Press, 1995. 312 p.
7. Smith C. Cosmopolitan Culture and Consumerism in Chick Lit. *Journal of Popular Culture*. 2008. Vol. 41(6). P. 925–944. DOI: <https://doi.org/10.1111/j.1540-5931.2008.00560.x>
8. Whelehan I. *The Feminist Bestseller: From Sex and the Single Girl to Sex and the City*. London: Palgrave Macmillan, 2005. 230 p. DOI: <https://doi.org/10.1057/9780230503304>

Смольницька О. О.

Кандидат філософських наук

Консультант з української філології Місії «Постуляційний Центр
беатифікації й канонізації святих» Української Греко-Католицької Церкви

ПЕРЕКЛАДОЗНАВЧІ НЮАНСИ В УКРАЇНОМОВНОМУ ВІДТВОРЕННІ ПОЕМИ ДЖОНА КІТСА «ГІПЕРІОН: ВИДІННЯ» (НА ПРИКЛАДІ ВЛАСНОГО ПЕРЕКЛАДУ)

Джон Кітс (John Keats, 1795–1821) як геніальний і плідний поет англійського романтизму неодноразово цікавив українських перекладачів і дослідників, проте це стосувалося переважно малого жанру його поезії. Незавершені, але канонічні для англійської літератури твори більшого обсягу, які мають епічні ознаки, наразі не досліджувались і не перекладалися на українську мову, не кажучи про ширшу обізнаність аудиторії з цими текстами. Відповідно, для лінгвістів, літературознавців, перекладачів, перекладознавців та інших гуманітарних діячів являє особливий інтерес насичена лексичними та ритмічними відтінками незавершена поема «Гіперіон: Видіння» (“Hyperion, A Vision” – “Hyperion: A Vision”), або «Падіння Гіперіона: сон (мрія)» (“The Fall of Hyperion: A Dream”). Написаний білим віршем, імовірно, у 1819 р., опублікований у 1820 р., цей твір алегоричний, змальовує античного героя (титана) Гіперіона, солярну символіку, рай, народження творчості та інші явища.

«Падіння...» містить дві пісні (*Canto I, II*). Авторкою запропонованих тез перекладено уривок (в оригіналі перші 80 рядків) із I-ї, повний обсяг якої – 444 рядки, і всю II пісню (в оригіналі 62 рядки). Пропонований український переклад тез намагається відтворити ритм, як і подекуди його зміни (до яких автор тонко вдається).

Мета – дослідити перекладацькі трансформації в запропонованому перекладі твору Дж. Кітса.

Завдання: 1) проаналізувати образність поеми; 2) виявити античні паралелі та їхнє переосмислення, а також поєднання з біблійними мотивами; 3) дослідити можливість україномовного відтворення алітерацій, архаїзмів та інших особливостей оригіналу.

Опис побаченого раю (Едему) у Дж. Кітса схожий на «Утрачений Рай» Джона Мільтона, як і окремі деталі на початку поеми – наприклад, *wild Indian leaf* нагадує широке гілля екзотичних дерев, яким Адам і Єва після гріхопадіння намагалися прикрити свою наготу (книга IX) [1]. У Дж. Кітса так само є натяк на те, що це листя широке (бо на ньому можна писати). (Певно, в обох джерелах мається на увазі все ж таки Індія, а не сказано про індіанців, попри давно відкриту і колонізовану Америку). Далі змальований пейзаж відсилає і до райського у Дж. Мільтона (про це свідчать і плоди, і сік – нектар? – і альтана, тощо, не кажучи про згадування Матері Єви, її частування янгола – у мільтонівській поемі архангела Рафаїла, у V книзі [1]), ще цей краєвид схожий і на середземноморський (у тому числі італійський). Те, що ліричний герой Дж. Кітса не може стримати голоду і куштує плоди, а потім від неймовірної спраги випиває

сік і засинає чарівним сном, потім прокидаючись у невпізаному ним місці [2], відсилає і до гріхопадіння, але й до візіонерського досвіду. *Мушлі* (*shells*, тут – замість посуду [2]) нагадують античні реалії, але це й символ пілігрима. Також автор поєднує і давньогрецьку, і римську міфологію, бо, наприклад, Прозерпіна – це грецька Персефона.

В оригіналі наявні *алітерації* (і вони відтворені): I пісня: 1 рядок – *wherewith they weave*, 2 – *for a sect; the savage*; 3 – *From forth the loftiest fashion*; 7 – *laurel they live, dream, and die*; 18 – *When this warm* [2]. II пісня: 1 рядок: *Mortal, that thou may'st understand aright*; 4 рядок: *Or thou might'st better listen*; 6 рядок: *Though blows legend-laden thro' the trees*; 16 рядок: *Still sits, still snuffs*; 35 рядок: *Wherefore when labour'd in the sleepy West*; 41 рядок: *While far within*; 43 рядок: *full of fear* [2]. *Архаїзми*: II пісня: *Mortal, that thou may'st understand aright*; 4 рядок: *Or thou might'st better listen*; 5 рядок: *to thee*; у прямій мові 12 рядка: «“Thou art no Poet – may'st not tell thy dreams’?”», у 14 рядку – *Hath* [2].

Також в оригіналі – *багатозначність*: у I пісні 13 рядок: слово *clod* означає «брила», «грудка (землі)», «згусток», «мертве тіло», «порох», «прах». Або *visions* [2] (про будь-кого, наділеного зором) – це і “видіння”, і “зір”, “образ”, “проникнення”, “уява” тощо, не кажучи про те, що *dream* – це й «сон», і «мрія». II пісня, 6 рядок: *realms* – області; сфери; королівства; держави. В 11 рядку II пісні: *allegiance* [2] – вірність; відданість; лояльність; вірнопідданство; васальна залежність. Схожі проблеми порушував Мільтон в «Утраченому Раю». В оригіналі є запозичені слова – наприклад, галліцизм *minions* [2] (42 рядок II пісні) – від французького *mignon(s)*. *Minion* означає «мінйон», «фаворит», «улюбленець» та ін. За контекстом, це й почет і навіть військо Гіперіона. У рукописному перекладі – «наближені».

Таким чином, текстологічний, поетологічний, перекладознавчий, міфопоетичний та ін. аналіз засвідчує перспективність українського перекладу поеми Дж. Кітса «Гіперіон: Видіння» у річищі лінгвістичних, літературознавчих (у тому числі компаративних) та інших студій. Автор часто поєднує архаїзми з алітераціями – і застарілі слова в нього так само часто алітеровані, самі стають алітераціями. Антична та біблійна символіка оригінально поєднуються в поемі як феномені та водночас означають тяглість британської літератури (Джон Мільтон – Джон Кітс).

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Мільтон Дж. Утрачений Рай. *John Milton. Raj Utracony. Na język polski przelożył Jarek Zawadzki. Джон Мільтон. Утрачений Рай. Українською мовою переклала Ольга Смольницька. Ilustrowała Pola Dwurnik. Katowice: Biblioteka Śląska w Katowicach, 2024. S. 480–996. (Bibliotheca Translata. Tom 7).*

2. The complete poetical works and letters of John Keats/Hyperion: a Vision. URL: [https://en.wikisource.org/wiki/The_complete_poetical_works_and_letters_of_John_Keats/Hyperion: a Vision](https://en.wikisource.org/wiki/The_complete_poetical_works_and_letters_of_John_Keats/Hyperion:_a_Vision) (accessed: 24/11/2025).

АУДІОВІЗУАЛЬНИЙ ПЕРЕКЛАД У ЦИФРОВУ ЕПОХУ

Аудіовізуальний переклад як автономний напрям перекладознавства сформувався паралельно з інтенсивним розвитком кінематографічної індустрії. Історична ретроспектива галузі демонструє тривалу еволюцію: від використання елементарних інтертитрів (текстових карток) у добу німого кіно до впровадження високотехнологічних методів медіалінгвістики, таких як субтитрування, дублювання, закадровий переклад та аудіодескрипція.

У сучасних умовах стрімкої цифровізації та динамічного розвитку медіапростору галузь аудіовізуального перекладу перебуває у стані перманентної трансформації. Це зумовлює актуальність постійного наукового моніторингу та аналізу кореляційних аспектів перекладу. Пріоритетним завданням наукової спільноти залишається вдосконалення теоретико-методологічного базису цієї галузі, а також оптимізація практичних підходів до перекладу мультимодальних текстів у відповідності до міжнародних стандартів якості.

Серед досліджень у сфері аудіовізуального перекладу особливу увагу приділяють питанням адекватності та еквівалентності перекладу, збереженню прагматичного потенціалу оригіналу, а також врахуванню культурних і соціальних чинників. Важливим є також дослідження взаємодії вербальних і невербальних компонентів аудіовізуального тексту, що суттєво впливає на процес перекладу та його кінцевий результат.

Крім того, значного розвитку набувають технологічні засоби, що застосовуються у цій галузі. Використання спеціалізованого програмного забезпечення для створення субтитрів, автоматизованих систем розпізнавання мовлення та елементів штучного інтелекту відкриває нові можливості для підвищення ефективності та якості перекладу. Водночас це породжує нові виклики, пов'язані з необхідністю забезпечення точності, стилістичної відповідності та збереження авторського задуму.

Аудіовізуальний переклад має на меті відтворення та переклад вербальних та аудіо складових, які присутні в аудіовізуальних або мультимедійних матеріалах, з мови оригіналу на будь-яку іншу мову. Існує багато прикладів подібних продуктів, серед них кінофільми, музичні відео тощо [2]. Наприклад, на платформі *YouTube* можна знайти різноманітний контент, зокрема музичне відео *Just Dance* від *Lady Gaga* має субтитри створені декількома іноземними мовами, включно з англійською; стримінгові платформи, такі як *Netflix* та *HBO*, мають обширні каталоги фільмів та серіалів до кожного яких користувачу пропонують обрати субтитри, зокрема серіал *Stranger Things* від *Netflix* можна переглянути з використанням україномовних субтитрів та повноцінного професійного дубляжу.

Дослідники Нікітіна А. А., Стеценко В. В. та Тупиця О. Ю. називають аудіовізуальний переклад прикладом вияву міжкультурного спілкування, який

вимагає врахування як чинників мовного відтворення, так і лінгвокультурологічні аспекти мови оригіналу. Поняття «**мовне відтворення**» становить собою вид літературного прийому; його суть полягає в тому, що текстовий матеріал передає собою культурні особливості, національну специфіку тощо тієї країни, до якої він належить [1]. Наприклад, в Японії є декілька рівнів ввічливості в спілкуванні, тобто комунікація з людьми старшого віку та того ж віку, що й мовець буде суттєво відрізнятися, адже звичайних слів, які позначають ввічливість, таких як «дякую», «будь ласка» тощо, недостатньо; у Німеччині концепт ввічливості має простіший характер, а також важливу роль відіграє чіткість та прозорість у спілкуванні, на відміну від Японії, в Німеччині «ні» означає «ні»; в Італії емоційна жестикуляція є важливою частиною спілкування; тощо.

У сучасному розумінні поняття аудіовізуальний переклад – це комплексний процес, що залучає декілька видів перекладу, широкий ряд навичок користування спеціальним обладнанням, роботу вузьконаправлених спеціалістів тощо. Усталеними видами аудіовізуального перекладу вважають субтитрування, закадрове озвучення та дублювання. Проте, сучасний підхід до розгляду цього питання пропонує іншу категоризацію: 1) дублювання – повноцінна заміна оригінального звукового ряду на звуковий ряд виконаний мовою перекладу; 2) багатоголосе закадрове озвучення – поєднання оригінального звукового ряду (він має бути приглушений) з ще одним, тим, що використовує мову перекладу; 3) субтитрування – текстовий переклад, що знаходиться в нижній частині екрану; 4) часткове дублювання – дублювання певного фрагменту аудіовізуального матеріалу; 5) подвійна версія – передбачає використання двох та більше мов в оригінальному продукті з подальшими дублюванням та синхронізацією; 6) коментування у вільній формі – переклад із додатковою інформацією щодо культурного аспекту аудіовізуального продукту; 7) римейк – озвучування та адаптування аудіовізуального продукту для відповідного споживача; 8) звуковий опис – вид перекладу розрахований на особистостей з порушеннями зору, що включає в себе додатковий опис візуальної складової аудіовізуального продукту; 9) суртитли – текстовий переклад схожий на субтитрування, але який подається одним повноцінним рядком; 10) виклад подій – звичайний запис тексту в у формі аудіо та 11) живе субтитрування – субтитрування, що виконується в прямому ефірі [1].

Отже, аудіовізуальний переклад постає як динамічна та міждисциплінарна галузь, що поєднує лінгвістичні, культурологічні та технологічні аспекти. Його подальший розвиток безпосередньо залежить від інтеграції новітніх наукових досягнень і практичних інновацій, що сприятиме підвищенню якості перекладу та ефективності міжкультурної комунікації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Нікітіна А. А., Стеценко В. В., Тупиця О. Ю. Сучасні технології аудіовізуального перекладу. Полтава. 4 с.
2. Бабич В. О., Крайчинська Г. В. Використання лексичних та стилістичних засобів при перекладі серіалу «Riverdale» (2017). Остріг. 2021. 82 с.

СЕМАНТИЧНА СТРУКТУРА ТА ПОЛІСЕМІЯ ТЕРМІНІВ ЕКОЛОГІЧНОГО ПРАВА ЯК ЧИННИКИ ЇХ ТОЧНОГО ТЛУМАЧЕННЯ ТА ПЕРЕКЛАДУ

Термін у галузі екологічного права слід розглядати не лише як формальну мовну одиницю, а як носій складного змісту. Його семантична структура формується через взаємодію ядра значення, характерних ознак і зв'язків із суміжними поняттями. Ядро відображає основний зміст терміна та забезпечує збереження його ідентичності в різних контекстах, тоді як периферійні компоненти охоплюють додаткові характеристики й обмеження, що конкретизують його функціонування у правовому чи науковому середовищі. Аналіз такої структури дає змогу визначити, які смислові елементи є визначальними для точності дефініції, а які можуть змінюватися залежно від контексту, що особливо важливо для перекладу та адаптації термінології в міжмовній і міжнародній правовій комунікації [4, с. 2].

У термінології екологічного права особливу увагу приділяють *полісемії* як здатності одного терміна набувати кількох значень залежно від нормативного, наукового чи міжнародного контексту. Це природна риса спеціалізованої лексики, що відображає складність і багатовимірність екологічних процесів та об'єктів регулювання. Вона зумовлена тим, що один термін може позначати різні аспекти явища залежно від функціонального або юридичного контексту [3, с. 2].

Наприклад, термін *pollutant* у широкому значенні позначає будь-яку речовину, що забруднює довкілля, включаючи воду, ґрунт і повітря. У вузькому контексті нормативних актів або наукових досліджень цей термін може означати групу речовин, що підлягають регулюванню, або визначені законодавством категорії забруднювачів. Така багатозначність потребує чіткого окреслення меж значень кожного вживання терміна для уникнення двозначності та забезпечення однозначного розуміння серед фахівців різних галузей, зокрема юристів, екологів і перекладачів.

З погляду семантичної структури полісемія терміна проявляється у співвідношенні ядра значення та периферійних компонентів. У випадку *pollutant* ядро завжди відображає базову характеристику шкідливої речовини, тоді як периферійні елементи уточнюють умови його вживання, зокрема вид забруднювача, його джерело, форму або правові обмеження. У перекладі це вимагає не лише підбору лексичного відповідника українською мовою, а й відтворення семантичних нюансів, включно з функціонально-правовим контекстом, щоб забезпечити точність і однозначність оригіналу.

Отже, полісемія виступає важливою складовою термінології екологічного права, забезпечуючи її гнучкість і багатозначність. Водночас вона потребує ґрунтовного семантичного аналізу для коректного тлумачення та точного відтворення в перекладі, а також для ефективного використання у наукових, правових і міжнародних текстах [3, с. 2].

Інший приклад полісемії простежується у терміні *emission*, який у загальному розумінні означає будь-який викид речовин у довкілля. До нього можуть належати як газоподібні, так і тверді чи рідкі частинки, що потрапляють у повітря, воду або ґрунт. Водночас у межах нормативно-правових актів цей термін набуває більш конкретного значення і здебільшого стосується викидів шкідливих газів, а також промислових чи токсичних відходів у визначені компоненти навколишнього середовища. Така багатозначність свідчить про те, що один термін може охоплювати широкий спектр явищ і водночас мати спеціалізоване значення залежно від правового чи наукового контексту.

Семантичні межі терміна *emission* формуються не лише його словниковим значенням, а й правовим призначенням, яке закріплюється у нормативних актах, наукових підходах і міжнародних документах. У зв'язку з цим коректне вживання цього терміна передбачає обов'язкове врахування контексту, що дозволяє визначити, чи йдеться про загальний екологічний процес, чи про конкретизований вид викидів, регульований відповідними правовими нормами.

З позиції семантичної організації термін *emission* характеризується наявністю ядра значення, яке відображає процес викиду або переміщення речовин у довкілля, та периферійних смислових елементів, що конкретизують тип речовини, джерело її походження або встановлені правові обмеження. У процесі перекладу це зумовлює необхідність добору українського відповідника з урахуванням не лише базового значення, а й функціонально-правових особливостей терміна, що забезпечує точність і однозначність його відтворення в нормативних і наукових текстах.

Загалом термін *emission* демонструє здатність поєднувати у собі як узагальнене позначення екологічного процесу, так і конкретизоване юридичне значення, що підкреслює важливість глибокого семантичного аналізу для адекватного розуміння та перекладу спеціалізованої лексики.

Ще одним прикладом багатозначності є термін *waste*, який у загальному розумінні позначає будь-які речовини або матеріали, що втратили свою первісну цінність і не можуть бути повторно використані без додаткової обробки. У вузькому правовому значенні, закріпленому в нормативно-правових актах, цей термін конкретизується як відходи промислового, побутового або сільськогосподарського походження, що підлягають збиранню, переробці та утилізації відповідно до встановлених вимог.

Семантична структура терміна включає ядро значення, яке відображає матеріал або речовину, що втратила корисні властивості, а також периферійні компоненти, що уточнюють його походження, вид або способи поводження. Полісемія терміна *waste* демонструє здатність одного мовного знака охоплювати як загальне поняття небажаних матеріалів, так і конкретні категорії, визначені правовими нормами. У перекладі це вимагає добору відповідника «відходи» з урахуванням контексту для точного відтворення значення і правової функції терміна.

Таким чином, аналіз семантичної структури та полісемії термінів дає змогу чітко розмежовувати базові й похідні значення, визначати контекстуальні межі їхнього уживання та забезпечувати однозначність інтерпретації у нормативних і

наукових текстах [2, с. 3]. Виявлення ядра значення та периферійних семантичних компонентів сприяє глибшому розумінню термінологічних одиниць і підвищує точність їхнього використання в різних комунікативних ситуаціях. Особливого значення це набуває в умовах міждисциплінарної та міжнародної взаємодії, де навіть незначні семантичні відмінності можуть призводити до суттєвих розбіжностей у тлумаченні [1, с. 2].

Урахування багатовимірності термінів є необхідною передумовою їхнього адекватного перекладу, оскільки дозволяє передати не лише лексичне значення, але й функціонально-правові та контекстуальні особливості. Це, у свою чергу, забезпечує точність, узгодженість і правову коректність термінології в різних мовах. Отже, комплексний підхід до аналізу семантики термінів є важливим інструментом підвищення якості наукової та юридичної комунікації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Ганна Г. Д. Джерела формування правничої термінології в європейському дискурсі: сутність та особливості правничих термінів. Педагогічна Академія: наукові записки. 2025. № 16. URL: <https://doi.org/10.5281/zenodo.15079872>
2. Лисенко О. Лінгвістичні аспекти юридичної термінології сучасного законодавства. Наукові записки Національного університету «Острозька академія»: серія «Філологія». 2022. № 14(82). С. 139–142. URL: <https://www.journals.oa.edu.ua/Philology/article/view/3594/3284>.
3. Ярова Л. О. Синонімія та полісемія терміноодиниць у текстах нормативно-правових актів ЄС (доперекладацький аналіз). Науковий вісник міжнародного гуманітарного університету. сер.: філологія. 2023. № 64. С. 293–297. URL: https://www.vestnik-philology.mgu.od.ua/archive/v64/64_2023.pdf#page=293.
4. Semantic features of the terms of law enforcement activities in the Ukrainian and English languages / M. V. Mamych et al. Transcarpathian philological studies. 2025. Vol. 2, no. 43. P. 142–146. URL: <https://doi.org/10.32782/tps2663-4880/2025.43.2.22>.

Шматко Г. С

Житомирський державний університет ім. І. Франка

ПРИНЦИПИ РОЗРОБКИ ЕЛЕКТРОННОГО СЛОВНИКА АНГЛОМОВНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ ЕЛЕКТРОМОБІЛЬНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Основною концепцією створення електронного словника англomовних технічних термінів (на матеріалі інструкцій до електромобілів Tesla, Inc.) є створення зручного та науково обґрунтованого ресурсу для визначень, перекладів, прикладів вживання та дослідження термінології галузі електромобілебудування.

Словник призначений для студентів технічних і філологічних спеціальностей, перекладачів, фахівців з автомобілебудування та електромобільних технологій, а також усіх, хто працює з англійською технічною документацією, зокрема інструкціями до електромобілів Tesla, Inc.

Для реалізації електронного словника було обрано Lexipomy – сучасну вебплатформу для створення, редагування та публікації лексикографічних ресурсів, що забезпечує роботу з даними у структурованому вигляді, критично важливому для термінологічних проєктів.

Процес створення електронного словника англійських технічних термінів передбачає декілька послідовних етапів.

I. Відбір термінів. На першому етапі здійснюється відбір термінів із корпусу інструкцій до електромобілів Tesla, Inc. за критеріями частотності, тематичної релевантності, спеціалізованого значення та термінологічної однозначності [1].

II. Уніфікація та аналіз термінологічних одиниць. На цьому етапі кожен термін аналізується щодо значення, граматичних характеристик, варіантів написання та відповідних українських еквівалентів із перевіркою за авторитетними джерелами.

III. Структуризація словникових статей та їх введення на платформі.

Кожен термін оформлюється у вигляді словникової статті з чітко визначеною структурою. Статті нашого словника містять такі основні елементи: заголовкове слово (*headword*), визначення терміна (*definition*) англійською та українською мовами.

Зазначимо, що в кожній статті словника є мультимедійні матеріали, зокрема фото або відео (рис. 1, 2).

Рис. 1. Приклад використання ілюстрації (фото) у словниковій статті

Рис. 2. Приклад використання відео у словниковій статті

Окрім того, у деяких статтях передбачені посилання на фахові публікації та суміжні матеріали, що дозволяє користувачу швидко переходити до пов'язаних тем і поглиблювати розуміння термінології.

Усі компоненти словника розмічаються за допомогою XML у середовищі Lexopomtu, що забезпечує стандартизоване подання даних, легкий пошук і оновлення, а зручна функція пошуку дозволяє швидко знаходити терміни за ключовими словами чи частковим збігом тексту (рис. 3).

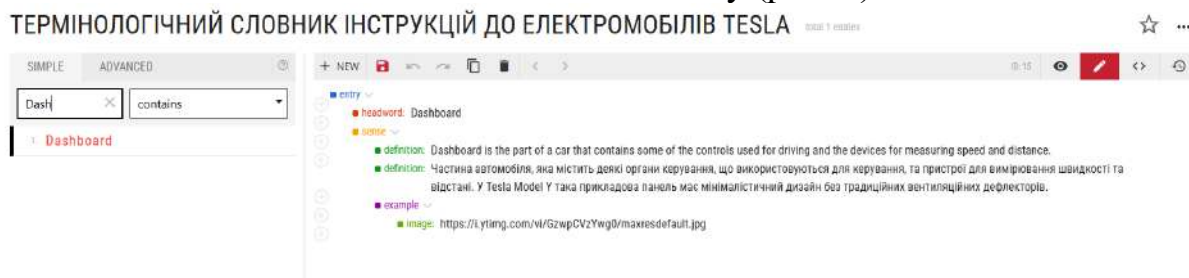

Рис. 3. Інтерфейс пошуку термінів у словнику

IV. Редагування та тестування. На завершальному етапі перевіряються точність даних, функціональність пошуку та зручність користування електронним словником.

Отже, електронний словник англomовних технічних термінів на основі інструкцій до електромобілів Tesla, Inc. систематизує термінологію галузі та слугує навчальним і перекладацьким ресурсом, полегшуючи засвоєння лексики через визначення, переклади, приклади й мультимедіа. Його електронний формат із пошуком і внутрішніми посиланнями забезпечує швидкий доступ до термінів, актуалізацію даних і інтеграцію в навчальні та професійні платформи.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Model Y Owner's Manual. URL: https://www.tesla.com/ownersmanual/2020_2024_modely/en_eu/

Бичков Д.О., Дячук Н.В.
Житомирський державний університет імені Івана Франка

РОЛЬ ТЕРМІНІВ У ВНУТРІШНЬОГАЛУЗЕВІЙ КОМУНІКАЦІЇ

Комунікація є однією з найважливіших частин внутрішньогалузевих взаємовідносин. Щодня фахівці різноманітних галузей спілкуються між собою, обмінюються дорученнями, отримують накази та роблять звіти. Жоден з цих актів співпраці не відбувається без вживання спеціальної лексики [3, с.11].

Фахівці повинні бути компетентними у своїй галузевій термінології. Професійна компетентність, за результатами досліджень, розглядається як низка питань, у яких людина володіє певним досвідом, який відображає її статус, професійну кваліфікацію і особисті якості. За інших обставин існує ймовірність виникнення непорозумінь або помилок, які можуть призвести до ще гірших наслідків.

Одним із ключових показників повноцінної професійної компетентності працівника вважаються усне та писемне мовлення. Важливість володіння фаховою термінологією є безпосередньою, оскільки значення термінів, що описують різноманітні дії, процеси, інструменти, є змістовними. Саме тому точне визначення таких лексичних одиниць є обов'язковим для їх правильного розуміння.

За результатами деяких досліджень 60 % професійного мовлення займає саме термінологія, а все інше є загальнонауковою лексикою та простими словами [4, с. 117].

Важливо розуміти, що термінологічна компетентність не з'являється миттєво. Вона проходить у кілька етапів від засвоєння значень термінів до формування хороших комунікативних здібностей.

Якщо формування професійної термінологічної компетентності пройшло успішно, тоді людина може без проблем виконувати наступні речі:

1. володіти термінологічною базою галузі;
2. розуміти терміни і користуватися ними;
3. бути грамотним в усному та писемному мовленні;
4. вести розмову і вміти підібрати вдалий термін;
5. коригувати співрозмовників в разі направильного застосування термінології [2, с.4];

Роль термінології в межах внутрішньогалузевої комунікації є вагомою. Вона виступає ядром терміносистеми галузі, а також формує та структурує професійні знання фахівців. Окрім того, що термінологія забезпечує ефективну комунікацію всередині певної галузі, вона також уніфікує та стандартизує фахове мовлення.

Узагальнюючи основні властивості термінології у внутрішньогалузевій комунікації, можна висунути низку функцій, які вона виконує:

1. забезпечує точність передавання інформації між працівниками;
2. формує термінологічну компетентність фахівця;
3. мінімізує часові та особистісні ресурси під час виконання завдань;
4. розвиває навички сприймати і породжувати фахове мовлення;
5. допомагає швидше адаптуватися до робочих процесів [4, с.116];

Центральною темою нашого дослідження виступає термінологія галузі виробництва сіток з дроту. В контексті сучасних подій, вона виступає однією з галузей, що забезпечують військо необхідними для захисту держави товарами. Такі вироби, як спіральні загородження, малопомітні перешкоди чи мобільні бар'єри безпеки, допомагають стримувати ворога і сповільнюють його просування. Тож для виробництва якісної продукції фахівцям цієї сфери вельми необхідно розуміти відповідну термінологію та вміти нею користуватися.

В протилежному випадку, наприклад, неправильно зрозумілий термін «натяг дроту» може призвести до розриву сітки у відповідальний момент. Або неправильно обраний «діаметр дроту» стане причиною технічної помилки [1].

Отже, термінологія відіграє важливу роль у внутрішньогалузевій комунікації. Терміни формують термінологічну компетентність фахівців і складають більше половини лексики, яку вони використовують під час роботи.

Професійне спілкування не може існувати без таких одиниць, які допомагають забезпечувати чітку комунікацію між працівниками, розвивають навички та знання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Глосарій внутрішньогалузевої комунікації [Електронний ресурс]. URL: <https://view.genially.com/6977afb24fd069a9685e27b7/interactive-content-reboot-protocol>
2. Денищич Т. Роль термінологічної компетентності у становленні майбутнього фахівця. URL: https://virtkafedra.ucoz.ua/el_gurnal/pages/vyp161/denishhich_t.a..pdf.
3. Колеснікова І. Р. Основні тенденції розвитку сучасної фахової комунікації. Термінологія документознавства та суміжних галузей знань: зб. наук. пр. Київ, 2011. Вип. 5. С. 248–253.
4. Савчук Н. М. Термінологія як важлива складова професійного мовлення в українській мові. *Věda a perspektivy*. 2023. № 7(26). С. 113–127.

Ковальчук М.М., Білюк І.Л.
Житомирський державний університет імені Івана Франка

ЛЕКСИЧНІ ІННОВАЦІЇ ТІКТОК ТА INSTAGRAM: СЛЕНГ, АБРЕВІАЦІЇ, МЕМНА ЛЕКСИКА ТА ЇХНІЙ ЛЕКСИКОГРАФІЧНИЙ ОПИС

Цифрові платформи *TikTok* та *Instagram* є одним із найдинамічніших середовищ формування мовних інновацій в англomовній комунікації. Саме тут лексика змінюється з високою швидкістю: виникають неологізми, поширюються скорочення, активізується сленг, а мемні одиниці виходять за межі окремих спільнот і набувають ширшого вжитку. Сленг соціальних мереж не лише відображає мовні тенденції, а й виступає каталізатором інновацій, впливаючи на сучасне медійне мовлення [1]. У цьому контексті доцільним є зіставлення *TikTok* та *Instagram* як платформ із різною комунікативною організацією, що по-різному стимулюють утворення й поширення інноваційної лексики.

Метою цієї наукової розвідки є визначити специфіку лексичних інновацій (сленгу, абревіацій, мемної лексики) в англomовному середовищі *TikTok* та *Instagram* і запропонувати підходи до лексикографічного опису цих одиниць на основі корпусу прикладів. Для досягнення мети поставлено такі завдання: 1) уточнити поняттєві межі лексичних інновацій у цифровому дискурсі; 2) визначити типові моделі творення та функціонування сленгу й скорочень; 3) охарактеризувати роль мемних одиниць у платформній комунікації; 4) визначити принципи представлення таких одиниць у глосарії.

Лексичні інновації в соцмережах – це нові або переосмислені одиниці, що виникають і усталюються в умовах інтенсивної онлайн-взаємодії, швидкого тиражування контенту та повторюваних комунікативних сценаріїв [2]. Їхне

формування зумовлюється низкою механізмів: словоутворенням (афіксація, контамінація, усічення), семантичними зсувами, графічними й фонетичними варіаціями, а також абрєвіацією як проявом мовної економії. Такі одиниці є стилістично маркованими та виконують функцію групової ідентифікації.

Соціальні мережі не є нейтральним середовищем комунікації, оскільки задають формат повідомлень, темп взаємодії та інструменти поширення контенту. Технологічні параметри платформ стимулюють скорочення, шаблонізацію висловлювань і активне використання експресивної лексики [3]. Це зумовлює системний характер змін у сучасній англійській мові, найбільш помітний саме на лексичному рівні.

У цифровому середовищі сленг є найпродуктивнішим шаром інноваційної лексики, оскільки поєднує експресивність, оцінність і соціальну маркованість. Його поширення пов'язане з прагненням до емоційно стислого висловлення та формування групової ідентичності. У *TikTok* сленг функціонує переважно в логіці трендів: короткі формули швидко тиражуються й стають частиною повторюваних комунікативних моделей. В *Instagram* сленг частіше виступає елементом індивідуального стилю та засобом взаємодії в межах мікроспільнот [1].

Абрєвіації та **скорочення** становлять окремий сегмент інновацій, зумовлений потребою швидкої передачі змісту в умовах обмеженого формату [2]. Вони виконують не лише економічну, а й прагматичну функцію, адаптуючи повідомлення до жанрів платформ (коментарі, підписи, гештеги). В *Instagram* скорочення часто інтегруються у стиль автора, тоді як у *TikTok* вони закріплюються у межах трендових формул і повторюваних шаблонів.

Мемна лексика формується на перетині мовних і візуальних практик та пов'язана з повторюваними сценаріями комунікації [4]. У *TikTok* вона поширюється як частина відеошаблонів, що сприяє її швидкому тиражуванню. В *Instagram* мемні одиниці частіше функціонують як реактивні маркери в коментарях або елементи підписів.

Окремі лексеми демонструють перехід від вузького вжитку до ширшого мовного обігу. Приклади *skibidi*, *delulu*, *tradwife* засвідчують тенденцію до інституціоналізації інноваційної лексики та її фіксації в словниках [6]. Водночас онлайн-ресурси зі списками сленгу відображають актуальні мовні тренди, хоча й не завжди системно [5].

Отже, лексичні інновації в *TikTok* та *Instagram* є платформно зумовленими. У *TikTok* домінує модель «тренд → масове повторення → усталення», тоді як в *Instagram* інновації частіше стабілізуються через індивідуальний стиль і комунікацію в межах спільнот. Це підтверджує, що цифрові платформи визначають не лише темп, а й механізми оновлення лексичного складу сучасної англійської мови.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Василевська Т. В., Голінко А. М. Соціолінгвістика цифрового середовища: сленг соціальних мереж як каталізатор лексичних інновацій в

англійській мові. Вісник КНЛУ. Серія Філологія. 2024. Т. 27. № 2. С. 42–51. DOI: <https://doi.org/10.32589/2311-0821.2.2024.323961>.

2. Пашіс Л. С., Усик Л. М., Сидор А. Р. Деякі аспекти впливу соціальних мереж та цифрових комунікацій на лексичні інновації в сучасній англійській мові. Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Журналістика. 2025. Т. 36 (75). № 2. С. 137–142. DOI: <https://doi.org/10.32782/2710-4656/2025.2.1/21>.

3. Сергєєва О., Провозьон А. Неологізми у соціальних мережах та способи їх утворення. Current Issues of Linguistics and Translation Studies. 2021. Т. 22. С. 126–130. DOI: <https://doi.org/10.31891/2415-7929-2021-22-26>.

4. Is “Delulu” the “Solulu”? Delusions and Gen Z. Psychologists: website. 2024. URL: <https://www.psychologists.com/is-delulu-the-solulu-delusions-and-genz/> (дата звернення: 03.01.2026).

5. TikTok & Instagram Slang 2025: Top English Phrases You Need to Know. Linguodan. URL: <https://linguodan.com/en/tiktok-instagram-slang-en/> (дата звернення: 03.01.2026).

6. Weaver M. ‘Skibidi’, ‘delulu’ and ‘tradwife’ among words added to Cambridge Dictionary. The Guardian. 2025. URL: https://www.theguardian.com/books/2025/aug/18/skibidi-delulu-and-tradwife-among-words-added-to-cambridge-dictionary?CMP=share_btn_url (дата звернення: 03.01.2026).

Ремньова Д. Г., Білюк І.Л.
Житомирський державний університет імені Івана Франка

СТВОРЕННЯ АНГЛО-УКРАЇНСЬКОГО ВЕБГЛОСАРІЮ МОЛОДІЖНОГО СЛЕНГУ НА ОСНОВІ МАТЕРІАЛІВ СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖ

Актуальність теми зумовлюється тим, що молодіжний сленг у цифровому середовищі змінюється швидше, ніж це можуть зафіксувати традиційні словники. Соціальні мережі стали простором, у якому нові слова, скорочення, оцінні формули, іронічні позначення та мовні моделі не лише виникають, а й швидко входять у повсякденне спілкування. Т. Василевська й А. Голінко зазначають, що сленг соціальних мереж виступає каталізатором лексичних інновацій в англійській мові, а цифрове середовище активізує появу нових одиниць та їх поширення [1]. О. Сергєєва та А. Провозьон також наголошують, що соціальні мережі є продуктивним середовищем для виникнення неологізмів і різних способів словотворення [4]. У зв'язку з цим постає потреба впорядкувати та описати такий матеріал у формі англо-українського вебгłosарію.

Особлива увага до *Instagram*, *TikTok* і *Threads* пояснюється тим, що саме ці платформи поєднують високу динаміку комунікації, орієнтацію на молодіжну аудиторію та швидке оновлення мовних трендів. На них активно функціонують короткі повідомлення, коментарі, підписи до відео, реакції та жаргонні

позначення. У праці R. Rintaningrum, K. Nuswantara, B. Budiawan, E. Hastuti, R. Setiawati доведено, що *TikTok* та *Instagram* істотно впливають на розвиток сленгу серед молоді, оскільки саме через ці ресурси закріплюються нові мовні звички та поширюються мовні моделі [6]. Це дає підстави розглядати матеріали соціальних мереж як репрезентативну базу для опису актуального молодіжного сленгу.

Метою тез є обґрунтування доцільності створення англо-українського вебглосарію молодіжного сленгу на основі матеріалів соціальних мереж *Instagram*, *TikTok*, *Threads*, а також окреслення принципів відбору, перекладу та лексикографічного опрацювання таких одиниць. Для досягнення цієї мети необхідно з'ясувати роль соціальних мереж у формуванні сленгової лексики, визначити мовні особливості одиниць, що потребують фіксації, охарактеризувати труднощі перекладу англomовного молодіжного сленгу українською мовою та окреслити параметри словникової статті для електронного ресурсу.

У цифровому середовищі молодіжний сленг виконує не лише номінативну, а й соціальну функцію. Він використовується для вираження оцінки, іронії, належності до певної спільноти, підтримки або дистанціювання. На думку Т. Василевської та А. Голінко, цифровий простір пришвидшує рух нових одиниць між різними групами мовців, унаслідок чого лексичні інновації виходять за межі вузькогрупового вжитку [1]. Водночас мовний матеріал соціальних мереж охоплює не лише власне сленг, а й неологізми, аббревіатури, скорочення, переосмислені слова, експресивно забарвлені одиниці та елементи змішаного коду. О. Сергєєва та А. Провозьон показують, що в соціальних мережах активно використовуються скорочення, словоскладання, афіксація та переосмислення наявних лексем [4]. Отже, укладання вебглосарію має спиратися не лише на тематичний добір слів, а й на розуміння механізмів їхнього виникнення.

Суттєвою є й проблема перекладу молодіжного сленгу українською мовою. О. Головнєва-Коппа та Г. Гриженко зазначають, що переклад інтернет-лексики потребує врахування не лише прямого значення, а й комунікативної ситуації, прагматичного навантаження та культурного фону [2]. Н. Сунько й В. Швед доводять, що при відтворенні сленгу українською мовою важливо зберігати експресію, стилістичне забарвлення та функцію одиниці у спілкуванні [5]. Тому при створенні англо-українського вебглосарію недоцільно обмежуватися буквальним перекладом. Для частини одиниць доцільними є відповідники, для частини – описовий переклад або короткий коментар щодо вживання.

Лексикографічне оформлення такого ресурсу також має свою специфіку. М. Надутенко, М. Надутенко, М. Яблочков підкреслюють, що сучасні лексикографічні інструменти нового покоління мають бути гнучкими дидактичними та комунікативними системами [3]. Це твердження є важливим для вебглосарію, орієнтованого на динамічний мовний матеріал. Електронний формат дозволяє швидко доповнювати реєстр, оновлювати перекладні відповідники, уточнювати значення та додавати приклади вживання. Доцільно включати до словникової статті англomовну одиницю, український відповідник, коротке тлумачення, позначення платформи, приклад реального вживання та стилістичну примітку. Під час формування реєстру варто враховувати

частотність уживання одиниці, її належність до молодіжного мовлення, перекладну складність і комунікативну цінність.

Отже, аналіз теоретичної бази та сучасного стану лінгвістичних досліджень дозволяє констатувати, що розробка англо-українського вебгосарію молодіжного сленгу на базі контенту соціальних мереж (Instagram, TikTok, Threads) є актуальним і науково обґрунтованим завданням, оскільки соціальні медіа на сучасному етапі виступають ключовим середовищем продукування лексичних інновацій, що безпосередньо впливають на мовленнєві звички молодіжної аудиторії. Створення такого глосарію дозволить не лише систематизувати динамічні пласти лексики, а й оперативно фіксувати трансформації у сучасному молодіжному мовленні, забезпечуючи адекватну міжмовну комунікацію в цифровому просторі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Василевська Т. В., Голінко А. М. Соціолінгвістика цифрового середовища: сленг соціальних мереж як каталізатор лексичних інновацій в англійській мові. *Вісник Київського національного лінгвістичного університету. Серія Філологія*. 2024. Т. 27, № 2. С. 42–51. DOI: 10.32589/2311-0821.2.2024.323961.
2. Головнєва-Коппа О. О., Гриженко Г. Ю. Переклад лексики мережі Інтернет. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Журналістика*. 2024. Т. 35 (74), № 3, ч. 1. С. 87–94. DOI: 10.32782/2710-4656/2024.3.1/16.
3. Надутенко М. В., Надутенко М. В., Яблочков М. М. Лексикографічні інструменти нового покоління: від словникової спадщини до інноваційної дидактичної практики. *Слобожанський науковий вісник. Серія: Філологія*. 2025. № 10. С. 79–86. DOI: 10.32782/philspu/2025.10.14.
4. Сергєєва О. В., Провозьон А. В. Неологізми у соціальних мережах та способи їх утворення. *Актуальні питання філології та перекладознавства*. 2021. № 22. С. 126–130. DOI: 10.31891/2415-7929-2021-22-26.
5. Сунько Н. О., Швед В. Б. Особливості відтворення сленгу українською мовою. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Журналістика*. 2025. Т. 36 (75), № 2, ч. 2. С. 64–70. DOI: 10.32782/2710-4656/2025.2.2/10.
6. Rintaningrum R., Nuswantara K., Budiawan B., Hastuti E., Setiawati R. The Influence of Social Media on the Development of Slang Among Teenagers: A Case Study on TikTok and Instagram Platforms. *Journal International of Lingua and Technology*. 2025. Vol. 4, No. 3. P. 379–389. DOI: 10.55849/jiltech.v4i3.815.

ОСОБЛИВОСТІ ЕКОЛОГІЧНОГО ДИСКУРСУ

На сучасному етапі розвитку суспільства зростає увага до проблем взаємодії людини з навколишнім середовищем. У цьому контексті дослідження мовних засобів репрезентації екологічних проблем набуває особливої актуальності, що зумовлює інтерес до вивчення екологічного дискурсу.

Метою дослідження є визначення сутності екологічного дискурсу та виокремлення його основних особливостей. Досягнення поставленої мети передбачає розв'язання таких завдань: проаналізувати поняття дискурсу, схарактеризувати екологічний дискурс як різновид комунікативної діяльності та визначити його ключові ознаки.

У сучасній лінгвістиці дискурс розглядається як складне когнітивно-комунікативне явище, що поєднує мовленнєву діяльність із соціальним контекстом її реалізації. Його трактують як текст, занурений у ситуацію спілкування, який відображає взаємодію учасників комунікації та їхні інтенції [2].

Екологічний дискурс постає різновидом тематично зумовленого дискурсу, що охоплює сукупність текстів і висловлювань, спрямованих на осмислення проблем довкілля, інформування суспільства та формування екологічної свідомості. Його актуальність зумовлена загостренням глобальних екологічних проблем, зокрема зміною клімату, забрудненням довкілля та виснаженням природних ресурсів. У науковій літературі відсутнє єдине визначення цього поняття, однак більшість дослідників розглядають екологічний дискурс як комунікативний простір, у центрі якого перебуває взаємодія людини і природи [3]. У широкому розумінні він охоплює всі тексти, що репрезентують екологічну проблематику, у вузькому – функціонує як спеціалізований тип мовлення, характерний для фахівців природоохоронної сфери.

Екологічний дискурс реалізується у різних сферах суспільного життя, зокрема у науковій, медійній, політичній та освітній, і представлений як в усній, так і в писемній формах [1].

У межах даного дослідження пропонується умовно виокремити такі групи особливостей екологічного дискурсу: когнітивні, прагматичні, мовні та медійні.

Когнітивні особливості пов'язані з репрезентацією концептів «природа», «довкілля», «екологічна безпека» та опозиції «людина – навколишнє природне середовище». Важливим є також те, що зазначені концепти формують специфічну картину світу, у межах якої природа постає як цінність, що потребує збереження.

Прагматичні особливості виявляються у виразній спрямованості на вплив на адресата. Такий дискурс не лише інформує, а й спонукає до дії, формуючи відповідальне ставлення до довкілля. Це проявляється, зокрема, у використанні закликів типу «зберігай природу», «зменшуй споживання», «сортуй відходи», «відмовся від пластику», «економ воду та електроенергію», а також у поширенні

екологічних гасел і соціальної реклами, наприклад: «*Save the planet*», «*There is no Planet B*», «*Reduce, Reuse, Recycle*».

Мовні особливості екологічного дискурсу полягають у використанні засобів та прийомів, притаманних науковому та публіцистичному стилям. З одного боку, використовуються термінологічні одиниці та логічно структурована аргументація, з іншого – емоційно забарвлені засоби, метафори та оцінна лексика. Важливою рисою екологічного дискурсу є аксіологічна насиченість, адже він впливає на формування системи цінностей, пов'язаних із відповідальним ставленням до природи.

Медійні особливості зумовлені функціонуванням екологічного дискурсу у сучасному інформаційному просторі. У цифровому середовищі цей тип дискурсу характеризується мультимодальністю, інтерактивністю та гіпертекстуальністю [4]. Соціальні мережі, блоги та онлайн-платформи забезпечують поєднання текстових, аудіо- та візуальних компонентів, а також швидке поширення інформації. Активно використовуються екологічні хештеги (*#zerowaste*, *#gogreen*, *#ecofriendly*), які сприяють залученню широкої аудиторії. Завдяки цьому екологічний дискурс у цифровому середовищі набуває глобального характеру та виходить за межі локальних спільнот.

Віртуальний екологічний дискурс відзначається доступністю та демократичністю, оскільки участь у ньому можуть брати як фахівці, так і пересічні користувачі. Це сприяє формуванню громадської думки та підвищенню рівня екологічної свідомості суспільства.

Отже, екологічний дискурс є важливим складником сучасного комунікативного простору, що поєднує інформативну та впливову функції та відіграє значну роль у формуванні екологічної свідомості суспільства. Його специфіка виявляється у комплексі когнітивних, прагматичних, мовних та медійних характеристик, які забезпечують не лише репрезентацію екологічних знань, а й активний вплив на ціннісні орієнтації адресата. Важливою рисою цього типу дискурсу є його аксіологічна спрямованість, що визначає формування відповідального ставлення до навколишнього природного середовища та усвідомлення глобальних екологічних викликів.

Подальший розвиток цифрових технологій зумовлює трансформацію цього типу дискурсу, розширення його жанрових форм і комунікативних можливостей, що, своєю чергою, визначає перспективність і актуальність його подальшого дослідження в межах сучасної лінгвістики.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Бабире О. В. Екологічний дискурс у сучасному комунікативному просторі. *Мовні і концептуальні картини світу*. 2014. 48. С. 50-62.
2. Дискурс як когнітивно-комунікативний феномен : монографія / за заг. Ред. І. С. Шевченко. Харків : Константа, 2005. 356 с.
3. Гудзь Н. О. Екологічний дискурс в лінгвістичних описах. *Наукові записки. Серія: Філологічні науки (мовознавство)*. 2013. Випуск 118. С. 202-206.
4. Crystal D. *Internet linguistics: A student guide*. Routledge, 2011.

ГРАМАТИЧНІ ТРАНСФОРМАЦІЇ В АУДІОВІЗУАЛЬНОМУ ПЕРЕКЛАДІ ПСИХОЛОГІЧНИХ ТРИЛЕРІВ

Сучасний етап перекладознавства показує, що аудіовізуальний переклад – це міждисциплінарне явище, що поєднує вербальні та невербальні елементи. Аудіовізуальний переклад – це не просто робота зі словами, а складний розумовий процес. Перекладач має розшифрувати мультимедійний контент і відтворити його іншою мовою так, щоб він залишався рівноцінним оригіналу [3]. Тож переклад психологічних трилерів стає важливим, адже там мовні засоби пов'язані з передачею емоцій.

Психологічний трилер має складну наративну структуру, його діалоги досить фрагментовані. Оскільки це жанр, що характеризується емоційною напругою через невербальні засоби, перекладач повинен не лише передати повідомлення, але й відтворити його вплив, що може бути досягнуто через перекладацькі трансформації, особливо граматичні.

Граматичні трансформації – невід'ємна частина перекладу, бо в різних мовах різна будова речень. Це можемо спостерігати тоді, коли мовні відмінності вимагають перебудови або зміни морфологічних елементів. Основними типами таких трансформацій є перестановка, заміна, додавання та вилучення [1].

Перестановка – зміна порядку слів, з метою досягнення природності в цільовій мові. Це важливо для англійсько-українського перекладу, де синтаксичні моделі відрізняються, тож завдяки перестановці текст стає влучним та відповідає нормам української мови [2]. Наприклад, у репліці “*What are you doing?*” – “*Ти що робиш?*”, змінюється порядок слів, щоб відповідати нормам української мови. В англійській мові питальне речення вимагає інверсії, тоді як в українській мові граматичне значення питання передається інтонаційно. Перестановка зберігає комунікативний ефект речення.

Заміна передбачає зміну частини мови, числа, часу або способу дієслова. У психологічних трилерах така трансформація використовується для передачі часових відношень. Заміна дозволяє адаптувати висловлювання до норм української мови без втрати змісту [2]. У фразі “*She was being watched*” – “*За нею стежили*” пасивна форма замінюється на безособову. В англійській мові пасивні конструкції є поширеними, тоді як в українській переважають активні форми.

Додавання використовують тоді, коли для кращого розуміння необхідно експлікувати інформацію. В кіноперекладі вербальний компонент у фільмі ніколи не існує окремо, він співвідноситься з візуальним рядом. Додавання компенсує втрату невербальних елементів, які не можна повністю передати мовними засобами [2]. “*What kind of question's that?*” – “*Що за питання ти задаєш?*”, тут перекладач вводить підмет і присудок, що робить репліку більш розгорнутою й спрямованою. І це досить типово для українського розмовного

стилю. Таким чином, додавання трансформує репліку до норм цільової мови, зберігаючи її ефект.

Вилучення, навпаки, передбачає опущення елементів. У субтитруванні ця трансформація необхідна через технічні обмеження, тому перекладач має скорочувати текст [2]. У реченні “*I need you to stop*” – “*Припини*” перекладач опускає зайву частину. Спонування вже міститься в наказовій формі дієслова, тому додаткові елементи стають надлишковими для українського глядача.

У психологічних трилерах персонаж говорить фрагментами, використовує інверсію, повторення і все це говорить нам про їхній емоційний стан. Це означає, що перекладач повинен зберегти порушену логіку дискурсу.

Крім того, зміни в граматиці також залежать від мети перекладу. Основне завдання – досягти того ж ефекту, щоб аудиторія реагувала на переклад так само, як і на оригінал.

Як відомо, у кіно потрібно передати настрій, емоції та тон. Тому при перекладі психологічного трилера перекладач повинен використовувати граматичні трансформації. Вони адаптують синтаксичну та морфологічну структуру до норм цільової мови, зберігаючи зміст і емоційний ефект оригіналу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Карабан В. І. Переклад англійської наукової і технічної літератури: граматичні труднощі, лексичні, термінологічні та жанрово-стилістичні проблеми. Вінниця : Нова Книга, 2004. 576 с.
2. Селіванова О. О. Лінгвістична енциклопедія. Полтава : Довкілля-К, 2011. 844 с.
3. Díaz Cintas J. Audiovisual Translation: Language Transfer on Screen. Basingstoke : Palgrave Macmillan, 2009. 272 p

Голуб Є.В., Чумак Л.М.

Житомирський державний університет імені Івана Франка

МОВА ВОРОЖНЕЧІ (НАТЕ SPEECH) У СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖАХ: ЛІНГВІСТИЧНІ ЗАСОБИ ВИРАЖЕННЯ АГРЕСІЇ ТА МЕТОДИ ЇХ АВТОМАТИЧНОЇ ФІЛЬТРАЦІЇ

Щодня мільйони людей заходять у соціальні мережі – переглядають стрічку, пишуть коментарі, діляться новинами. І щодня серед онлайн-потоків інформації трапляються повідомлення, які ображають, принижують, залякують користувачів за національністю, віросповіданням, ознакою статі чи гендеру тощо. Мова ворожнечі стала невід'ємною частиною цифрового простору, і боротися з нею намагаються не лише самі платформи, а й вчені-лінгвісти, розробники програм боротьби з ворожим софтом та законодавці по всьому світу.

Мова ворожнечі – це спосіб комунікації, коли слова використовуються не для обміну думками, а для приниження, дискримінації або розпалювання ненависті до певної групи людей [1]. Ця група слів за вживанням може використовуватися на позначення різних соціальних ознак: національності

(наприклад, *українці, поляки, євреї*), релігії (наприклад, *мусульмани, православні*), статі, сексуальної орієнтації або раси (наприклад, *чорношкірі, азіати*). Ключова відмінність мови ворожнечі від звичайної критики або суперечки – намір образити, знецінити, виключити. Це соціальне та мовне явище не нове, однак для онлайн-спільнот воно набуло зовсім інших масштабів.

Форми, у яких мова ворожнечі з'являється в мережі, досить різноманітні. Найпростіша і найочевидніша – пряма образа: лайливі слова, принизливі прізвиська наприклад, *бидло* чи *покидьки*, відкриті погрози на зразок *забирайтеся звідси*. Але значно частіше агресія маскується – ховається за сарказмом, натяками, жартами і мемами. Фраза *а що ви хотіли від таких людей* не містить жодного лайливого слова, але несе в собі глибоку зневагу. Окремий і особливо небезпечний тип мови ворожнечі – дегуманізація, коли людей порівнюють із тваринами (наприклад, *розмножуються як щури*), паразитами або відходами (наприклад, *сміття суспільства*). Такі образи працюють на підсвідомому рівні: вони не просто ображають конкретну людину, а формують у читача стійке переконання, що певна група не заслуговує на повагу і рівне ставлення [2].

На рівні мови агресія в цифровій комунікації реалізується через цілий набір інструментів. Узагальнення, наприклад, *всі вони однакові* або *жоден з них не здатний* – один з найпоширеніших прийомів, що приписує негативні риси цілій групі без жодних підстав. Риторичні запитання на зразок *хіба можна від них чекати чогось іншого?*, наказові речення з погрозами типу *геть звідси*, капслок і надлишок знаків оклику (наприклад, *ВИ ВСІ ОДНАКОВИ!!!*) імітують крик і тиск. Метафори хвороби і зараження – *вони отруюють країну, від них треба лікуватися* – знімають з жертви людську гідність. У цифровому просторі до цього додаються меми, де образа закодована у поєднанні картинки й тексту, та навмисні орфографічні спотворення слів – *x@хол, ж!д* – якими користувачі намагаються обійти автоматичні фільтри. Така творчість постійно ускладнює роботу модераторських систем.

Соціальні мережі не просто дають платформу для мови ворожнечі – їхня архітектура фактично сприяє її поширенню. Алгоритми більшості платформ налаштовані на максимальне утримання уваги користувача, а емоційно заряджений контент – включно з агресивним – отримує більше реакцій, лайків і репостів. Виникає ефект ехо-камери: люди зі схожими ненависницькими поглядами об'єднуються в групи, підсилюють настрої одне одного і не чують жодних альтернативних голосів. Один образливий коментар стає точкою кристалізації для десятків інших. А можливість залишатися анонімним знімає більшість соціальних гальм – люди пишуть те, що ніколи не наважилися б сказати вголос.

Першими інструментами боротьби з цим явищем стали так звані чорні списки – переліки заборонених слів, які система автоматично блокувала або замінювала символами на зразок зірочок. Метод простий, але вразливий: досить трохи змінити написання слова – і фільтр його не помічає. Паралельно платформи наймали модераторів, які вручну розглядали скарги користувачів. Але мільйони публікацій щодня робили ручну модерацію катастрофічно

повільною і непослідовною. Системи на основі правил – складніші алгоритми, що аналізували комбінації слів і структуру речень, наприклад одночасну появу назви етнічної групи й образливого дієслова – стали наступним кроком, проте й вони не могли врахувати контекст і культурні нюанси.

Справжній перелом у боротьбі з мовою ворожнечі стався з появою машинного навчання. Замість жорстких правил алгоритми почали вчитися на прикладах: тисячі повідомлень розмічалися людьми як агресивні або нейтральні, і система шукала закономірності. Нейронні мережі навчилися розпізнавати не лише окремі слова, а й контекст, тон, семантичні зв'язки між поняттями. Особливо потужними виявилися трансформери – архітектура, здатна аналізувати текст цілком, а не фрагментами. Модель RoBERTa, наприклад, досягає точності понад 90% у виявленні ненависницького контенту. Perspective API від Google обробляє щодня понад 500 мільйонів запитів, допомагаючи медіаорганізаціям – зокрема New York Times і Vox Media – модерувати коментарі [5].

Попри можливість, сучасні системи автоматичної фільтрації все одно мають вразливості. Головна з них – нерозуміння контексту. Так, наукова дискусія про расизм, яка цитує расистські вислови, ризикує бути заблокованою так само, як і справжня ненависницька мова. Perspective API, непропорційно часто позначає як токсичні, коментарі від людей з інвалідністю або написані афроамериканською англійською – і при цьому пропускає реальні ненависницькі твіти. Ще одна системна проблема – нерівномірне покриття мов: Meta витратила 87% бюджету на боротьбу з агресивним контентом на англomовний сегмент, хоча він охоплював лише 9% аудиторії. Результат – мова ворожнечі амхарською під час конфлікту в Ефіопії безперешкодно проходила модерацию [4].

Відмінності між самими платформами у підходах до модерации різючі. TikTok, орієнтований на молодь, утримує понад 40 тисяч модераторів і застосовує дворівневу систему перевірки. Twitter після скорочення команд безпеки покладається переважно на краудсорсинговий інструмент Community Notes – з передбачувано непослідовними результатами: десять найпоширеніших твітів із нарративом про сфальшовані вибори (президентські вибори США, листопад 2020 р.) набрали понад 43 тис. ретвітів без жодної примітки. Meta у 2025 році оголосила про відмову від програми перевірки фактів у США. YouTube вирішив не видаляти виборчу дезінформацію, пріоритизуючи свободу слова. Жодного єдиного стандарту між платформами не існує, і саме цю прогалину намагається закрити Акт про цифрові послуги Європейського Союзу, що вимагає від великих платформ реагувати на скарги щодо незаконної мови ворожнечі протягом 24 годин [3].

Мова ворожнечі в соціальних мережах – це не просто проблема технологій. Це проблема мови, культури, суспільних процесів і цінностей. Алгоритми можуть опрацьовувати мільярди повідомлень, але не замінять людського розуміння контексту, іронії та культурних кодів. Найбільш ефективним залишається гібридний підхід: автоматичні системи фільтрують очевидні випадки, а найскладніші ситуації передаються людям-модераторам. Разом з тим жодна технологія не вирішить проблему без паралельної роботи –

медіаграмотності, правового регулювання і виховання культури відповідальної комунікації в цифровому просторі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Матюшенко О., Марченко В. Мова ворожнечі як соціокультурний та лінгвістичний феномен. Молодий вчений. № 10 (98). 2021. С. 343–348. DOI: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2021-10-98-72> (дата звернення: 15.04.2026).
2. Сукаленко Т., Паюл Н. Поняття «мова ворожнечі» в сучасних медіа. Acta Paedagogica Volynienses. 2023 (6), 39–45. DOI: <https://doi.org/10.32782/apv/2023.6.6> (дата звернення: 15.04.2026).
3. Pasternack A. Google's Jigsaw was trying to fight toxic speech with AI. Then the AI started talking. 2023. URL: <https://www.fastcompany.com/90929549/google-jigsaw-toxic-speech-ai> (дата звернення: 15.04.2026).
4. PBS News. Facebook's system approved dehumanizing hate speech. 2022. URL: <https://www.pbs.org/newshour/world/facebooks-system-approved-dehumanizing-hate-speech> (дата звернення: 15.04.2026).
5. Wiggers K. Jigsaw's AI-powered toxic language detector is now processing 500 million requests daily. 2021. URL: <https://venturebeat.com/technology/jigsaws-ai-powered-toxic-language-detector-is-now-processing-500-million-requests-daily> (дата звернення: 15.04.2026).

Лопатюк М.Ю., Криворучко Т.В.
Житомирський державний університет імені Івана Франка

СТРУКТУРУВАННЯ ТА ЛЕКСИКОГРАФІЧНИЙ ОПИС ІГРОВОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ У ФОРМАТІ ЕЛЕКТРОННОГО СЛОВНИКА

Сучасна ігрова індустрія є однією з найбільш динамічних та інноваційних сфер цифрової культури, що супроводжується активним формуванням нової спеціалізованої лексики. Зростання кількості термінів у сфері відеоігор зумовлює потребу в їх систематизації та уніфікації, оскільки відсутність структурованого термінологічного ресурсу ускладнює комунікацію між гравцями, розробниками та дослідниками. У зв'язку з цим актуальність дослідження визначається необхідністю впорядкування ігрової термінології та створення зручного електронного ресурсу.

Метою даної роботи є розробка електронного інтерактивного словника на онлайн-платформі Lexopomy, що містить систематизований комплекс термінів, які використовуються в ігровій індустрії. Такий ресурс покликаний забезпечити користувачам зручний і швидкий доступ до зрозумілих, точних та сучасних визначень основних понять, що функціонують у сфері відеоігор, а також сприяти уніфікації та кращому засвоєнню спеціалізованої лексики в освітньому та професійному середовищі.

У процесі дослідження було розглянуто ігрову термінологію як спеціальну лексичну систему, визначено її основні характеристики та джерела формування.

Встановлено, що термінологічне поле відеоігор формується під впливом англomовного дискурсу, технологічних інновацій та соціокультурних процесів у геймерській спільноті [3].

У межах системи ігрової термінології виокремлюють технічні терміни, терміни ігрової механіки та сюжетні одиниці, які разом забезпечують ефективну професійну комунікацію між розробниками і гравцями. Ігрова лексика характеризується постійним оновленням, динамічністю та переходом частини одиниць із професійного середовища до повсякденного мовлення геймерів, що зумовлює необхідність її систематизації [2].

Розробка ресурсу включає в себе кілька етапів:

I. Збір і аналіз термінології.

На першому етапі відбувається збір і систематизація лексичних одиниць, що використовуються у сфері відеоігор. Джерелами для формування термінологічної бази виступають спеціалізовані словники, геймерські платформи, форуми, ігрова документація та наукові публікації. Зібраний матеріал класифікується за такими тематичними категоріями:

- графічні та візуальні параметри;
- фізична модель та колізії;
- продуктивність та оптимізація;
- мережева інфраструктура;
- архітектура програмного забезпечення;
- терміни ігрової механіки та сюжету.

II. Формування структури словника.

На цьому етапі проектується спосіб подання матеріалу в словнику. Визначається формат, складові елементи та принципи їхнього розміщення, зокрема наявність визначення та прикладів уживання. Також відбувається пошук медіаматеріалів для кращого візуального відображення термінів.

Однією з ключових переваг Lexopom є те, що інформація про створені користувачами моделі та словникові проекти зберігається в окремому хмарному сховищі, що забезпечує зручний доступ до них для інших користувачів [4].

III. Внесення інформації у платформу Lexopom.

На цьому етапі здійснюється перенесення підготовленого матеріалу до електронного середовища Lexopom, де створюється та редагується структура словника. Платформа також забезпечує інструменти для пошуку та швидкого доступу до потрібних термінів.

Кожен термін містить такі структурні елементи: сам термін; граматичну характеристику (частину мови) та належність до тематичної категорії; фонетичне оформлення (вимову та транскрипцію); переклад українською мовою; дефініцію англійською мовою з подальшим її перекладом українською; приклад уживання в контексті; а також ілюстративний матеріал для візуалізації значення.

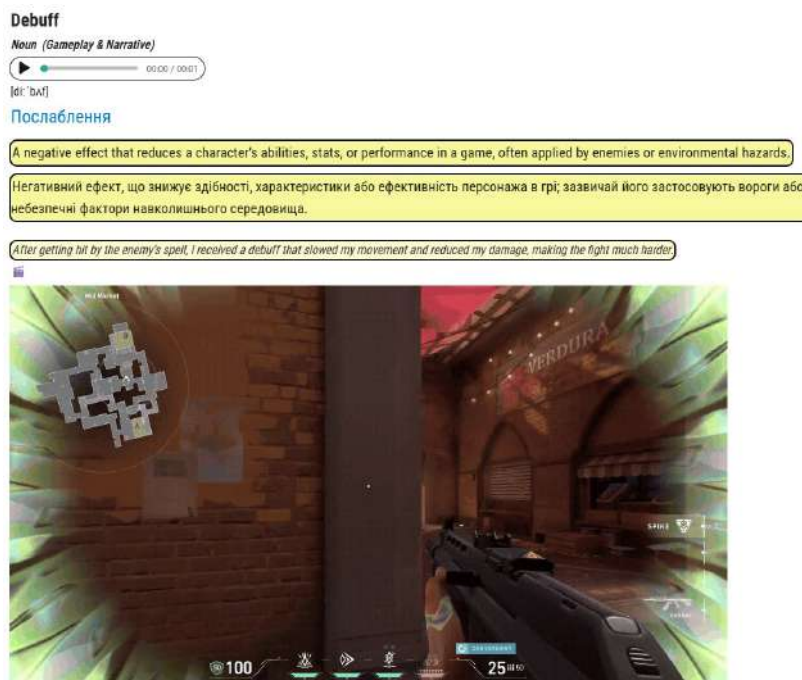

Рис. 1. Оформлення терміна в структурі електронного словника
Джерело: [1]

IV. Перевірка та тестування.

На цьому етапі перевіряється точність і відповідність поданих дефініцій, оцінюється відповідність та якість мультимедійних елементів, а також проводиться тестування інтерфейсу на зручність і перевірки ефективності взаємодії користувача з словником.

V. Публікація платформи у відкритому доступі.

Завершальним етапом є публікація словника у відкритому доступі для користувачів.

Отже, електронний словник ігрової термінології на платформі Lexonomy є ефективним використанням інтернет технологій для представлення спеціалізованої лексики у сфері відеоігор. Поєднання чіткої структури з мультимедійними елементами забезпечує більш глибоке розуміння термінів і особливостей їх використання. Такий ресурс може бути застосований як у навчальних цілях, так і в професійній діяльності, сприяючи розвитку комунікації в геймерському середовищі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Енциклопедичний словник ігрової термінології. URL: <https://www.lexonomy.eu/#/ucxd6dmw>
2. Подгурська І. О. Геймерський сленг у сучасній англійській мові. *Актуальні питання гуманітарних наук : міжвуз. зб. наук. пр. мол. вчених Дрогобиц. держ. пед. ун-ту ім. І. Франка*. 2021. № 38. Т. 3. С. 78–82. URL: <http://dspace.hnpu.edu.ua/handle/123456789/6460>
3. Філь О. Джерела і способи формування терміносистем комп'ютерної сфери в англійській, польській та українській мовах. *Вісник Нац. ун-ту*

«Львівська політехніка». Серія «Проблеми української термінології». 2014. №791. С. 92–97. URL: <https://science.lpnu.ua/uk/terminologiya/vsi-vypusky/visnyk-no-791-2014/dzherela-i-sposoby-formuvannya-terminosystem>

4. Rambousek A., Jakubíček M., Kosem I. New developments in Lexonomy. Electronic lexicography in the 21st century. Proceedings of the eLex 2021 conference. Brno: Lexical Computing CZ, s.r.o. 2021. p. 455–462. URL: https://www.researchgate.net/publication/357807514_New_developments_in_Lexonomy

Козакевич А.О., Чумак Л.М.
Житомирський державний університет Імені Івана Франка

ДИСКУРСИВНО-КОГНІТИВНІ ПАРАМЕТРИ ТЕРМІНОФІКСАЦІЇ ЯК МЕХАНІЗМИ КОНЦЕПТУАЛІЗАЦІЇ НАУКОВОГО ЗНАННЯ У СПЕЦІАЛІЗОВАНИХ ТЕКСТАХ

У межах сучасних лінгвістичних студій проблема закріплення наукових понять у текстах уже давно вийшла за рамки класичного термінознавчого підходу та розглядається як перетин когнітивних, дискурсивних і корпусно-лінгвістичних досліджень. Науковий текст виконує не лише інформаційну функцію, а й виступає механізмом конструювання, впорядкування та закріплення знань. Центральним тут стає питання мовного відтворення понять, оскільки саме термінологічні одиниці забезпечують формування системи наукових уявлень про дійсність. Розширення наукових напрямів і поява нових галузей знань актуалізують аналіз того, яким чином мовні засоби сприяють стандартизації та стабілізації концептів у різних типах наукового письма.

Проблематика термінофіксаційних процесів і концептуального структурування знань представлена у дослідженнях як українських, так і зарубіжних науковців. Зокрема, В. В. Жуковська (2013) [1] розглядає можливості корпусного аналізу в термінологічних студіях. Д. Бібер і С. Конрад (1998) [5] досліджують функціонування мовних одиниць у різних дискурсивних середовищах. Т. МакЕнері та А. Харді (2011) [6] акцентують на ефективності корпусних методів у описі мовних структур. У когнітивній парадигмі (Дж. Лакофф (1987) [3], Р. Лангакер (2008) [4]) поняття розглядається як ментально сформована структура, що реалізується у мовленні. Водночас взаємодія когнітивного та дискурсивного підходів у вивченні механізмів термінофіксації досі потребує більш системного осмислення.

Необхідність цього дослідження зумовлена потребою більш цілісного пояснення мовних процесів, що забезпечують стійке відтворення наукових понять у текстовому просторі. Сучасна цифрова трансформація науки, стрімке накопичення текстових масивів та активне використання автоматизованих систем аналізу даних (зокрема корпусних інструментів) висувають вимогу до точного розуміння семантичної та структурної організації термінів. Аналіз термінофіксаційних механізмів дає змогу не лише покращити формування

термінологічних ресурсів, а й глибше зрозуміти принципи концептуального мислення в науці.

Метою роботи є виокремлення та опис дискурсивно-когнітивних механізмів закріплення понять у наукових текстах, а також з'ясування їхнього впливу на процеси формування та вербалізації спеціалізованого знання.

Фіксація наукових понять у текстах реалізується через низку взаємопов'язаних механізмів, серед яких можна виділити такі:

1. Термінологізація лексем. Одиниці загальноживаної лексики у межах наукового контексту набувають спеціалізованого значення. Наприклад, слово модель у науковому дискурсі втрачає побутову семантику та функціонує як термін із чітко визначеною інтерпретацією. У прикладній лінгвістиці воно позначає формалізовану (алгоритмічну або математичну) конструкцію для опису мовних процесів, їхнього аналізу та прогнозування. Наприклад: «У роботі використано статистичну модель мови для передбачення ймовірності появи слів у корпусі текстів». У цьому випадку модель виступає як абстрактний обчислювальний інструмент, а не як матеріальний зразок.

2. Дефініційні конструкції. Одним із основних способів закріплення понять є їх чітке визначення. Дефініції забезпечують однозначне трактування терміна та його включення до системи галузевих знань. Наприклад, термін мовна модель у прикладній лінгвістиці трактується як статистична або нейронна система, що оцінює ймовірність послідовностей слів і використовується в задачах автоматичної обробки текстів.

3. Контекстуальна фіксація значення. Регулярне вживання терміна в типових лексичних оточеннях сприяє стабілізації його значення. Корпусні дослідження дозволяють виявити сталі словосполучення, що формують семантичну мережу терміна. Так, конструкції мовна модель, навчання моделі, генерація тексту моделлю закріплюють значення лексеми модель у сфері обробки природної мови.

4. Дискурсивні стратегії репрезентації. Науковий текст організується через специфічні способи подання інформації — аргументацію, класифікацію та узагальнення, які впливають на спосіб концептуалізації понять. У дослідженнях з комп'ютерної лінгвістики поняття модель часто подається через системи класифікацій (статистичні / нейронні) та порівняльне обґрунтування їхньої ефективності.

5. Когнітивне структурування. Терміни виконують функцію інструментів упорядкування знань, формуючи ментальні категорії. У прикладній лінгвістиці поняття модель охоплює різні типи (мовні, синтаксичні, семантичні), утворюючи узагальнену категорію засобів опису мовних процесів.

Підсумовуючи, механізми закріплення наукових понять у текстах поєднують мовні та когнітивні компоненти, утворюючи цілісну систему репрезентації знання. Серед них особливе значення мають термінологізація, дефініційні моделі, контекстуальна стабілізація та дискурсивні практики. Їхня взаємодія забезпечує стійкість і точність наукової комунікації. Подальші дослідження доцільно спрямувати на використання автоматизованих методів

аналізу для виявлення прихованих закономірностей функціонування термінів у різних дискурсивних середовищах.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Жуковська В. В. Вступ до корпусної лінгвістики: навч. посіб. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2013. 142 с/
2. Селіванова О. О. Сучасна лінгвістика: напрями та проблеми. Полтава: Довкілля-К, 2008. 712 с.
3. Lakoff G. *Women, Fire, and Dangerous Things*. Chicago: University of Chicago Press, 1987. 632 p.
4. Langacker R. W. *Cognitive Grammar: A Basic Introduction*. Oxford: Oxford University Press, 2008. 572 p.
5. Biber D., Conrad S. *Corpus Linguistics: Investigating Language Structure and Use*. Cambridge: Cambridge University Press, 1998. 300 p.
6. McEnery T., Hardie A. *Corpus Linguistics: Method, Theory and Practice*. Cambridge: Cambridge University Press, 2011. 312 p.
7. Anthony L. *AntConc (Version 4.0.11)* [Computer software]. Tokyo: Waseda University, 2022.

Журавська М.Т., Кодубовська О.О.
Житомирський державний університет імені Івана Франка

ТЕМАТИЧНА КЛАСИФІКАЦІЯ КУЛЬТУРНО МАРКОВАНОЇ ЛЕКСИКИ В АНГЛОМОВНОМУ ФЕНТЕЗІЙНОМУ СЕРІАЛІ «THE WITCHER»

Фентезі сьогодні є одним з найбільш популярних та рейтингових жанрів не лише в літературі, а й в кінематографі. Глядачі захоплюються складно побудованими світами, різноманітністю персонажів, наявністю соціальних інституцій та політичної мапи. Всі вищезгадані елементи класифікуються як культурно маркована лексика оскільки вони відображають особливості художнього зображення світу, а також не мають прямих відповідників у мові перекладу [1, с. 421]. Для дослідження було обрано сучасний фентезійний серіал “The Witcher”, знятий студією Netflix. Серіал наразі має високі охоплення та здобув шанувальників по всьому світу. Знавці фентезі відзначають, що даний фентезійний всесвіт є надзвичайно детально побудований, відповідно — містить значний обсяг культурно маркованої лексики.

Під час дослідження була проведена тематична класифікація відібраної культурно маркованої лексики, виокремленої з діалогів серіалу. Загалом, було виокремлено чотири тематичні групи: власні назви (ономастична лексика), міфологічні істоти, соціально-культурні поняття та магичні предмети/артефакти. Також було проведено визначення особливості та труднощі їх перекладу українською мовою.

Перша та найбільш важлива група охоплює назви королівств, територій, міст, а також імена дійових осіб. Наприклад такі назви як *Northern Kingdoms*,

Cintra, Kaer Morhen, Skellige, Sodden Hill, Dol Blathanna відображають політичну мапу світу, яка притаманна лише всесвіту “The Witcher”. Для тих глядачів, хто вже знайомий з географією всесвіту, ці назви також можуть відсилати до історико-культурних подій, які відбулися в межах даного всесвіту. Ономастична лексика є надзвичайно важливою для жанру фентезі, адже вона допомагає глядачеві глибше поринути у наратив та орієнтуватись у ньому. Передача власних назв у літературному перекладі є одним із головних викликів у перекладознавстві, що передбачає вибір між транслітерацією, транскрипцією, калькуванням чи адаптацією [2, с. 21–28]. Не зважаючи на труднощі при перекладі, саме власні назви є тим, що відрізняє фентезійні продукти один від одного. Саме ономастична лексика “оживляє” світ, дозволяє сприймати його серйозно. Часто, чим складнішим є фентезійний всесвіт, тим більш численною є культурно маркована лексика цього всесвіту.

Другу групу становлять терміни які позначають монстрів, магічних істот та представників різних народів. Цю групу доцільно було виокремити в межах дослідження, адже всесвіт “The Witcher” славиться великою різноманітністю рас та народів, має власний бестіарій (якому студія Netflix приділила особливу увагу, випустивши окремі відеоматеріали, що пояснюють природу цих істот). У серіалі такі терміни комбінують елементи європейської міфології з авторською інтерпретацією. Наприклад, термін *witcher* позначає спеціально навченого мисливця на монстрів із надприродними здібностями; сильного чоловіка, якого в дитинстві піддали випробовуванням еліксами. У перекладі застосовується відповідник *відьмак*, що є прикладом семантичної адаптації з огляду на словотвірні можливості української мови. Сам переклад не розкриває повного значення, але різні особливості, які притаманні лише відьмакам розкриваються вже за допомогою додаткових роз’яснень або ж шляхом візуальних сцен. Такі перекладацькі рішення як семантична адаптація демонструють поєднання стратегій доместикації та екзотизації, які в сучасних перекладознавчих дослідженнях розглядаються як два протилежні підходи до передачі культурно маркованих елементів тексту [3]. Згідно з концепцією Л. Венутті, стратегія доместикації передбачає адаптацію тексту до норм культури-реципієнта, тоді як доместикація має на меті зберегти культурну своєрідність оригіналу та підкреслити його іншомовність. Термін *dryads* позначає мешканок лісу Брокілон (*Brokilon forest*), які є вправними лучницями та затятими захисницями лісу. Вони володіють власною магією, мовою та не дозволяють чужинцям заходити на їх територію, вбиваючи їх пострілом з глибини лісу. Під час перекладу українською мовою використано відповідник *дріади*, що є прикладом транслітерації з елементами адаптації до норм української мови. Такий переклад є вдалим, адже термін *дріади* вже є добре знайомим українській аудиторії через міфологічну та літературну традицію. Водночас, зберігається культурна специфіка поняття без спрощення чи описового перекладу.

Третя тематична група містить лексику, пов’язану з соціальним статусом, ієрархією та установами. Вона охоплює найменування титулів, посад, військових формувань, магічних орденів та суспільних утворень. Така лексика є визначальною для всесвіту “The Witcher”, адже сюжет розгортається навколо

війни. Тож глядачеві необхідно бути ознайомленим з такими термінами, щоб розуміти контекст. Наприклад, терміни *mage*, *sorceress*, *council* мають усталені українські відповідники (*маг*, *чарівниця*, *рада* відповідно), що гарантують зрозумілість для глядача. Разом із тим у певних випадках застосовується комбінована стратегія — часткове збереження початкової форми із подальшим уточненням значення.

Четверта тематична група репрезентує лексику для позначення магічних предметів та подій. Сюди входять назви артефактів, магічних заклинань, чаклунських здібностей тощо. Такі терміни створюють атмосферу казкового світу та формують його основну концепцію. У всесвіті серіалу магія відіграє невід’ємну роль у житті народу, а також політиці. Відповідно, культурно маркована лексика на позначення магічних понять є доволі чисельною. Наприклад, термін “*Law of Surprise*” означає специфічний звичай, що зумовлює долю героїв. У перекладі використовується калька — “*Закон несподіванки*”, що зберігає семантичну структуру оригіналу й водночас робить її доступною для українського глядача. Переклад як і оригінал не розкриває суті явища; це було зроблено за допомогою пояснення шляхом діалогів та візуальних елементів.

Таким чином, представлена тематична класифікація доводить, що культурно маркована лексика у жанрі фентезі є багатогранною та відіграє надзвичайно важливу роль у формуванні вигаданого всесвіту. Вона охоплює ономастичні, міфологічні, соціально-інституційні та магічні терміни, кожен з яких має особливе функціональне значення. Аналіз показує, що під час перекладу таких одиниць домінують стратегії транслітерації, калькування та семантичної адаптації. Варто звернути увагу, що найчастіше застосовується калькування та часткова адаптація. Причиною цього є прагнення зберегти баланс між зрозумілістю для споживача та культурною специфікою.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Карабан В. І. Переклад англійської наукової і технічної літератури. Вінниця : Нова книга, 2004. 576 с.
2. Лебович В. В. *До питання відтворення ономастики в художньому перекладі*. Народна творчість та етнологія. 2023. № 1 (397). С. 21–28.
3. Venuti L. *The Translator’s Invisibility: A History of Translation*. London : Routledge, 1995. 353 p.

Хоружа А.О.

Житомирський державний університет імені Івана Франка

ТЕМАТИКО-СЕМАНТИЧНА КЛАСИФІКАЦІЯ ЛЕКСИКИ ТА ОСОБЛИВОСТІ ЇЇ ПЕРЕКЛАДУ В ЛІРИЦІ АНГЛОМОВНИХ ПІСЕНЬ

Тематико-семантична класифікація лексики є одним із важливих інструментів при аналізі пісенних текстів для перекладу, тому що завдяки цьому розподілу є можливість упорядкувати і систематизувати мовні одиниці відповідно до їхнього змістового наповнення і функціональної ролі. Тематико-семантична класифікація забезпечує структурування лексичного матеріалу для

створення вебгларію лірики англорновних пісень і допомагає знаходити перекладацькі труднощі, які часто викликані семантичною особливiстю і культурною або історичною специфікою певних мовних одиниць.

Лірика пісенних текстiв входить до класифікації художнього дискурсу, через що має характерну велику кількість емоційності, образності, метафор, що зумовлено індивідуальним стилем кожного автора. Група лексики про почуття та міжособистісні стосунки у пісенному дискурсі є однією з найвідоміших тем, адже зустрічається у більшості музичних творiв. Ця група позначає лексеми, що пов'язані з проявом кохання, описом розлуки та емоційним хвилюванням. До прикладу, можна виокремити слова як з позитивним значенням, так і з більш негативним: від *happiness, trust, love* до *pain, heartbreak, cheating*. Висока частотність метафоричних уживань і семантична багатозначність – це окрема особливість цієї категорії, що може ускладнювати переклад. Як висновок, такий різновид лексичних одиниць може створювати певні труднощі при перекладі, потребуючи від перекладача передачу і смислового, і емоційного значення.

Емоційний стан часто плутають з емоційним хвилюванням, але він має зовсім інше значення. Саме тому лексична група про емоційна стани виділена окремо. Вона яскраво показує внутрішній, духовний стан ліричного героя музичного твору. Як і група про прочуття та міжособистісні стосунки, вона містить в собі різноманітні марковані одиниці. *Happy, lovely, broken, afraid, lonely* – є прикладами лексем цієї категорії. В роботі з перекладом цієї групи є поширена проблема, а саме – перекладач повинен зберегти стилістичний ефект та емоційну інтенсивність. Зберегти ці текстові характеристики допомагають певні трансформації. Так, перекладач може використати експресивні заміни або метод компенсації – спосiб, де втрата елемента змісту чи гри слів у певній частині оригінального тексту компенсується іншим аналогічним засобом в іншій його частині [1, с. 1].

У випадку розширеної класифікації доцільно виокремити і інші тематичні групи. Прикладом однієї з таких груп є лексика часу та простору, яка має не менш важливе значення у класифікації. Вона охоплює такі слова, як *now, night, forever, home, road, sky* – одиниці, які позначають час та простір. Частіше ця група набуває символічного значення, маючи окрему силу у контексті пісенного тексту. Так, слово *home* може асоціюватися не з буквальною «домівкою», а з духовним та емоційним станом, а *night* – з самотністю, спокоєм або елементами інтимності, а не з дослівною «ніччю». При перекладі слів з цієї класифікації важливо враховувати не тільки пряме значення, а й символічний зміст [2, с. 2].

Група лексики, що містить в собі такі слова, як *hands, eyes, touch, warmth* є не менш важливою в питанні аналізу та класифікації слів. Група лексики про тіло та фізичні почуття часто уживана в пісенних текстах, тому нерідко набуває метафоричності, а це потребує окремої уваги для того, щоб зберегти образність. До прикладу, часто уживане «*broken heart*» в ліричних текстах майже ніколи не позначає справжнє розбите серце, використовується як підсилення почуттів та болю від певної події, тобто, у вигляді метафори.

У сучасних піснях дедалі частіше зустрічається розмовна та сленгова лексика, тому вона була класифікована в окрему групу. Її переклад дуже

важливий, адже такі слова, як *gonna (going to)*, *gon` (going to)*, *wanna (want to)* створюють легких розмовний ефект. Вони допомагають слухачеві перейнятися звучанням, схожим на живе мовлення, яке в повсякденному житті використовується частіше. Переклад цієї групи є складним та має певну кількість проблем через відсутність прямих відповідників. У випадках перекладу сленгових слів та виразів перекладач застосовує функціональні аналоги або стилістичну компенсацію. Інколи, переклад сленгових слів може нічим не відрізнятися від літературного, за умови, що сенс та символіка пісні не змінюються.

Слова *freedom*, *destiny*, *life* та інші несуть в собі абстрактність, яка може бути пов'язана з внутрішнім світом людини та її світоглядом. Класифікуючи цю групу, як група абстрактної лексики, було виявлено, що ці слова трапляються в англійських пісенних текстах не рідше, ніж слова з інших категорій. Мовні одиниці цієї групи нерідко грають у метафоричних конструкціях, з'являються у ліричних порівняннях, в цілому мають більше філософський підтекст, ніж буквальный. У перекладі лексем цієї групи навіть маленька та незначна зміна значення слова може сильно вплинути на загальний зміст або зовсім перевернути значення метафори. Саме тому в роботі з перекладом цієї групи перекладач повинен бути концентрованим. Він повинен знайти слова, які будуть точно відповідати контексту пісенної лірики [3, с. 1].

Пісенна лірика, як було вже зазначено, є художнім дискурсом. Через це тексти сповнені метафорами та символами, а ті, в свою чергу, реалізуються різними мовними одиницями. *Rain*, *sky*, *fire* та інші – слова, які були занесені до групи образно-символічної лексики. Для точного перекладу цієї категорії перекладач повинен враховувати не лише метафоричну природу, а ще й історичні і культурні події та конотації. Це є окремою трудностю, адже саме історичні та культурні елементи часто не збігаються в різних мовах. Говорячи в цілому, слова з цієї групи можуть перекладатися не дослівно, а лірично. Так, будучи частиною метафоричної конструкції, слово «*rain*» буде перекладатися, як «сльози» чи «біль». Перекласти його, як «*дощ*», буде недоцільно – це зламає все розуміння метафори при читанні перекладу. Можна зробити висновок, що переклад групи образно-символічної лексики потребує особливої уваги, але варто зазначити, що саме ця категорія допомагає перекладачеві сформулювати цільну і зрозумілу художню структуру тексту.

Говорячи про труднощі перекладу, пов'язані з непорозумінням на основі того, що факти не збігаються в різних мовах, було виокремлено групу лексики, що пов'язана з культурною та історичною специфікою. Попри складність збереження емоційно-стилістичного ефекту, перекладач повинен знайти відповідні аналоги для слів чи висловів на мові перекладу для повного розуміння сенсу слухачем. Для збереження всіх факторів, перекладач вимушений застосовувати різноманітні стратегії. Щоб створити, для прикладу, вебглосарій, необхідно поєднувати переклад з тлумаченням слова. Тому такі стратегії, як адаптація, описовий метод, компенсація або еквівалентний переклад є популярними в роботі з пісенним дискурсом. Такий підхід є необхідним, адже

він допомагає і зберегти зміст, і розкрити культурні особливості, і передати початковий настрій пісні [1, с. 2].

Таким чином, тематико-семантична класифікація лексики є ефективним інструментом аналізу лірики англomовних пісень. Завдяки тому, що перекладачі класифікують лексику за тематичними та семантичними аспектами, матеріал краще систематизується, виявляючи ключові тематичні групи та підвищує якість і швидкість перекладу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Гордієнко Н. М., Михайленко А.В. Типологія компенсації як засобу перекладацьких трансформацій. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: філологія. 2017 № 30 том 2. С. 83–85. URL: https://www.vestnik-philology.mgu.od.ua/archive/v30/part_2/26.pdf
2. Шніцер М. Образно-символічна природа метафори. Вісник КНТЕУ. 2018. №1. С. 88–95. URL: <https://surl.luhlib.org>
3. Leech G. N. Semantics: The Study of Meaning. 2nd ed. Harmondsworth: Penguin Books, 1981. P. 111–116. URL: https://www.scribd.com/document/440569856/geoffrey-leech-semantics-the-study-of-meaning-pdf?language_settings_changed=English

Римбалович Д.М., Чумак Л.М.
Житомирський державний університет імені Івана Франка

ПОНЯТТЯ ТА КЛАСИФІКАЦІЯ ЧАТ-БОТІВ ЯК НОВІТНЬОГО ЗАСОБУ КОМУНІКАЦІЇ

На сучасному етапі розвитку цифрових технологій чат-боти є складними лінгво-технічними системами моделювання людської мовленнєвої поведінки в межах віртуального дискурсу. У науковій літературі *чат-бот* (або *діалоговий агент*) визначається як програмний інтерфейс, що функціонує на основі природно-мовної обробки (Natural Language Processing – NLP) для забезпечення інтеракції між людиною та комп'ютером [4].

Існують різні теоретичні підходи до визначення природи та функціональних меж чат-ботів:

1. Функціональний підхід: західні дослідники розглядають чат-боти як «діалогові інтерфейси», головною метою яких є подолання бар'єру між людською мовою та машинним кодом. Бот виступає не просто як програма, а як «комунікативний партнер», що адаптує свої реакції залежно від вводу користувача [2].

2. Дискурсивний підхід: в українській лінгвістичній школі чат-боти аналізуються як елементи інтернет-дискурсу. Дослідники наголошують на тому, що бот імітує не лише мову, а й соціальні ролі. Це дозволяє створювати ілюзію персоналізованого спілкування [1].

Класифікація чат-ботів базується за принципом роботи, функціоналом та середовищем функціонування.

Для систематизації лінгвістичних особливостей у науковій літературі дослідники використовують класифікацію за типом комунікативної мети [3]:

- Завдання-орієнтовані (Task-oriented) боти: мають вузьку спеціалізацію та обмежений лексичний набір. Їхня стратегія – максимально швидке досягнення результату (замовлення послуги, надання довідки).
- Неструктуровані / Соціальні боти (Chitchat bots): орієнтовані на метакомунікацію (підтримку розмови заради самої розмови). Вони використовують ширший спектр стилістичних засобів, емоційне забарвлення та стратегії утримання уваги (Таблиця 1).

Таблиця 1

Критерій	Task-oriented боти	Social (Chitchat) боти
Комунікативна мета	Прагматична (результат)	Фатична (процес спілкування)
Довжина діалогу	Коротка (кілька реплік)	Тривала (необмежена)
Лексичний склад	Термінологічний, обмежений	Емоційний, стилістично маркований
Приклад	Бот технічної підтримки	Бот-співрозмовник (напр. Replika)

Класифікація чат-ботів за типом комунікативної мети

Отже, чат-бот – це спеціальна програма, яка вміє вести діалог людською мовою і сприймається як «цифрова особистість», яка імітує стиль і манеру спілкування людини. Одні боти допомагають вирішувати конкретні справи, а інші створені для простої розмови та розваги. Сучасні боти стали набагато розумнішими завдяки штучному інтелекту, що дозволяє їм підтримувати складні теми, саме тому, що чат-бот – це новий і дуже цікавий об'єкт для лінгвіста, адже він змінює традиційно-звичні способи комунікації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Четверик В.К. Чат-боти зі штучним інтелектом в оптимізації дистанційного вивчення мов. Викладання мов у закладах вищої освіти на сучасному етапі. Міжпредметні зв'язки : тези XXVII Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Харків, Україна, 5–6 черв. 2025 р.). Харків, 2025. С. 49–51.

2. Brandtzaeg P., Følstad A. Chatbots: changing user needs and motivations. URL: https://www.researchgate.net/publication/327191388_Chatbots_changing_user_needs_and_motivations (дата звернення 27.04.26.)

3. Jurafsky D. & Martin James H. Speech and Language Processing: An introduction to natural language processing, computational linguistics, and speech recognition. Copyright с 2006, June 25, 2007.

[https://pages.ucsd.edu/~bakovic/compphon/Jurafsky,%20Martin.-Speech%20and%20Language%20Processing_%20An%20Introduction%20to%20Natural%20Language%20Processing%20\(2007\).pdf](https://pages.ucsd.edu/~bakovic/compphon/Jurafsky,%20Martin.-Speech%20and%20Language%20Processing_%20An%20Introduction%20to%20Natural%20Language%20Processing%20(2007).pdf) (дата звернення 27.04.26.)

4. Keith D. Foote. A Brief History of Natural Language Processing, July 6, 2023. URL: <https://www.dataversity.net/articles/a-brief-history-of-natural-language-processing-nlp/> (дата звернення 27.04.26.)

**Білошицька Є.М., Чумак Л.М.
Житомирський державний університет імені Івана Франка**

АВТОМАТИЗАЦІЯ МОРФЕМНОГО АНАЛІЗУ У СТВОРЕННІ ТРАДЕЦІЙНИХ ТА КОМП'ЮТЕРНИХ МОРФЕМНИХ СЛОВНИКІВ

Особлива увага у сучасному мовознавстві приділяється дослідженню морфемної структури слова. Саме тому аналіз морфемного складу сучасної англійської мови є важливим як для теоретичної лінгвістики, так і для практичних галузей, зокрема комп'ютерної обробки мовних даних [2, с. 34].

Морфема – це найменша значуща одиниця мови, яка має власне значення або виконує певну граматичну функцію. Вона є основним елементом морфологічного аналізу: може виступати окремим словом або складати частину слова. Морфема не ділиться на більш дрібні елементи з такими ж властивостями. Морфеми поділяються на кореневі та службові (афікси та закінчення) [4, с. 26].

Морфеми взаємодіють між собою, утворюючи слова з різним значенням та граматичною структурою. Їхнє дослідження та аналіз взаємозв'язків допомагає зрозуміти як слова формуються, змінюють своє значення й набувають нових граматичних форм [2, с. 45].

Комп'ютерне моделювання морфемної системи мови – це галузь комп'ютерної лінгвістики, що передбачає розроблення теоретико-методологічних моделей знакових одиниць (морфем), з метою автоматичного аналізу та синтезу слів. Воно є засобом для розв'язання завдань, аналізу та формування мовних одиниць за допомогою залучення комп'ютерної моделі структури мови [3, с. 48].

Автоматизація морфемного аналізу в межах проведення фундаментальних завдань сучасної комп'ютерної лінгвістики забезпечує основу для розуміння структури слова. Так, до прикладу, автоматичне сегментування слів, коли не лише виділяються морфеми, а й визначаються формалізовані правила морфемно-словотвірного аналізу, застосовується у перекладацьких автоматизованих системах, електронних словниках, інформаційно-пошукових системах, навчальних платформах та програмах обробки мови. Для цього застосовуються певні алгоритми, статистичні моделі та методи машинного навчання [1, с. 52].

При цьому визначається фундаментальна роль електронних корпусів (наприклад, BNC, COCA) та сучасних програмних інструментів, зокрема Python, NLTK, spaCy, у забезпеченні високого рівня точності морфемного аналізу. Електронні корпуси мов дозволяють досліджувати функціонування морфем у реальному мовленні [5, с. 12].

Ключовим аспектом сучасної лінгвістики є порівняння традиційних і комп'ютерних морфемних словників, кожен із яких має відповідні переваги та обмеження. Так, традиційні словники мають значне теоретичне значення і слугують основою для створення комп'ютерних словників. У той час як комп'ютерні словники забезпечують швидкий пошук, масштабованість, постійне оновлення та інтеграцію з корпусними ресурсами [5, с. 17].

Отже, як висновок зазначимо, що морфемна будова сучасної англійської мови є складною системою, яка об'єднує мовні закономірності та сучасні інформаційні технології. Перспективи майбутніх досліджень полягають в поліпшенні автоматизованих систем аналізу, розвитком електронної лексикографії та застосуванням штучного інтелекту у сфері мовознавства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Ваховська О. В. *Основи комп'ютерної лінгвістики: навчально-методичний посібник*. Київ: Видавничий центр КНЛУ, 2023. 112 с.
2. Aronoff M., Fudeman K. *What is Morphology?* Wiley-Blackwell, 2011. 312 с.
3. Bauer L. *English Word-Formation*. Cambridge University Press, 2003. 311 с.
4. Lieber R. *Introducing Morphology*. Cambridge University Press, 2016. 348 с.
5. McEnery T., Wilson A. *Corpus Linguistics*. Edinburgh University Press, 2001. 240 с.

Барановська Д.Ю., Чумак Л.М.
Житомирський державний університет імені Івана Франка

ЛІНГВІСТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ЦИФРОВОЇ КОМУНІКАЦІЇ (НА ПРИКЛАДІ СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖ)

Цифрова комунікація стала одним із найпомітніших чинників зміни сучасного мовлення, адже соціальні мережі вже не є тільки місцем швидкого обміну повідомленнями, а перетворилися на простір щоденного самовираження, обговорення суспільних подій, навчання, поширення новин, особистих історій і професійних суджень. Українська мова в цьому середовищі функціонує дуже рухливо, бо кожен користувач одночасно може бути автором, читачем, співрозмовником, тлумачем чужого висловлення і творцем нових мовних звичок. У дослідженнях сучасної цифрової мовної практики підкреслюється, що мережеве середовище посилює варіативність мовної поведінки, змінює

співвідношення між літературною нормою та розмовним мовленням, а також створює нові способи поєднання слова, зображення і знаків емоцій [1, с. 18].

Першою помітною ознакою мовлення в соціальних мережах є його наближеність до усного спілкування. Користувач часто пише так, ніби говорить із добре знайомою людиною, тому речення стають коротшими, інтонаційно виразнішими, інколи уривчастими, а зміст передається не лише словами, а й порядком фраз, повтором, розділовими знаками, великими літерами, пропусками або навмисним порушенням звичного оформлення. У звичайному друкованому тексті такі риси могли б сприйматися як недбалість, але в соціальних мережах вони часто виконують комунікативну функцію, бо допомагають передати здивування, втому, радість, іронію, роздратування або дружню підтримку.

Другою ознакою є економія мовних засобів. Людина, яка пише допис або відповідь у стрічці обговорення, часто прагне висловитися швидко, тому скорочує думку, уникає розгорнутих пояснень, залишає частину змісту на здогад читача. Саме тому в мережевому спілкуванні поширені неповні речення, називні конструкції, короткі оцінні вислови, окличні фрази, звертання без розгорнутого пояснення, а також ланцюжки коментарів, де повний зміст можна зрозуміти тільки з попереднього повідомлення. Така мовна стислість не завжди означає бідність думки, бо в соціальних мережах повідомлення існує не ізольовано, а в потоці реакцій, відповідей і перепосирень.

Третьою рисою є розмиття меж між офіційним і неофіційним стилем. На одній сторінці можуть співіснувати повідомлення про громадську подію, особиста емоційна історія, рекламне звернення, жарт, заклик до допомоги й обговорення політичної новини. Через це користувачі часто поєднують книжні слова з розмовними, нейтральну лексику з оцінною, ввічливі формули з жартівливими вставками. Саме ця змішаність є однією з найхарактерніших ознак сучасної цифрової комунікації, бо вона показує, що мова в соціальних мережах не підпорядковується одному стилю, а пристосовується до ситуації, настрою автора і очікуваної реакції аудиторії.

Лексичний рівень цифрового мовлення також зазнає активних змін. У соціальних мережах швидко поширюються нові назви явищ, дій, типів поведінки, способів оцінювання та участі в обговоренні. Частина таких слів приходить із технічної сфери, частина виникає всередині самої мовної спільноти, а частина є жартівливими або ситуативними новотворами, зрозумілими тільки певному колу користувачів. Дослідники зазначають, що соціальні мережі підтримують постійну участь користувачів у створенні повідомлень, обміні думками та спільному формуванні змісту, тому мова такого середовища природно стає відкритою до оновлення [2, с. 56].

У соціальних мережах слово рідко існує саме по собі, бо поряд із ним часто з'являються світлини, короткі відеозаписи, позначки емоцій, посилання, умовні знаки, знімки з екрана, зображення з написами. Таке поєднання змінює спосіб читання, адже користувач сприймає повідомлення не як звичайний письмовий текст, а як єдину смислову побудову, у якій зображення може уточнювати слова, підсилювати оцінку або навіть замінювати частину висловлення. Наприклад, коротке речення «*Ну все зрозуміло*» без додаткових знаків може мати

нейтральний зміст, але разом із відповідною усмішкою або зображенням воно набуває іронічного, образливого чи жартівливого відтінку.

У дописах і коментарях можна побачити як дуже короткі конструкції, так і довгі емоційні речення, у яких автор ніби намагається передати живий перебіг думки без суворого поділу на завершені частини. Така побудова інколи порушує традиційні вимоги до письма, але добре відтворює природний рух мовлення, коли людина одночасно згадує факти, реагує на чужу думку, додає власну оцінку й очікує відповіді. У цьому виявляється наближення письмової форми до живої розмови.

Комунікація в соціальних мережах залежить і від публічності. Навіть особистий допис часто пишеться з розрахунком на реакцію інших людей, тому мовець добирає слова так, щоб викликати співчуття, підтримку, обурення, довіру або бажання долучитися до розмови. У таких умовах мова стає не лише засобом передавання інформації, а й засобом самопредставлення. Користувач показує себе через лексику, тон, частоту звертань, теми дописів, спосіб відповідати на критику, уміння визнавати помилку або, навпаки, схильність до різкої оцінки. Звідси походить значення мовної відповідальності, бо необережне слово в мережевому середовищі може поширитися значно швидше, ніж у звичайній розмові [3, с. 455].

Лінгвістичні особливості цифрової комунікації в соціальних мережах пов'язані зі швидкістю обміну повідомленнями, відкритістю мовного простору, змішуванням стилів, активним оновленням лексики, наближенням письма до усного мовлення та поєднанням словесних і зорових засобів. Українська мова в цьому середовищі не втрачає своєї самобутності, а навпаки демонструє здатність пристосовуватися до нових умов, хоча така пристосованість потребує уважного ставлення до норми, культури мовлення і відповідальності за публічне слово.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Кравець Л. В. Українська мова в епоху цифрової комунікації: тенденції, зміни, перспективи. Слобожанський науковий вісник. Серія: Філологія. 2025. Вип. 12. С. 18–22.
2. Олтаржевський Д. О. Цифрові комунікації: навчальний посібник із дисципліни «Медіавиробництво: промоція». Київ : ННІЖ КНУ імені Тараса Шевченка, 2023. 120 с.
3. Мельник А. В. Зміни у цифрових комунікаціях в Україні у період появи соціальних мереж. Економіка та суспільство. 2021. Вип. 25. С. 455–461.

Миронова А.В., Дячук Н.В.
Житомирський державний університет імені Івана Франка

МАНІПУЛЯТИВНІ МОВНІ СТРАТЕГІЇ В ІНТЕРНЕТ-КОМУНІКАЦІЇ: ЛІНГВІСТИЧНИЙ АСПЕКТ

Сучасний розвиток цифрових технологій суттєво змінює характер мовної взаємодії, формуючи нові моделі комунікації в інтернет-просторі. Інтернет-

комунікація характеризується високою швидкістю обміну інформацією, масовістю аудиторії, інтерактивністю та відсутністю жорсткої часової і просторової прив'язаності. У таких умовах мовлення набуває особливої прагматичної спрямованості, а мовні засоби впливу стають більш різноманітними й прихованими.

У сучасній лінгвістиці маніпуляція розглядається як форма прихованого впливу на адресата, що реалізується через мовні засоби та спрямована на формування або зміну його інтерпретації інформації без усвідомлення самого механізму впливу [1; 3]. В інтернет-комунікації це явище набуває особливої актуальності через анонімність, швидкість поширення повідомлень і відсутність безпосереднього контролю за мовленнєвою поведінкою.

Маніпулятивні мовні стратегії реалізуються на різних рівнях мовної системи. На лексичному рівні важливу роль відіграє оцінна та емоційно забарвлена лексика. Вона дозволяє формувати позитивне або негативне ставлення до об'єкта повідомлення ще до його раціонального осмислення. Таким чином створюються інтерпретаційні рамки, які спрямовують сприйняття інформації адресатом [2; 5].

На синтаксичному рівні маніпуляція може реалізуватися через структурування висловлювань, вибір порядку подання інформації та акцентування окремих елементів. Зміщення логічних акцентів або неповне подання інформації часто сприяє формуванню викривленої картини подій, що є типовим для інтернет-дискурсу [3].

Важливим механізмом маніпулятивного впливу є імпліцитні засоби мовлення. До них належать пресупозиції, підтекст, натяки та приховані смисли. Вони дозволяють передавати інформацію непрямом, що ускладнює її критичне осмислення та підсилює впливовий ефект висловлювання [1]. Саме імпліцитність є однією з ключових характеристик сучасної онлайн-комунікації, оскільки дозволяє впливати на адресата без прямого нав'язування позиції.

Окрему групу становлять графічні та паравербальні засоби інтернет-комунікації. До них належать використання великих літер, повторів, розділових знаків, а також різні способи візуального виділення тексту. Такі засоби підсилюють експресивність повідомлення, виконують емоційно-акцентуючу функцію та сприяють швидшому залученню уваги адресата [4]. У поєднанні з лексичними засобами вони формують комплексний впливовий ефект.

З позиції прагмалінгвістики маніпулятивні стратегії безпосередньо пов'язані з комунікативною метою мовця. Вони можуть реалізовуватися як у нейтральних, так і в конфліктних типах дискурсу, виконуючи функції переконання, нав'язування оцінки або провокації реакції. Дослідники підкреслюють, що ефективність таких стратегій значною мірою залежить від контексту комунікації та характеристик аудиторії [2; 6].

Важливим чинником функціонування маніпулятивних стратегій є специфіка інтернет-спільнот. У різних онлайн-середовищах формуються власні комунікативні норми, рівень допустимої експресивності та моделі мовної поведінки. Це зумовлює значну варіативність реалізації мовних стратегій і ускладнює їх уніфікований опис [3].

Отже, маніпулятивні мовні стратегії в інтернет-комунікації становлять складне багаторівневе явище, що охоплює лексичні, синтаксичні, прагматичні та дискурсивні механізми впливу. Їх дослідження є важливим для розуміння особливостей сучасного цифрового дискурсу та процесів формування суспільної думки в умовах інформаційного суспільства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Бацевич Ф. С. Основи комунікативної лінгвістики. Київ : Академія, 2004. 342 с.
2. Бойко О. І. Прагматичні стратегії онлайн-комунікації. Українське мовознавство. 2020. № 2. С. 45–52.
3. Вакуленко М. О. Інтернет-дискурс: структура та моделі аналізу. Мовознавство. 2018. № 4. С. 33–41.
4. Гончаренко С. М. Інтернет-лексика та її класифікація. Лінгвістичні студії. 2019. № 3. С. 58–66.
5. Нікітенко О. Ю. Семантика агресивної лексики в інтернет-дискурсі. Лінгвістичні дослідження. 2022. № 1. С. 74–82.
6. Кондратенко Н. В. Тролінг у політичному інтернет-дискурсі: мовні засоби репрезентації. Одеса : ОНУ ім. І. І. Мечникова, 2017. 210 с.

Якубенко А.В.

Житомирський державний університет імені Івана Франка

СУЧАСНІ МЕТОДИ ОБРОБКИ ПРИРОДНОЇ МОВИ В ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИХ СИСТЕМАХ АНАЛІЗУ АНГЛОМОВНИХ ТЕКСТІВ

У сучасному цифровому освітньому середовищі дедалі більшого значення набувають інструменти автоматизованого аналізу текстової інформації. Особливу роль серед них відіграють системи перевірки англійськомовних текстів, що дозволяють оперативно виявляти мовні помилки, покращувати якість письма та оптимізувати процес навчання [1; 5]. Ефективність функціонування таких систем значною мірою залежить від використання технологій обробки природної мови (Natural Language Processing, NLP), які забезпечують автоматичне розпізнавання, інтерпретацію та аналіз мовних конструкцій [1].

Обробка природної мови є міждисциплінарною галуззю, що поєднує методи комп'ютерної лінгвістики, штучного інтелекту та математичного моделювання. Основною метою NLP є створення програмних засобів, здатних працювати з природною мовою так, щоб максимально наблизити результат до людського розуміння тексту [1; 4]. У системах перевірки письмових робіт такі технології застосовуються для виявлення орфографічних, граматичних, лексичних і стилістичних недоліків [5; 6].

Базовим етапом автоматичного аналізу є токенізація тексту. Цей процес передбачає поділ текстового масиву на окремі структурні одиниці: слова, речення, знаки пунктуації та інші мовні елементи. Завдяки токенізації система

отримує змогу працювати з текстом поетапно, аналізуючи кожен компонент окремо [1]. Для англійської мови токенізація є відносно простою процедурою, однак навіть у ній виникають труднощі, пов'язані зі скороченнями, апострофами або багатокомпонентними конструкціями [4].

Ще одним важливим етапом є морфологічний аналіз, під час якого визначаються граматичні характеристики слова: частина мови, число, час, ступінь порівняння та інші параметри. Наприклад, система має розпізнати різницю між формами дієслова *write, writes, wrote, written*. Морфологічний аналіз дозволяє коректно встановлювати зв'язки між словами та виявляти типові помилки узгодження [1].

Для кращого розуміння структури висловлювання використовується синтаксичний аналіз. Його завдання полягає у визначенні граматичних зв'язків між словами в реченні, побудові дерева залежностей та встановленні ролі кожного елемента. Завдяки цьому система може виявляти порушення порядку слів, неправильне вживання допоміжних дієслів, пропущені члени речення або помилки в побудові складних конструкцій [1; 4]. Саме синтаксичний рівень є критично важливим для перевірки академічного письма.

Важливу роль у сучасних системах відіграють статистичні моделі та нейронні мережі. На відміну від традиційних правил-орієнтованих підходів, вони здатні навчатися на великих масивах текстових даних і прогнозувати найбільш імовірний мовний варіант у конкретному контексті [2; 3]. Такі моделі використовуються для виявлення неприродних формулювань, рекомендацій щодо стилю, виправлення помилок слововживання та покращення загальної читабельності тексту [5].

Особливу популярність останніми роками отримали трансформерні мовні моделі, які враховують контекст у межах усього речення або навіть документа. Це дозволяє системам перевірки текстів працювати не лише з окремими словами, а й аналізувати логіку викладу, зв'язність тексту та доречність лексичних одиниць [2; 3]. Завдяки таким технологіям сучасні сервіси можуть пропонувати користувачеві не просто виправлення, а змістовно кращі варіанти речень [7].

Незважаючи на значний прогрес, NLP-системи мають певні обмеження. Вони не завжди коректно інтерпретують іронію, культурні конотації, вузькоспеціалізовану термінологію або авторський стиль [4]. Крім того, надмірна автоматизація може знижувати самостійність користувача під час написання текстів. Саме тому такі інструменти доцільно розглядати як допоміжний засіб, а не повну заміну викладача чи редактора.

У висновку, технології обробки природної мови є фундаментом сучасних систем перевірки англійських текстів. Поєднання токенізації, морфологічного та синтаксичного аналізу, а також нейромережевих моделей забезпечує високу точність виявлення помилок і якісну взаємодію з користувачем. Подальший розвиток NLP сприятиме створенню ще більш інтелектуальних, адаптивних та ефективних освітніх інструментів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Jurafsky D., Martin J. H. *Speech and Language Processing*. Stanford : Stanford University, 2025. 652 p.
2. Vaswani A., Shazeer N., Parmar N., Uszkoreit J., Jones L., Gomez A. N., Kaiser Ł., Polosukhin I. Attention Is All You Need. *Advances in Neural Information Processing Systems*. 2017. Vol. 30. P. 5998–6008.
3. Brown T., Mann B., Ryder N. et al. Language Models are Few-Shot Learners. *Advances in Neural Information Processing Systems*. 2020. Vol. 33. P. 1877–1901.
4. Khurana D., Koli A., Khatter K., Singh S. Natural Language Processing: State of the Art, Current Trends and Challenges. *Multimedia Tools and Applications*. 2023. Vol. 82. P. 3713–3744.
5. Grammarly Inc. AI Writing Assistance Technologies Overview. San Francisco : Grammarly Inc., 2024. 35 p.
6. LanguageTool Association. Official Documentation of LanguageTool. Berlin : LanguageTool Association, 2024. 42 p.
7. OpenAI. Advances in Language Models for Text Processing. San Francisco : OpenAI, 2024. 38 p.

Залезинська К.М., Дячук Н.В.
Житомирський державний університет імені Івана Франка

КОГНІТИВНІ ОСНОВИ ВИКОРИСТАННЯ ФЛЕШКАРТ У ЗАСВОЄННІ АНГЛОМОВНИХ ІТ-ТЕРМІНІВ

Сучасний етап розвитку інформаційного суспільства характеризується стрімким зростанням ролі англійської мови як основного засобу міжнародної професійної комунікації, зокрема у сфері інформаційних технологій [7]. У зв'язку з цим володіння англомовною ІТ-термінологією стає невід'ємною складовою професійної підготовки майбутніх фахівців. Проте процес її засвоєння ускладнюється низкою факторів, серед яких варто виокремити високий рівень абстрактності термінів, їх полісемічний характер, швидку зміну та постійне оновлення лексичного складу [3].

Особливості формування ІТ-термінології також створюють додаткові труднощі для здобувачів освіти. Значна частина термінів виникає внаслідок семантичного перенесення загальноповживаної лексики, що призводить до розбіжностей між прямим і спеціалізованим значенням слова. Крім того, активне використання аббревіацій, скорочень та англомовних неологізмів ускладнює процес їх інтерпретації та запам'ятовування [1].

Традиційні методи навчання, що базуються на механічному заучуванні лексичних одиниць, не забезпечують достатнього рівня ефективності, оскільки не сприяють формуванню глибоких когнітивних зв'язків і не гарантують довготривалого збереження інформації у пам'яті. Це зумовлює необхідність впровадження інноваційних підходів до навчання, що ґрунтуються на досягненнях когнітивної науки та психолінгвістики.

Одним із таких підходів є використання мнемотехніки, яка розглядається як система прийомів, спрямованих на оптимізацію процесів запам'ятовування, збереження та відтворення інформації. В основі мнемотехніки лежить принцип створення асоціативних зв'язків, який дозволяє інтегрувати нову інформацію у вже наявні когнітивні структури [5].

Згідно з теорією подвійного кодування, інформація, представлена одночасно у вербальній та образній формах, засвоюється значно ефективніше, ніж інформація, подана лише в одному форматі [5]. У свою чергу, теорія когнітивного навантаження підкреслює важливість оптимального розподілу інформації для запобігання перевантаженню робочої пам'яті [4]. У цьому контексті використання мнемічних флешкарток дозволяє структурувати навчальний матеріал і зробити процес його засвоєння більш керованим та ефективним.

Метою дослідження є теоретичне обґрунтування та практична реалізація використання мнемічних флешкарток як засобу оптимізації засвоєння англомовної ІТ-термінології.

У межах дослідження було розроблено електронний ресурс мнемічних флешкарток на базі платформи Quizlet. Кожна флешкартка містить термін, його дефініцію, елементи етимологічного аналізу, а також мнемічну асоціацію, що сприяє формуванню глибших смислових зв'язків. Важливою особливістю розробленої моделі є мінімізація візуального перевантаження та акцент на текстових і аудіальних компонентах.

Крім того, використання алгоритмів інтервального повторення, реалізованих у цифрових платформах, дозволяє підвищити ефективність засвоєння матеріалу та забезпечити його довготривале збереження у пам'яті [6]. Такий підхід відповідає сучасним тенденціям цифровізації освіти та індивідуалізації навчального процесу.

Результати апробації розробленого ресурсу засвідчили підвищення рівня засвоєння ІТ-термінології, покращення точності її відтворення та зростання мотивації здобувачів освіти до вивчення професійної лексики.

Отже, використання мнемічних флешкарток у поєднанні з цифровими інструментами навчання є ефективним засобом оптимізації процесу засвоєння англомовної ІТ-термінології.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Карабан В. І. Переклад англомовної науково-технічної літератури. — Вінниця: Нова книга, 2004. — 576 с.
2. Плахотнік В. М. Основи термінознавства. — Київ: Вища школа, 2010. — 256 с.
3. Ebbinghaus H. Memory: A Contribution to Experimental Psychology. — New York: Teachers College, Columbia University, 1913. — 123 p.
4. Sweller J. Cognitive Load Theory // Psychology of Learning and Motivation. — 2011. — Vol. 55. — P. 37–76.
5. Paivio A. Mental Representations: A Dual Coding Approach. — Oxford: Oxford University Press, 1990. — 322 p.

6. Nation I. S. P. *Learning Vocabulary in Another Language*. — Cambridge: Cambridge University Press, 2001. — 477 p.

7. Crystal D. *English as a Global Language*. — Cambridge: Cambridge University Press, 2003. — 212 p.

Бос А.Ю., Криворучко Т.В.
Житомирський державний університет імені Івана Франка

ФРАЗЕОЛОГІЗМИ ЯК НОСІЇ ЕТНОМАРКОВАНОСТІ

Фразеологія посідає особливе місце у системі сучасного мовознавства, оскільки репрезентує той рівень мовної організації, де поєднуються лексичні, граматичні та прагматичні характеристики. Вона охоплює стійкі, відтворювані словосполучення, що функціонують як цілісні семантичні комплекси [1, с. 117]. Водночас фразеологічні одиниці характеризуються ідіоматичністю, тобто їх значення не виводяться безпосередньо зі значень компонентів [1].

Фразеологічні одиниці мають подвійний характер: з одного боку, вони є структурно розчленованими, а з іншого – семантично неподільними. Це зумовлює їх проміжне положення між лексикою та синтаксисом [4, с. 5]. Відтворюваність є однією з ключових ознак фразеологізмів, оскільки вони функціонують як готові одиниці мовлення [1]. Водночас допускається їх варіативність, що не порушує змістової цілісності [6].

Класифікація фразеологізмів базується на ступені семантичної злитості компонентів. Розрізняють фразеологічні зрощення, єдності та сполучення [7]. Такий поділ дозволяє врахувати різні рівні ідіоматичності та глибше зрозуміти природу цих одиниць [6]. Крім того, у сучасних дослідженнях враховується також функціональний і структурний аспекти класифікації.

Фразеологізми виконують низку функцій: номінативну, експресивну, оцінну та стилістичну [4, с.38]. Вони забезпечують образність мовлення та сприяють економії мовних засобів [2, с. 78]. У художньому та публіцистичному дискурсі фразеологізми виконують важливу роль у створенні емоційного впливу на адресата.

У сучасній лінгвістиці фразеологія розглядається також у когнітивному аспекті як засіб відображення концептуальних моделей мислення [2; 3]. Фразеологізми репрезентують узагальнений досвід носіїв мови та відображають їх уявлення про світ.

Етномаркованість мовних одиниць визначається як наявність культурно зумовленого компонента значення [3; 5]. Мова виступає носієм культурної пам'яті та засобом передачі досвіду поколінь [1, с. 125]. Етномаркованість формується під впливом історичних, соціальних та культурних чинників.

Фразеологізми є одним із найбільш показових засобів реалізації етномаркованості. Вони містять культурно специфічні образи, символи та уявлення [5; 6]. Завдяки цьому фразеологічні одиниці відображають національну картину світу.

Особливу роль відіграє внутрішня форма фразеологізму, яка зберігає первинні асоціації та культурні смисли. Вона забезпечує зв'язок між мовною формою та культурним змістом [2]. Крім того, етномаркованість може проявлятися через метафоричні моделі мислення.

У міжкультурній комунікації фразеологізми можуть створювати труднощі перекладу через відсутність повних відповідників [5]. Це потребує використання різних перекладацьких стратегій, зокрема описового перекладу або підбору функціональних аналогів.

Сучасні дослідження підкреслюють динамічний характер етномаркованості. Вона змінюється під впливом соціокультурних процесів та глобалізації [3, с. 12]. Це свідчить про те, що мовна система постійно розвивається.

Додатково слід зазначити, що фразеологічний фонд мови є одним із найбільш стабільних елементів мовної системи, проте він водночас здатний до розвитку та оновлення. Нові фразеологізми виникають унаслідок суспільних змін та активного розвитку медіапростору.

Фразеологізми також відіграють важливу роль у формуванні мовної особистості, оскільки вони відображають культурні норми та цінності. Вони сприяють збереженню національної ідентичності та передачі культурної спадщини.

Отже, фразеологія та етномаркованість тісно пов'язані між собою. Фразеологізми виступають важливим засобом репрезентації культурної специфіки мови та відіграють значну роль у формуванні мовної картини світу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ.

1. Алефіренко Н. Ф. Фразеологія сучасної української мови: теорія і практика. Харків : Основа, 2011. 304 с.
2. Селіванова О. О. Сучасна лінгвістика: термінологічна енциклопедія. Полтава : Довкілля-К, 2006. 716 с.
3. Селіванова О. О. Лінгвістична енциклопедія. Полтава : Довкілля-К, 2010. 844 с.
4. Жайворонок В. В. Знаки української етнокультури. Київ : Довіра, 2006. 703 с.
5. Кочерган М. П. Вступ до мовознавства. Київ : Академія, 2010. 368 с.
6. Бацевич Ф. С. Основи комунікативної лінгвістики. Київ : Академія, 2004. 344 с.

Омельченко А.І., Криворучко Т.В.
Житомирський державний університет імені Івана Франка

МОВНІ ЗАСОБИ ОЦІНЮВАННЯ ТА ПЕРЕІНТЕРПРЕТАЦІЇ РЕАЛЬНОСТІ В АНГЛОМОВНОМУ МЕДІАДИСКУРСІ

У сучасному інформаційному суспільстві мова масмедіа виконує не лише функцію передачі фактів, а й виступає ефективним інструментом інтерпретації

переінтерпретації дійсності. Особливе значення у цьому процесі мають мовні одиниці, здатні трансформувати сприйняття інформації реципієнтом. Їх функціонування виходить за межі суто лексичного рівня та охоплює когнітивні й прагматичні аспекти комунікації.

Засоби пом'якшеного або непрямого вираження змісту застосовуються для передачі соціально чутливої або потенційно конфліктної інформації [1, с. 112]. У медіадискурсі такі мовні форми не лише знижують напруження повідомлення, але й сприяють його переінтерпретації, змінюючи спосіб представлення подій. Наприклад, використання виразу «collateral damage» замість прямого позначення жертв серед цивільного населення трансформує зміст повідомлення, зміщуючи акцент із людських втрат на абстрактний опис наслідків.

Поряд із цим функціонують мовні одиниці, спрямовані на підсилення негативної оцінки та акцентування уваги на проблемних аспектах явищ [2, с. 87]. У масмедіа вони часто виступають інструментом критики, іронії або маніпулятивного впливу. Такі засоби також беруть участь у процесі переінтерпретації, оскільки дозволяють подати нейтральну інформацію у більш негативному або загостреному світлі, формуючи відповідне ставлення аудиторії.

З когнітивної перспективи мовні явища оцінювання пов'язані з процесами фреймінгу, тобто створення концептуальних рамок, у межах яких відбувається осмислення інформації. Переінтерпретація в цьому випадку полягає у зміні когнітивних акцентів: ті самі події можуть бути представлені як нейтральні, позитивні або негативні залежно від обраних мовних засобів. Таким чином, мовна форма безпосередньо впливає на прогрес категоризації та оцінювання дійсності [3, с. 56].

Прагматичний аспект використання таких одиниць пов'язаний із намірами автора повідомлення. У новинному дискурсі переважає тенденція до використання нейтралізованих формулювань, що дозволяє підтримувати видимість об'єктивності та водночас здійснювати приховану переінтерпретацію інформації [4, с. 134]. У публіцистичних жанрах і соціальних медіа, навпаки, активніше використовуються експресивні засоби, які відкрито впливають на оцінку подій.

Вибір мовної стратегії значною мірою залежить від характеристик аудиторії. Сегментація сучасного медіапростору зумовлює варіативність мовних засобів: для широкої аудиторії застосовуються більш стримані формулювання, що здійснюють м'яку переінтерпретацію, тоді як для вузьких груп можливе використання різкіших і емоційно забарвлених одиниць [5, с. 78].

Крім того, розвиток цифрових технологій сприяє швидкому поширенню нових мовних форм. Соціальні мережі та онлайн-платформи стають середовищем активного формування інноваційних засобів оцінювання, які часто спрямовані саме на переінтерпретацію подій і явищ. Це ускладнює їх систематизацію, але водночас відкриває нові перспективи для дослідження мовної динаміки [6, с. 91].

Особливу увагу варто приділити взаємозв'язку між мовною формою та ідеологічним наповненням повідомлення. Мовні засоби можуть використовуватися як для пом'якшення або маскування небажаної інформації,

так і для її загострення. У кожному з цих випадків відбувається переінтерпретація реальності, що дозволяє впливати на формування громадської думки [7, с. 45].

Отже, мовні засоби оцінювання в англomовному медіадискурсі виконують не лише описову, але й інтерпретаційну функцію, беручи активну участь к процесам переінтерпретації реальності. Вони формують специфічні когнітивні моделі сприйняття подій та виступають важливим інструментом комунікативного впливу, що зумовлює необхідність їх подальшого системного вивчення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Бацевич Ф.С. Основи комунікативної лінгвістики. Київ : Академія, 2004.
2. Селіванова О.О. Сучасна лінгвістика: напрями та проблеми. Полтава : Довкілля -К, 2008.
3. Кубрякова Є. С. Мова і знання: На шляху до отримання знань про мову. Київ : Видавничий дім Дмитра Бураго, 2004.
4. Шевченко І. С. Дискурс як когнітивно-комунікативне явище. Харків : Константа, 2012.
5. Карасик В.І Мовна особистість у дзеркалі дискурсу. Київ : Логос, 2007.
6. Загнітко А. П. Теорія сучасної лінгвістики. Донецьк : ДонНУ, 2014.
7. Мацько Л.І. Стилїстика української мови. Київ : Вища школа, 2003.

Лампїцький А.О., Чумак Л.М.
Житомирський державний університет імені Івана Франка

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРИКЛАДНІ АСПЕКТИ СТВОРЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНОГО КОНТЕНТУ ДЛЯ ЗМІ ТА СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖ

Цифрова трансформація медіапростору визначає характер розвитку сучасної журналістики та зумовлює принципові зміни у способах виробництва, розповсюдження й споживання інформації. Зростання соціальних мереж як домінуючого каналу дистрибуції контенту, поширення штучного інтелекту в редакційних процесах і кардинальна трансформація ролі аудиторії – усе це формує нові вимоги до теоретичного осмислення й практичного оволодіння технологіями створення медіаконтенту. В Україні ці процеси набувають особливої актуальності в умовах інформаційного протистояння та необхідності підтримання стандартів якісної журналістики.

Теоретичні та прикладні аспекти створення медіаконтенту активно досліджуються у вітчизняних та зарубіжних наукових розвідках. Питання типології та функцій медіаконтенту розробляли авторський колектив монографії «Кросмедіа» за ред. В. Е. Шевченко, А. А. Житницька, А. Г. Гуралюк [3]; цифрову трансформацію ЗМІ аналізували О. Глазунов, В. Міроненко [1] та інші дослідники.

Поняття *медіаконтенту* є ключовим для розуміння сучасного медіапростору, що визначається як змістове наповнення друкованого, аудіовізуального, електронного чи конвергентного засобу масової інформації матеріалами у формі тексту, зображення чи звукозапису з метою передачі різножанрових повідомлень, спрямованих на масову аудиторію [3, с. 41].

За типологією, запропонованою В. Е. Шевченко, залежно від форми поданої інформації, виокремлюють 4 типи контенту: візуальний, аудіальний, вербальний та комбінований [3, с. 41]. А. А. Житницька підкреслює, що для журналістики поняття інформаційного контенту є принципово важливим, оскільки саме через його генерування – збір, обробку та розповсюдження інформації – здійснюється вся професійна журналістська діяльність.

Науковець А. Г. Гуралюк та інші розширюють це поняття до ширшого цифрового контексту, визначаючи *контент* як будь-яку інформацію або дані, представлені в цифровому форматі, що може включати текст, зображення, аудіо, відео, інтерактивні симуляції, інфографіку та презентації [2, с. 171].

Важливий аспект трансформації медіаконтенту висвітлює О. С. Філіпов, фіксуючи ключову тенденцію – фрагментацію та прискорення контенту. Дослідник констатує, що соціальні медіа активно використовують різноманітні види візуалізації: від статичних фото та ілюстрацій (комікси, меми) до динамічних форм – відеороликів та gif-анімації. Цей процес безпосередньо пов'язаний зі змінами у моделях сприйняття аудиторії [6, с. 10].

Серед усіх типів цифрових платформ соціальні мережі посідають особливе місце завдяки своїм унікальним комунікаційним властивостям. Д. Москалик визначає соціальну мережу з технологічного погляду як інтерактивну платформу з великою кількістю учасників, контент якої формується самими користувачами. Це автоматизоване середовище, яке дозволяє групі людей, об'єднаних спільними інтересами, взаємодіяти між собою. Дослідник зауважує, що «теоретично будь-яка онлайн-спільнота може вважатися соціальною мережею, а багато професійних спільнот стали важливими інструментами для пошуку контактів і роботи» [4, с. 256].

В. Стекольщикова, Ю. Бідзіля та В. Тарасюк підкреслюють, що «соціальні медіа є середовищем, де відбувається становлення нових стандартів журналістики» [5, с. 128]. Особливого значення набуває залучення матеріалів, створених звичайними користувачами (UGC – User-generated content), для розширення джерельної бази.

У проведеному дослідженні соціальні мережі посідають центральне місце в сучасній системі дистрибуції журналістських матеріалів, що підтверджується статистично: 77,9% українців використовують їх як основне джерело інформації. Кожна з провідних платформ (Facebook, Instagram, Telegram, TikTok, YouTube та X) займає власну нішу в медіаекосистемі та вимагає від редакцій адаптованої стратегії подачі матеріалу. Разом із тим домінування алгоритмічної логіки несе системні ризики: таблоїдизацію контенту, витіснення суспільно важливих тем і поглиблення інформаційних бульбашок. Традиційні ЗМІ, своєю чергою, змушені переосмислювати бізнес-моделі та шукати нові форми взаємодії з аудиторією – від членських підписок до краудфандингу.

Прикладний аспект виробництва контенту для цифрових платформ передбачає чітке розуміння виробничого процесу на всіх його рівнях – від збору матеріалу до публікації. Авторський колектив монографії «Кросмедіа» описує практичні методи творення вербального контенту, що застосовуються у журналістській діяльності: систематичний збір і моніторинг онлайн- та офлайн-ресурсів, рерайт із обов'язковим посиланням на першоджерело, блогінг, відстеження тематичних форумів і соціальних мереж, а також адаптація й переклад матеріалів із міжнародних ресурсів [3, с. 46]. Дослідники окремо застерігають: синонімайзинг – автоматична заміна слів синонімами – є несумісним із принципами фахової журналістики й не може розглядатися як легітимний метод створення контенту.

Отже, сучасний медіапростір швидко змінюється через розвиток цифрових технологій, соціальних мереж і використання штучного інтелекту. Це впливає на те, як створюється і поширюється інформація, а також на роботу журналістів. Соціальні мережі сьогодні є головним каналом отримання новин, тому контент повинен бути коротким, зрозумілим і адаптованим під різні платформи. Водночас зростає роль аудиторії, яка сама бере участь у створенні інформації. Тому, створення медіаконтенту вимагає поєднання професійних журналістських навичок і сучасних цифрових технологій, а також уважного ставлення до якості та достовірності інформації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Глазунов О., Міроненко В. Трансформація медійного контенту під впливом сучасних інформаційно-комунікаційних технологій. Соціальні комунікації в умовах глобалізаційних процесів: стан, тенденції, перспективи: зб. тез за матеріалами III Міжнар. наук. конф., м. Тернопіль, 14 трав. 2025 р. Тернопіль: Терноп. нац. пед. ун-т ім. Володимира Гнатюка, 2025. С. 267–270.
2. Гуралюк А. Г. та ін. Сучасні технології візуалізації колекцій цифрових освітніх ресурсів: практичний посібник / [авт.-упоряд.: Гуралюк А. Г., Терентьєва Н. О., Пінчук О. П., Ростока М. Л., Вараксіна Н. В., Білоцерківець І. П., Жигалюк А. В. ; наук. ред. Гуралюк А. Г.] ; НАПН України, ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського. – Електрон. вид. Київ : ФОП Ямчинський О. В., 2025. 186 с.
3. Кросмедіа: контент, технології, перспективи: колективна моногр. / за заг. ред. д. н. із соц. ком. В. Е. Шевченко; Інститут журналістики Київського національного університету імені Тараса Шевченка. К.: Кафедра мультимедійних технологій і медіадизайну Інституту журналістики Київського національного університету імені Тараса Шевченка, 2017. 234 с.
4. Москалик Д. Адаптація журналістики до вимог соціальних мереж: TikTok, Instagram, Facebook. Актуальні питання інформаційної діяльності: теорії та. 2024. С. 254.
5. Стекольщикова В., Бідзіля Ю., Тарасюк В. Соціальні медіа як платформа інтерактивної журналістики нового покоління. Образ. 2025. Вип. 3 (49). С. 125–137. [https://doi.org/10.21272/Obraz.2025.3\(49\)-125-137](https://doi.org/10.21272/Obraz.2025.3(49)-125-137) (дата звернення 29.04.26.)

6. Філіпов О. С. Вплив соціальних медіа на формати та способи сприйняття короткометражного аудіовізуального контенту. Соціально-гуманітарний вісник. 2025. № 9. С. 9–13.

Фурлет В.П., Криворучко Т.В.
Житомирський державний університет імені Івана Франка

ПОНЯТТЯ ТА ОЗНАКИ ПРОФЕСІЙНОГО ЖАРГОНУ В СУЧАСНІЙ АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ

Вивчення специфічної лексики, яка обслуговує комунікативні потреби фахівців певних галузей, є одним із ключових завдань сучасної прикладної лінгвістики. Спеціальна лексика — це неоднорідне явище, що об'єднує різні за структурою та стилістичним забарвленням одиниці: офіційні терміни, номенклатурні назви, професіоналізми та професійні жаргонізми [1, с. 165]. Для того, щоб дослідити природу криміналістичного жаргону, необхідно чітко детермінувати його місце в лексичній системі англійської мови та відмежувати від суміжних категорій.

Традиційно термін трактується як офіційна, кодифікована назва наукового чи виробничого поняття, що характеризується стилістичною нейтральністю, однозначністю в межах певної терміносистеми та відсутністю емоційно-експресивного забарвлення. Однак, у реальному професійному спілкуванні офіційна термінологія часто виявляється надто громіздкою. У таких випадках фахівці звертаються до професіоналізмів — неофіційних відповідників термінів, які побутують переважно в усному мовленні та слугують для позначення конкретних процесів чи інструментів [1, с. 168]. Професійний жаргон є наступним ступенем неформалізації фахової мови. Це емоційно-експресивний або розмовний дублет офіційної назви, який виникає внаслідок потреби у мовній економії та психологічному розвантаженні [2, с. 445].

Сам концепт «жаргон» визначається як технічний діалект або спеціалізована мова, що застосовується в певній сфері діяльності для забезпечення швидкої та точної комунікації [3, с. 39]. Ключова відмінність жаргону полягає в тому, що загальноживані слова в ньому набувають вузькоспеціалізованого, часто незрозумілого для сторонніх осіб значення. Жаргон використовується як засіб ідентифікації членів певної професійної спільноти та оптимізації робочого процесу.

У науковій літературі поняття «жаргон» та «сленг» використовуються як синоніми, однак між ними існують суттєві відмінності. Сленг — це ширше соціолінгвістичне явище, що охоплює розмовну лексику великих соціальних або вікових груп (наприклад, молодіжний сленг) і базується на прагненні до мовної гри, бунтарства чи встановлення трендів [2, с. 446]. Натомість професійний жаргон завжди прив'язаний до конкретної професії або роду занять. Його основна мета — не стільки розвага, скільки виконання конкретних комунікативних завдань у робочому середовищі.

Окремої уваги заслуговує розмежування професійного жаргону правоохоронців та кримінального арго (cant, argot). Арго — це таємна мова, штучно створена злочинцями з метою конспірації, приховування злочинних намірів та уникнення покарання [1, с. 175]. Правоохоронці під час своєї роботи змушені вивчати та розуміти кримінальне арго, проте їхній власний професійний жаргон має зовсім іншу природу. Поліцейські, слідчі та судмедексперти формують свою неформальну лексику для забезпечення максимально швидкого обміну інформацією в умовах дефіциту часу та підвищеного ризику.

Яскравим прикладом такої комунікативної ефективності є використання числових кодів та коротких абревіатур. Замість того, щоб у стресовій ситуації або під час радіоперехоплення виголошувати фразу «Я зрозумів ваше повідомлення, інформацію прийнято», офіцер використовує коротке «10-4». Замість громіздкого терміна «perpetrator» (особа, що вчинила злочин), вживається усічене «perp» [3]. Такі скорочення є життєво необхідними для ефективної координації дій підрозділів.

Отже, сучасний англomовний професійний жаргон сфери криміналістики характеризується високим рівнем компресії, комунікативною доцільністю, емоційною забарвленістю та здатністю маркувати професійну ідентичність мовця.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Ковкіна, Є. В. (2024). Професіоналізм, професійний жаргонізм і номен у дискурсі криміналістичної експертизи. *Лінгвістичні дослідження*, 60, 164-181.
2. Микуланинець, К. О. (2020). Сленг та жаргон: особливості та доречність використання. *Молодий вчений*, 3(79), 444-447.
3. Mayuuf, H. H., & Abbass, H. A. (2024). A Sociolinguistic Study of Jargon Language in Al-Najaf Industrial District. *Journal of Literature and Linguistics Studies*, 1(1), 39-44.

**Радзимінська А.Г., Борисенко Н.Д.
Житомирський державний університет імені Івана Франка**

АНГЛОМОВНІ РЕАЛІЇ МІЖВОЄННОГО ПЕРІОДУ: ЛІНГВОКРАЇНОЗНАВЧИЙ АСПЕКТ

Реалії як одиниці безеквівалентної лексики є важливим компонентом художнього тексту, оскільки вони репрезентують національно-культурну специфіку певної епохи, суспільства та способу життя [2]. У сучасному лінгвокраїнознавстві реалії традиційно розглядають як мовні одиниці, що позначають предмети, явища, інституції, побутові деталі та культурні феномени, характерні для певного народу або історичного періоду [1]. Саме тому вони становлять особливий інтерес у межах лінгвокраїнознавчого підходу, адже

дають змогу реконструювати соціокультурний фон твору та виявити маркери історичної доби.

Серед найвідоміших класифікацій реалій у перекладознавстві важливе місце посідає предметна класифікація болгарських вчених С. Влахова та С. Флоріна [3], які виокремлюють географічні, етнографічні та суспільно-політичні реалії. Знана українська дослідниця Р. Зорівчак [4] пропонує історико-семантичний і структурний підходи, розмежовуючи сучасні та історичні реалії, з одного боку, та реалії-одночлени, полічлени й фразеологічні одиниці, з іншого. Відомий англomовний перекладознавець П. Ньюмарк у межах культурологічного підходу виділяє реалії сфер екології, матеріальної культури, соціуму та номінації організацій та звичаїв [5]. Для аналізу англomовних реалій міжвоєнного періоду у прозі Ф. С. Фіцджеральда [6] та Е. Хемінгуея [7] ми спираємося на узагальнену ідеографічну класифікацію, яка охоплює антропоніми, топоніми та побутові реалії.

Американська культура міжвоєнного періоду позначена глибокими соціальними трансформаціями, урбанізацією, економічними контрастами, становленням «втраченого покоління» та зміною культурних кодів. З одного боку, 1920-і роки, відомі як *epocha джазу*, характеризувалися стрімким економічним зростанням, розвитком масової культури, зміною соціальних норм та цінностей, що знайшло яскраве відображення в романах Ф.С. Фіцджеральда, особливо у «*The Great Gatsby*» [6]. Водночас у цей період відбувається пошук свого місця людиною, яка пройшла через війну та не може пристосуватися до реалій мирного часу, що яскраво описано Е. Хемінгуеєм у його романі «*The Sun Also Rises*» [7]. Обидва романи є надзвичайно цінним матеріалом для виявлення реалій, що репрезентують американський спосіб життя 1920-х років. На основі лінгвокраїнознавчого аналізу ми виокремили три основні групи реалій: антропоніми, топоніми та предмети побуту.

До першої групи відносимо антропоніми, які виступають маркерами соціального статусу, етнічного походження або літературного типажу. У романі Ф. С. Фіцджеральда «*The Great Gatsby*» [6] ім'я головного героя є уособленням американської мрії, оскільки асоціюється з суто американською реалією *self-made man*, людиною, яка досягає успіху завдяки власним зусиллям та демонструє ознаки розкішного життя. Прізвище персонажа-жінки *Buchanan* натякає на її приналежність до тих, кого традиційно називають *old money*, тобто членів американського суспільства, які успадкували гроші та належать до еліти за правом народження. У романі Е. Хемінгуея «*The Sun Also Rises*» [7] ім'я *Jake Barnes* є номінує звичайного представника «втраченого покоління», американця, який опинився у Європі після Першої світової війни та не може знайти свого місця.

Другу групу утворюють топоніми, які відображають просторову організацію світу між двома світовими війнами та формують культурно-історичний фон аналізованих романів. Для роману «*The Great Gatsby*» [6] вкрай важливими є топоніми *West Egg* та *East Egg*, які віддзеркалюють поділ суспільства на тих, хто швидко розбагатів та стару еліту. Ще одна географічна реалія роману *Long Island* пов'язана з життям еліти, розкішшю та веселоцями. У

романі «The Sun Also Rises» [7] події пов'язані з такими культовими європейськими топонімами, як *Paris* та *Pamplona*, де знаходили собі притулок американці, які намагалися втекти від себе.

Третю групу становлять предмети побуту, характерні для міжвоєнного періоду. У романі «The Great Gatsby» [6] до таких реалій відносимо номінацію *roadster*, що позначає відкритий автомобіль спортивного типу, який у 1920-х роках асоціювався з матеріальним успіхом, швидкістю та демонстративною розкішшю. Лексема *Cocktail shaker*, у свою чергу, є предметом, безпосередньо пов'язаним із світським дозвіллям та веселими вечірками післявоєнного *Jazz Age* [6]. У романі «The Sun Also Rises» [7] показовою є реалія *trench coat* [7], що є не лише практичним, зносостійким та, водночас, елегантним елементом одягу, а й свідчить про військове минуле чоловіка та його приналежність до середнього або вищого класів суспільства. *Typewriter*, хоча і не є виключно англомовною реалією, є ознакою письменницької та журналістської діяльності, яку дуже часто обирали американські ветерани Першої світової війни, що осіли в Європі. До цієї ж групи побутових реалій відносимо найменування їжі, які є важливим свідцтвом звичок та преференцій міжвоєнної доби. У романі Ф. С. Фіцджеральда до таких одиниць належить *mint julep*, що є популярним американським коктейлем, який асоціюється з традиційним життям заможних верств населення *Old South*. південними штатами та заможним дозвіллям. Страва *cold fried chicken* постає як символ простого життя, відпочинку на природі, який став доступнішим після масової автомобілізації представників середнього класу. У романі Е. Хемінгуея показовою є номінація страви *steak and eggs* [7], яка є поживною та ситою їжею для чоловіків, які витрачають багато енергії та працюють фізично. Ще одна важлива для Е. Хемінгуея номінація *wine* [7], хоча і пов'язана із стилем життя південно-європейських країн та є, певним чином, запозиченою до побуту заможних людей в США лексемою, відображає щоденний стиль життя експатріантів в Європі.

Отже, виділені нами групи англомовних реалій періоду між двома світовими війнами у творах Ф. С. Фіцджеральда та Е. Хемінгуея становлять важливий об'єкт лінгвокраїнознавчого аналізу, оскільки відображають особливості матеріальної культури у США та Європі з позиції представників американського соціуму. Нами виокремлено три основні групи реалій: антропоніми, топоніми та предмети побуту, які є важливими свідченнями аналізованої епохи, з одного боку, а, з іншого, засобом характеристикації героїв та розвитку сюжету в аналізованих романах. Перспективним напрямом подальшого дослідження є вивчення способів відтворення зазначених реалій в українських перекладах творів Ф. С. Фіцджеральда та Е. Хемінгуея.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Борисенко Н. Д., Славова Л. Л., Кодубовська О. О., Антонюк Н. М. Реалії телесеріалу «Бріджертони» у лінгвокультурологічному та лінгвокраїнознавчому вимірі. *Закарпатські філологічні студії*. 2025. Вип. 42, т. 1, С. 86–91.

2. Борисенко Н. Д., Славова Л. Л., Кодубовська О. О. Художній світ реалій американських університетів: лінгвокраїнознавчий та лінгвокультурологічний аспекти. *Закарпатські філологічні студії*. 2023. Вип. 27, т. 1. С. 82–86.
3. Влахов С., Флорин С. Непреводимото в превода. София : Наука и изкуство, 1990. 356 с.
4. Зорівчак Р. П. Реалія і переклад (на матеріалі англомовних перекладів української прози). Львів : Львівський університет, 1989. 216 с.
5. Newmark, P. A Textbook of Translation. New York : Prentice Hall International, 1988. 292 p.
6. Fitzgerald F. S. *The Great Gatsby*. London : Penguin Classics Deluxe Edition, 2000. 240 p.
7. Hemingway E. *The Sun Also Rises*. London : Penguin Everyman's Library Contemporary Classics, 2022. 280 p.

Сахневич М.Г., Кодубовська О.О.
Житомирський державний університет імені Івана Франка

ЖАНРОВА ТА ТЕМАТИЧНА КЛАСИФІКАЦІЯ ТЕКСТІВ: СУЧАСНІ ПІДХОДИ ТА МОДЕЛІ

Сьогодні, коли англомовні медіа щохвилини генерують величезні обсяги інформації, особливо важливо вміти швидко й точно її структурувати та класифікувати. Розподіл текстів за жанрами й темами є необхідним інструментом для розмежування новин, аналітики, політичного та культурного контенту. Це допомагає краще розуміти, як влаштований сучасний медіапростір. В основі цих процесів лежать технології обробки природної мови (Natural Language Processing, NLP). Якщо раніше такі системи ґрунтувалися на чітко заданих лінгвістичних правилах, то сьогодні їх поступово витісняють підходи глибокого навчання. Сучасні алгоритми здатні самостійно виявляти закономірності в тексті, враховуючи контекст та стилістику автора. Важливою характеристикою сучасних моделей є можливість багатокласової класифікації, коли один текст може одночасно належати до кількох категорій. Це особливо корисно для «гібридних» матеріалів, наприклад, коли репортаж містить особисті коментарі журналіста. Для розрізнення жанрів моделі аналізують мовні маркери, як-от частоту вживання пасивного стану або емоційних слів [2].

Тематична класифікація функціонує інакше: її завдання полягає у визначенні основного змісту тексту (політика, економіка, екологія тощо). Для цього текст трансформується у векторне подання, що дозволяє програмі порівняти його із уже відомими категоріями. Найвищу ефективність у таких задачах сьогодні демонструють трансформерні архітектури. Вони базуються на механізмі уваги (attention mechanism), який допомагає моделі бачити зв'язки між словами, навіть якщо ті стоять далеко одне від одного в реченні. Моделі типу BERT та їхні модифікації (RoBERTa, DeBERTa) попередньо навчаються спочатку «навчаються» на гігантських архівах англійських текстів, а потім їх

доналаштовують під конкретні задачі [3]. Окремий інтерес становить метод Zero-shot класифікації: він дозволяє моделі розпізнавати теми, яких вона раніше не бачила, просто за допомогою текстових підказок (наприклад, «This text is about {topic}»). Це особливо корисно для медіасередовища, де нові інфоприводи, як от пандемії чи кризи, з'являються раптово [5].

Оскільки англomовний контент часто поєднує різні культури та формати, аналіз стає точнішим, якщо додавати до нього метадані, такі як заголовки або інформацію про джерело. Дослідження підтверджують, що поєднання методів, де програма вчиться на готових прикладах, із методами самостійного пошуку тем (як-от модель LDA), може забезпечувати високу точність класифікації — до 90–95% [4]. Вітчизняні дослідники також зазначають, що важливо адаптувати ці технології саме під медійну мову. Вони радять створювати комбіновані системи, які враховують специфічні особливості англійської граматики та лексики, оскільки жанр завжди диктує вибір слів [1].

З практичної точки зору найбільш ефективним є використання комбінованих систем моделей. Можна використовувати швидкі архітектури на кшталт DistilBERT для миттєвої обробки даних, і паралельно — потужніші моделі (як DeBERTa-v3) для складних сценаріїв, де бракує навчальної вибірки. Такий підхід дозволяє аналізувати медіа в реальному часі, фіксуючи не лише «про що текст», а й суб'єктивні нюанси: упередженість автора або загальний емоційний фон [6].

Отже, використання комбінованих систем трансформерних моделей та інноваційних методів на кшталт Zero-shot забезпечує високу ефективність аналізу складних гібридних текстів у реальному часі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Бондаренко І. Г. Застосування нейронних мереж у класифікації медійних текстів: сучасні підходи. Наукові записки Інституту журналістики. 2023. Т. 81. С. 45–53.
2. Ковальчук О. В. Методи класифікації текстів у цифрових медіа: теоретичні аспекти. Вісник Київського національного університету культури і мистецтв. Серія: Аудіовізуальне мистецтво і виробництво. 2022. № 5. С. 112–120.
3. Acheampong F. A., Nunoo-Mensah H., Chen W. Transformer models for text classification: A review. AI Open. 2021. Vol. 2. P. 93–95. URL: <https://doi.org/10.1016/j.aiopen.2021.07.001>
4. Huguet Cabot P.-L., Navigli R. REBEL: Relation Extraction By End-to-end Language generation. Findings of the Association for Computational Linguistics: EMNLP 2021. 2021. P. 2370–2381. URL: <https://aclanthology.org/2021.findings-emnlp.204/>
5. Laurer M., van Atteveldt W., Casas A., Benoit K. Less Annotating, More Classifying: Addressing the Data Scarcity Issue of Supervised Machine Learning with Deep Transfer Learning and BERT. Political Analysis. 2022. Vol. 30. № 1. P. 84–100.
6. Tunstall L., von Werra L., Wolf T. Natural Language Processing with Transformers: Building Language Applications with Hugging Face. Revised Edition. O'Reilly Media, 2022. 454 p.

СЛОВНИК СЛІВ-БЛЕНДІВ ЯК ІНСТРУМЕНТ ЛІНГВІСТИЧНОГО АНАЛІЗУ СУЧАСНОЇ МОВИ

Сучасний розвиток англійської мови характеризується активним поповненням її лексичного складу, що зумовлено впливом цифрового середовища, глобалізаційних процесів та соціокультурних змін. У цих умовах особливої актуальності набувають продуктивні способи словотворення, серед яких помітне місце посідає блендинг — утворення нових слів шляхом поєднання частин двох або більше лексем. Такі одиниці поєднують у собі формальні та семантичні характеристики вихідних слів і активно функціонують у сучасному мовленні [8].

Актуальність дослідження зумовлена необхідністю системного опису блендів як динамічного явища сучасної англійської мови, а також їх недостатньою представленістю у традиційних лексикографічних ресурсах. Більшість загальних словників не фіксують бленди як окремий тип словотворення або не відображають їх структурну природу, що ускладнює їх дослідження та лексикографічний опис [7].

Метою дослідження є аналіз блендів як словотворчого процесу та створення онлайн словника слів-блендів. Для досягнення цієї мети використано описовий метод, метод аналізу і синтезу, а також елементи словотвірного та лексикографічного аналізу, що дозволило комплексно дослідити як структурні, так і функціональні особливості блендів [3].

У ході дослідження було відібрано корпус англомовних блендів, які класифіковано за тематичними групами відповідно до сфер їх функціонування [6]. Аналіз матеріалу показав, що більшість блендів функціонують як іменники та виконують передусім номінативну функцію, позначаючи нові явища, предмети або соціокультурні феномени [2].

Структурно бленди поділяються на кілька типів, серед яких найпоширенішими є лінійні бленди, що поєднують початковий фрагмент одного слова з кінцевим фрагментом іншого. Така модель забезпечує впізнаваність обох компонентів і сприяє ефективному сприйняттю нової одиниці носіями мови [8].

Семантична природа блендів пояснюється через механізм концептуальної інтеграції, відповідно до якого нове значення виникає внаслідок поєднання двох ментальних просторів. Це зумовлює їхню виразність, образність та здатність передавати складні значення у стислій формі [5].

Бленди активно функціонують у сучасному дискурсі, зокрема в медіа, цифровому середовищі та брендингу, де вони поєднують лаконічність і експресивність. Вони сприяють приверненню уваги, формуванню асоціацій та ефективній комунікації в умовах інформаційної насиченості [4].

Практичним результатом дослідження стало створення онлайн словника «Dictionary of English Blends», який реалізовано як вебресурс. Словник має

тематичну організацію матеріалу, що полегшує навігацію, та містить структурно прозорі словникові статті, які включають дефініцію, приклад уживання та морфемний аналіз бленда. Такий підхід забезпечує як навчальну, так і довідкову функцію ресурсу [1].

Отже, блендинг є продуктивним і динамічним словотворчим процесом сучасної англійської мови, а використання електронної лексикографії відкриває нові можливості для системного опису та дослідження таких одиниць.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Atkins V. T. S., Rundell M. The Oxford Guide to Practical Lexicography. Oxford : Oxford University Press, 2008. 540 p.
2. Bauer L., Lieber R., Plag I. The Oxford Reference Guide to English Morphology. Oxford : Oxford University Press, 2013. 691 p.
3. Brinton L. J., Brinton D. M. The Linguistic Structure of Modern English. Amsterdam : John Benjamins Publishing Company, 2010. 446 p.
4. Crystal D. Language and the Internet. 2nd ed. Cambridge : Cambridge University Press, 2006. 318 p.
5. Fauconnier G., Turner M. The Way We Think: Conceptual Blending and the Mind's Hidden Complexities. New York : Basic Books, 2002. 440 p.
6. Gries S. Th. Quantitative Corpus Linguistics with R: A Practical Introduction. New York ; London : Routledge, 2009. 256 p.
7. Mattiello E. Extra-grammatical Morphology in English: Abbreviations, Blends, Reduplicatives, and Related Phenomena. Berlin ; Boston : De Gruyter Mouton, 2013. 349 p.
8. Cross-Disciplinary Perspectives on Lexical Blending / ed. by V. Renner, F. Maniez, P. J. L. Arnaud. Berlin ; Boston : De Gruyter Mouton, 2012. 274 p.

Філоненко К.М., Дячук Н.В.
Житомирський державний університет імені Івана Франка

ЛІНГВАЛЬНА РЕПРЕЗЕНТАЦІЯ ОБРАЗУ ДРАКУЛИ: КОРПУСНИЙ АСПЕКТ

Останніми роками сучасна лінгвістика дедалі більше орієнтується на дослідження художнього тексту як цілісної системи мовних засобів, за допомогою яких автор формує образ персонажа. У цьому контексті особливої уваги набуває корпусна лінгвістика, оскільки вона дає змогу більш точно аналізувати зміст, стиль та емоційне забарвлення тексту. Актуальність дослідження зумовлена поєднанням корпусно-орієнтованих методів аналізу з перекладознавчим підходом, що забезпечує глибше розуміння змін, які відбуваються під час перекладу художнього твору [5].

Метою дослідження є виявлення особливостей трансформації образу Дракули в українському перекладі роману Брема Стокера «Дракула» на основі корпусно-лінгвістичного аналізу [2]. Для досягнення поставленої мети було

використано інструменти корпусної лінгвістики, зокрема програму AntConc, яка дозволяє визначити частотність мовних одиниць, їх розподіл у тексті та особливості функціонування в контексті.

У процесі дослідження було сформовано паралельний корпус текстів, що включає оригінальний текст роману «Dracula» [2] та його український переклад (пер. Лесі Дзери) [9]. За допомогою функцій Word List та Concordance було виокремлено ключові лексеми, які формують образ Дракули. Функція KWIC дала змогу простежити слова у найближчому контексті, тоді як Word Cloud дозволила узагальнити найчастотніші лексеми та подати їх у візуальному вигляді, що підсилює емоційне сприйняття тексту. Аналіз показав, що в оригінальному тексті ці лексеми характеризуються високою частотністю та стабільним розподілом, що свідчить про використання повтору як одного з основних засобів створення образу [1].

Окрему увагу було приділено синонімічним та антонімічним зв'язкам. Порівняльний аналіз показав, що в українському перекладі спостерігається інша тенденція: зниження частотності окремих лексем компенсується розширенням синонімічних рядів. Так, англійське слово *fear* передається різними варіантами (*страх, жах, тривога*), що робить опис більш емоційно насиченим і варіативним. Водночас антонімічні пари (*alive – dead, light – dark*) зберігаються в обох мовах, що забезпечує відтворення основних смислових опозицій та цілісність образу [1].

Отже, результати дослідження свідчать про те, що в оригінальному тексті образ Дракули формується переважно через повтор ключових лексем, тоді як у перекладі простежується тенденція до варіативності та стилістичного розширення. Це призводить до певної трансформації емоційного сприйняття образу, проте не змінює його основного змісту [8].

Практичне значення роботи полягає у можливості застосування корпусних інструментів для аналізу художніх текстів і перекладів. Задля зручного представлення результатів і кращого їх сприйняття було створено інтерактивний вебзастосунок, який візуалізує основні дані дослідження [3]. У межах цього ресурсу результати аналізу подано у вигляді графічних елементів, прикладів та узагальнень, що дозволяє не лише продемонструвати частотність і функціонування мовних одиниць, а й передати емоційний зміст, закладений автором твору. Такий підхід робить дослідження більш доступним для ширшої аудиторії, полегшує сприйняття складних лінгвістичних явищ і підкреслює зв'язок між мовою, образом персонажа та його інтерпретацією у перекладі [4].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. AntConc (Version 3.5.9) [Computer Software] [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.laurenceanthony.net/software/antconc/> (дата звернення: 27.04.2026).
2. Stoker B. *Dracula* [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.gutenberg.org/files/345/345-h/345-h.htm> (дата звернення: 27.04.2026).
3. Weblium [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://weblium.com/> (дата звернення: 27.04.2026).

4. Журнальна стаття з корпусної лінгвістики [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://journals.cusu.in.ua/index.php/philology/article/view/494/465> (дата звернення: 27.04.2026).
5. Корпусна лінгвістика: історія формування і перспективи розвитку [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://evnuir.vnu.edu.ua/items/77647ac2-caba-44be-9ead-2f26354b42e4> (дата звернення: 27.04.2026).
6. Корпусна лінгвістика: навчальний матеріал [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://eprints.zu.edu.ua/18909/1/korpusna_lingv.pdf (дата звернення: 27.04.2026).
7. Основи корпусної лінгвістики [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://essuir.sumdu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/bf3df589-5f66-467d-a972-c0ab634f0d0e/content> (дата звернення: 27.04.2026).
8. Перекладацькі трансформації в англо-українському перекладі [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://dspace.nuft.edu.ua/server/api/core/bitstreams/3de0d232-672e-4e25-8802-ae778ee53465/content> (дата звернення: 27.04.2026).
9. Стокер Б. «Дракула» / пер. з англ. Лесі Дзери [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.ukrlib.com.ua/world/printitzip.php?tid=11485> (дата звернення: 27.04.2026).

Остапчук А.Р., Чумак Л.М.
Житомирський державний університет імені Івана Франка

ДОСЛІДЖЕННЯ ТА АДАПТАЦІЯ ВЕЛИКИХ МОВНИХ МОДЕЛЕЙ (LLMs) ДЛЯ ГЕНЕРАЦІЇ НАВЧАЛЬНОГО КОНТЕНТУ

У час стрімкого розвитку штучного інтелекту (ШІ), зокрема і великих мовних моделей (LLMs), підхід до прикладної лінгводидактики неухильно змінюється. Відтепер можна генерувати навчальні матеріали у до цього небачених об'ємах, але слід бути уважним та мислити критично та стратегічно. Тексти, створені за допомогою ШІ, потребують детального синтаксичного аналізу та частих виправлень у подальшому.

Нейромережа Gemini, наприклад, добре вловлює суть текстів завдяки системі розпізнавання частин слів SentencePiece, яку вона і використовує [2]. Проте ця модель немає людського розуміння граматики, тобто чуттєвого сприйняття мови. Замість реального аналізу структури речення, код програми просто статистично підбирає слова за масовими шаблонами натренованих текстів, як давно існуюче автодоповнення. Через це часто допускаються помилки під час детального мовного розбору саме там, де потрібно брати до уваги окремі слова. Як наслідок, згенеровані аналізованим кодом навчальні завдання, наприклад, вправи із пропущеними словами (інструкція до яких звучить fill in the gaps), регулярно містять некоректні варіанти, які, на відміну від вправ, створених фахівцем, не так добре розвивають мовні здібності [1].

Саме тому вміння правильно формулювати завдання – так званий промпт-інжиніринг – є основним надійним способом керувати ШІ. Інструкції для

нейромережі потрібно писати максимально прямо, не використовуючи ніякої нечіткої мови, а саме уникати натяки чи підтексти. В інструкціях передбачається також структуроване надання всієї необхідної інформації. Якщо програмі доводиться самостійно вгадувати очікування користувача, вона швидко втрачає фокус. У таких випадках алгоритм починає відхилятися від теми, генерувати беззмістовні тексти, так звані «галюцинації», або робити примітивні логічні помилки, які для звичайного користувача здаються просто абсурдними. Щоб уникнути цього хаосу та отримати дійсно якісний навчальний матеріал, процес аналізу даних нейромережею необхідно жорстко структурувати. На практиці це означає розбиття завдання на окремі незалежні блоки, використання спеціальної розмітки для виділення головного та застосування методу «ланцюжка міркувань» (chain of thought) [3], який змушує ШІ виконувати та прописувати кожен свій логічний крок поступово.

До того ж, тексти від Gemini часто мають дуже помітний машинний відтінок. Їх легко розпізнати тому, що вони звучать надто стандартизовано. У таких матеріалах відсутній авторський стиль, різноманітність висловлювань на відміну від живої природної мови. Речення часто перевантажуються зайвими однотипними конструкціями, а слова-зв'язки використовуються занадто часто та недоречно.

Ще одна серйозна проблема виникає тоді, коли програмі потрібно, так би мовити, підлаштувати матеріал під певний рівень володіння іноземною мовою за міжнародною шкалою CEFR. Якщо завдання передбачає створення тексту для початківців (рівні A1, A2), ШІ робить його занадто примітивним. Натомість, працюючи з просунутими рівнями (B2 – C1), алгоритм вдається до іншої крайності: перенасичує текст складними абстрактними поняттями та вкрай рідкісними словами, які в реальному житті майже не використовуються.

З огляду на це, неможливо створити якісні програми для вивчення мови, якщо лише давати нейромережі прямі базові команди і просто чекати ідеального результату. ШІ має величезний потенціал для написання текстів, але його роботу потрібно жорстко обмежувати. Для цього потрібно створити спеціальне робоче середовище із суворими рамками. Наприклад, систему треба постійно контролювати чіткими інструментами, які перевіряють складність читання тексту або багатство словникового запасу. Крім того, кінцевий результат завжди має переглядати людина-фахівець. Тільки такий ретельний і багатоступеневий підхід гарантує, що згенеровані вправи будуть дійсно корисними для учнів, мова в них звучатиме природно, а використання алгоритмів у сучасній освіті буде надійним та безпечним.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Alvarez Casanovas M. Exploring Syntax in the Landscape of Artificial Intelligence. *DDD UAB*, 2025. URL: https://ddd.uab.cat/pub/tfg/2025/318397/TFG_Alvarez_Casanovas_Mireia.pdf (дата звернення 05.05.26.)

2. Gemini: A Family of Highly Capable Multimodal Models. *Google DeepMind*, 2023. URL: https://storage.googleapis.com/deepmind-media/gemini/gemini_1_report.pdf (дата звернення 05.05.26.)
3. Prompt Engineering for Cognitive Flexibility. *Towards Data Science*, 2026. URL: <https://towardsdatascience.com/prompt-engineering-for-cognitive-flexibility-44e490e3473d> (дата звернення 05.05.26.)

Шишкіна К. О.
Житомирський державний університет імені Івана Франка

РЕАЛІЗАЦІЯ ЧАТ-БОТУ ДЛЯ АВТОМАТИЗОВАНОГО ОЦІНЮВАННЯ ПЕРЕКЛАДУ ХУДОЖНІХ ТЕКСТІВ

Оцінювання перекладу художніх текстів є непростим і багатоаспектним. Такий переклад вимагає збереження стилістики, почуттів, ритму та загального вигляду першоджерела. У художній літературі вагоме місце посідають суб'єктивні чинники: образність, культурні конотації та авторський стиль, на протизвагу технічним чи правовим документам. Філологи здійснюють традиційну оцінку перекладу, але ця перевірка є трудомісткою і не підходить для швидкого аналізу великих обсягів тексту. Тому постає потреба у створенні автоматизованих інструментів, які здатні надати об'єктивну кількісну оцінку перекладу.

Чат-бот був побудований на принципі послідовного збору даних, який є зручним та інтуїтивним в користуванні користувачами. Для реалізації діалогу було використано інструмент ConversationHandler з бібліотеки python-telegram-bot. Цей метод дозволяє зберегти контекст діалогу і очікувати конкретних повідомлень від користувача у визначеній послідовності.

Функціонал бота розділено на два етапи. Після введення команди /analyze бот очікує на оригінальний текст англійською мовою, а після його отримання бот чекає на переклад українською. Як тільки два тексти завантажено, процес аналізу запускається автоматично. Така взаємодія є простою і зрозумілою через таку архітектуру бота. Користувачеві не потрібно надсилати всю інформацію одночасно чи використовувати різні команди для кожного етапу.

Аналіз перекладу художнього тексту відбувається спочатку за допомогою класу SequenceMatcher з модуля difflib. Він обчислює коефіцієнт подібності оригіналу та перекладу на символічному рівні. Якщо в результаті значення виявляється низьким, це свідчить про можливе надмірне додавання матеріалу або надто вільну адаптацію. У художніх текстах іноді зміни в структурі є дозволеними для досягнення природного звучання українською мовою, проте суттєві розбіжності сигналізують про втрату ключових елементів оригіналу.

Наступним кроком аналізу є векторний аналіз на основі моделі bag-of-words. За допомогою регулярних виразів тексти токенизуються, після чого будується вектор частотності слів. А косинусна подібність між цими векторами обчислюється через бібліотеки numpy та scipy. Така метрика дозволяє оцінити

лексичну подібність текстів. Низьке значення свідчить про відмінність у використанні лексики, а це може бути ознакою вільного тлумачення і втрати важливих смислових компонентів. Також регулярні вирази використовуються для того, щоб виявити лексичні запозичення. Бот шукає неадаптовані англійські слова та латинські символи.

Щоб зіставити емоційне наповнення текстів застосовується аналіз настрою. Він відбувається за допомогою бібліотеки TextBlob [4]. Спочатку обчислюється полярність оригінального тексту та перекладу, потім визначається абсолютна різниця між ними. Значна різниця в емоційному тоні вказує на стилістичні неточності перекладу.

Додатково було оцінено ритм тексту через середню довжину речень в оригіналі та перекладі. Також обчислюється Type-Token Ratio (TTR), який відображає лексичне багатство тексту. Відхилення в цих двох показниках дають змогу виявити можливе лексичне збіднення перекладу у порівнянні з оригіналом.

На останньому етапі застосовується метод correct() з бібліотеки TextBlob, щоб перевірити граматичних і орфографічних помилок у перекладі. Після завершення останнього кроку аналізу бот формує структурований звіт, в якому є оригінальний текст, його переклад та перелік усіх обрахованих метрик з коментарями.

Для тестування чат-бота було обрано фрагменти з паралельного корпусу OpenSubtitles v2024 (англійська–українська) з колекції OPUS. Для досліджень у сфері обробки природної мови та машинного перекладу цей ресурс є одним з найбільших відкритих джерел. Для необхідної нам мовної пари англійська–українська корпус містить понад 10,5 мільйона речень, тобто майже 64 мільйонам токенів англійською та понад 49 мільйонам токенів українською мовами [3].

Сам корпус включає в себе автентичні субтитри до фільмів, серіалів і телевізійних шоу. Такі приклади текстів наближені до розмовної та художньої мови. Вони містять емоційні діалоги, іронію, гумор, сленг і культурні реалії. Тестування проводилося на реальних перекладах без попередньої підготовки даних. Також важливою перевагою є те, що переклади виконані не автоматизованими системами, а реальними людьми [2; 3].

Ефективність бота було перевірено на 10 парах речень, включаючи короткі репліки та емоційно насичені фрагменти. Кожна пара подавалася через команду /analyze у послідовному режимі.

Результати було проаналізовано за трьома основними напрямками помилок: лексичними, граматичними та стилістичними [1]. Для кожної пари бот генерував звіт з метриками за відповідними коментарями щодо помилок. Система здатна виявити великі відмінності між текстами оригіналу та перекладу і бути корисним, проте допоміжним, інструментом для попередньої оцінки якості художнього перекладу.

Одним з прикладів роботи чат-бота є такий фрагмент. Оригінальний текст: «When primitive man is confronted with something incomprehensible, the explanation is always sorcery and evil spirits». Переклад українською: «У древні століття, якщо

людина стикалася з незбагненим, пояснення було, як правило, одне - чаклунство, або злий дух».

У результаті аналізу було виявлено низку недоліків. Подібність текстів склала 0.10, що вказує на значну втрату сенсу та стилю оригіналу. Косинусна подібність дорівнює 0.00. Це означає, що лексична відповідність майже повністю відсутня. Різниця в сентименті становить 1.00, це говорить про порушення емоційного тону. Різниця Type-Token Ratio дорівнює 0.06. Запозичень не було виявлено, однак чат-бот зафіксував граматичні неточності і запропонував коректований переклад: “У древні століття, якщо людина стикалася з незбагненим, пояснення було, of правило, одне - чаклунство, або злий дух.” Тут замість “як правило” з’явився неправильний варіант перекладу “of правило” Таке виправлення перекладу можна пояснити тим, що бібліотека TextBlob працює краще з англійською мовою, а її метод коригування має обмеження для української і часто дає помилкові рекомендації. Незважаючи на це, цей приклад демонструє здатність чат-бота виявляти потенційні проблеми та знаходити лексичні, стилістичні і граматичні відхилення в художньому перекладі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Коптілов В. В. Теорія і практика перекладу. Київ : Юніверс (2-е вид.), 2002. 280 с.
2. Lison P., Tiedemann J. OpenSubtitles2016: Extracting Large Parallel Corpora from Movie and TV Subtitles. In: Proceedings of the 10th International Conference on Language Resources and Evaluation (LREC 2016). Portorož, Slovenia, 2016. P. 923–929.
3. OpenSubtitles v2024 [Електронний ресурс] // OPUS – Parallel Corpora Collection. – Режим доступу: <https://opus.nlpl.eu/datasets/OpenSubtitles?pair=en&uk>. – Дата звернення: 03.05.2026.
4. TextBlob Documentation. Simplified Text Processing [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://textblob.readthedocs.io/en/dev/>. – Дата звернення: 03.05.2026.

Полівчук Т.В.

Житомирський державний університет імені Івана Франка

ЕМОЦІЙНО-ЗАБАРВЛЕНА ЛЕКСИКА АНГЛОМОВНИХ ІГРОВИХ ФІЛЬМІВ: ПЕРЕКЛАДАЦЬКИЙ АСПЕКТ

Наше дослідження присвячене вивченню емоційно-забарвленої лексики англомовних ігрових фільмів в аспекті аудіовізуального перекладу. Переклад кінопродукції викликає сталий інтерес з боку науковців [1; 5; 6] завдяки бурхливому розвитку індустрії кіноперекладу в Україні. Переклад діалогічного мовлення у кіно відбувається різними методами, зокрема за допомогою дубляжу та субтитрування. Особливостями дубляжу є дотримання синхронії, ізохронії та вимог природного звучання репліки, адаптованої до цільової аудиторії, тоді як

визначальними рисами субтитрування є стислість викладу думки, читабельність і часові межі екранного тексту. Обидва різновиди аудіоперекладу спрямовані на збереження комунікативно-прагматичного потенціалу оригіналу, однак досягають цього різними засобами [5; 12].

У сучасних мелодрамах емоційно-забарвлена лексика, яку визначаємо як лінгвістичний феномен, що існує у поєднанні семантичної насиченості, стилістичної маркованості і прагматичної спрямованості на цільову аудиторію [6], відіграє важливу роль як засіб характеристикації персонажів, їхніх почуттів та відношень один з одним. Така лексика, до якої відносимо емоційно-оцінні розмовні одиниці, інтенсифікатори, колоквиалізми, інвективну та обценну лексику, реалізує номінативну, експресивну, оцінну та прагматичну функції. У кінематографі всі ці функції тісно взаємопов'язані й посилені явищем мультимодальності, оскільки лексика узгоджується з візуальним рядом та підсилюється інтонацією, мімікою та жестами персонажів. Крім того, емоційне забарвлення формується контекстуально, що накладає додаткові вимоги на аудіовізуальний переклад, коли відтворення засобів емоційності не може обмежуватися лише словниковими відповідниками. У цьому випадку до уваги береться комунікативно-прагматичний потенціал репліки у контексті взаємодії персонажів у межах цілої сцени. Як наслідок, емоційно-забарвлена лексика вимагає комплексного аналізу, який розкриває особливості емоційності як перекладацької проблеми в аудіовізуальному перекладі.

Розглянемо специфіку відтворення емоційно-забарвленої лексики в дубльованому [3] та субтитрованому [4] перекладах кінострічки "Me Before You" [13]. У вербальній структурі фільму емоційно маркована лексика виразно проявляється через свою функціональну багатосаровість. Вона не лише передає емоцію, а й моделює психологічну дистанцію між героями, стає маркером конфлікту або зближення, підкреслює іронію, ніжність чи роздратування.

У нашому дослідженні ми виділяємо низку груп, що найкраще репрезентують таку лексику та розглядаємо способи її відтворення у дубляжі та при субтитруванні.

До першої групи відносимо емоційно-оцінну розмовну лексику, що передає ставлення мовця до конкретної ситуації. Наприклад, репліка *Well, you can't just tope around* [13] у дубляжі передана як *Скільки можна киснути?* [3], а в субтитрованій версії як *Годі даремно час тратити* [4]. Як бачимо з прикладу, заперечне речення англійської мови відтворено за допомогою риторичного питання у дубльованій версії та наказового речення у субтитрованій, тобто в обох випадках відбувається трансформація типу речення. При цьому дубляж зберігає стилістично виразну природність сцени, втілену в її побутовості та емоційно-оцінній одиниці *tope*, яка визначається у тлумачному словнику англійської мови як *to give oneself up to brooding : become listless or dejected* [14]), та залучає розмовне слово (*киснути*, яке тлумачний словник визначає як: *перен., розм. Проводити час бездіяльно, одноманітно, нудьгуючи* [9 : 154]) у перекладі, а субтитри передають загальний зміст, нейтралізуючи емоційно-оцінний відтінок через більш нейтральне дієслово (*тратити* у значенні *використовувати, вживати (перев. марно) що-небудь для чогось* [10 : 238]).

До наступної другої групи включаємо інвективну й обценну лексику, головною особливістю якої є маркування конфлікту, словесний прояв агресії та емоційного зриву. До прикладу, оригінальне *You don't have to be an ass* [13] дубльованою версією було відтворено як *Чому ви поводитесь як гад!* [3], а субтитри тлумачили репліку як *Бути засранцем не обов'язково!* [4], в обох варіантах простежується комунікативно-прагматична трансформація речення. Переклад у дубляжі переводить образу, вжиту у висловленні оригіналу (*an ass*, яке визначається тлумачним словником як *informal* та *impolite* [14]), в морально-оцінну площину (як *гад – перен., зневажл. Про огидну, підступну людину* [8 : 9]). Застосований у субтитрах варіант належить до вульгаризмів та лайливої лексики: *вульгарне, лайливе ; вульгарне, образливе слово на позначення негідної, підлої, нікчемної або непорядної людини* [2], подає його в більш прямій формі. Обидва переклади передають конфліктність, однак дубляж є менш вульгарним у своєму вираженні.

Остання, третя група включає емоційні реактиви, під якими розуміємо лексичні одиниці, які дозволяють людині швидко реагувати на зовнішні або внутрішні подразники, викликані певною ситуацією. Наприклад: *It tickles, it tickles!* [13] де *tickles* має значення *to touch (a body part, a person, etc. lightly so as to excite the surface nerves and cause uneasiness, laughter, or spasmodic movements* [14]. Метод дубляжу застосовує оригінальний повтор *Лоскотно, лоскотно!* [3] (*лоскотно – присл. до лоскотний* [9: 549]), тоді як субтитри застосовують компресію і використовують вигук лише один раз: *Лоскотно* [4]. Елементи вигуків часто втрачаються або згладжуються в субтитрах з метою економії місця, хоча вони є важливі для повноцінної передачі змісту й характеру персонажа [9].

Отже, емоційно-забарвлена лексика англомовних ігрових фільмів становить багатшаровий прагматично-функціональний комплекс та включає три групи її репрезентації. В аудіовізуальному перекладі фіксуємо відмінності у відтворенні цієї лексики у дубляжі, що тяжіє до розмовної природності, збереження емоційного заряду репліки та відповідного прагматичного ефекту, та у субтитруванні, що вдається до компресії, нейтралізації та опущення. Адекватне відтворення емоційно-забарвленої лексики передбачає збереження закладеного ефекту репліки засобами української мови. Функціональна еквівалентність є одним з найголовніших критеріїв перекладацького рішення як в дубляжі, так і в субтитруванні. Саме тому, перекладачі надають перевагу не лише для одного способу перекладу, а застосовують різні способи перекладу задля досягнення емоційної еквівалентності.

Подальша перспектива розвідки полягає у вивченні способів відтворення української емоційно-забарвленої лексики засобами англійської мови.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Борисенко Н. Д., Садловська О.С. Відтворення англомовних реалій в українському кіноперекладі. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. Філологічні науки*. 2018. Вип. 1 (87). С. 48-52.

2. Горох : онлайн-бібліотека словників. URL: <https://goroh.pp.ua/>
3. До зустрічі з тобою. URL: https://uakino.best/filmy/genre_drama/1147-do-zustrch-z-toboyu.html
4. До зустрічі з тобою. URL: https://megogo.net/ua/view/2016161-do-zustrichi-z-toboyu.html?is_external=
5. Журавель Т. В. Інваріантні перекладацькі трансформації кінотексту для збереження комунікативно-прагматичного потенціалу мовленнєвих актів оригіналу в умовах дублювання та субтитрування. *Вісник Київського національного лінгвістичного університету. Серія: Філологія*. 2019. Т. 22. С. 65–72.
6. Корольова Т., Норяк Т. Експлікація та імплікація в українському дублюванні англomовних фільмів. *Scientific Research Issues*. 2020. № 31. С. 294–311. URL: <https://www.lingstud.od.ua/archive/2020/31/pv31.pdf>
7. Ніконова В. Концептуальна еквівалентність колоквиалізмів у кроскультурному кінодискурсі як перекладацька проблема. *Вісник Київського національного лінгвістичного університету. Серія: Філологія*. 2021. Т. 23, № 2. С. 78–85. URL: <https://philmessenger.knlu.edu.ua/article/view/223256>
8. Словник української мови: в 11 тт. / АН УРСР. Інститут мовознавства; за ред. І. К. Білодіда. Київ : Наукова думка, 1970–1980. Т. 2. 550 с.
9. Словник української мови: в 11 тт. / АН УРСР. Інститут мовознавства; за ред. І. К. Білодіда. Київ : Наукова думка, 1970–1980. Т. 4. 840 с.
10. Словник української мови: в 11 тт. / АН УРСР. Інститут мовознавства; за ред. І. К. Білодіда. Київ : Наукова думка, 1970–1980. Т. 10. 659 с.
11. Díaz-Cintas J., Remael A. *Audiovisual Translation: Subtitling*. London : Routledge, 2014. 272 p.
12. Guillot M.-N. The pragmatics of audiovisual translation: Voices from within in film subtitling // *Journal of Pragmatics*. 2020. Vol. 170. P. 1–15. URL: https://ueaeprints.uea.ac.uk/77417/1/Guillot_JoP_Special_Issue_PRAGMA_D_20_01691R1_pre_publ_copy.pdf
13. Me Before You. URL: <https://tv.kyivstar.ua/en/movie/65f86673e4b07306a7b4a50e-2016-me-before-you>
14. Merriam Webster. URL : <https://www.merriam-webster.com/>

Ярова Л.А.
Житомирський державний університет імені Івана Франка

СПОСОБИ ВІДТВОРЕННЯ АВТОРСЬКОГО СТИЛЮ А. МІЛНА В УКРАЇНСЬКОМУ ПЕРЕКЛАДІ КАЗКИ «ВІННИ-ПУХ І ВСІ-ВСІ-ВСІ»

Відтворення авторського стилю в художньому перекладі є у центрі уваги сучасного перекладознавства, оскільки переклад художнього твору передбачає не лише передачу змісту, а й збереження індивідуальної манери автора [1; 2]. У

перекладі дитячої літератури не перший план виступає легкість викладу, емоційність і доступність тексту для читача, що і зумовлює стратегію перекладу. Саме тому казка А. Мілна [4], чий стиль вирізняється простотою, доброзичливим гумором, повторами, мовною грою та індивідуалізованим мовленням персонажів є цікавим матеріалом розвідки.

Наша розвідка присвячена дослідженню способів відтворення авторського стилю А. Мілна в українському перекладі [3] казки «*Вінні-Пух та його друзі*» [4]. Актуальність теми зумовлена інтересом до проблем художнього перекладу та необхідністю вивчення тих мовних і стилістичних засобів, за допомогою яких перекладач передає індивідуальність автора в цільовому тексті. Матеріалом дослідження слугують фрагменти англомовного тексту та їхні українські відповідники. Розглянемо, які домінанти стилю автора відтворює перекладач.

До *першої* групи відносимо збереження повторів, які є важливою рисою авторського стилю А. Мілна і створюють ритм оповіді. Наприклад:

He climbed and he climbed and he climbed [4].

Він ліз, ліз і ліз [3].

У наведеному прикладі перекладач зберігає повтор, який підкреслює тривалість дії і водночас створює комічний ефект. Коротка і ритмічна побудова вислову робить текст легким для сприйняття та відтворює ту невимущену казкову інтонацію, яка є характерною для стилю А. Мілна.

До *другої* групи відносимо відтворення мовної гри та звукової виразності. Прикладом цього є такий фрагмент:

That buzzing-noise means something [4].

Оте жжжжжжжж! – то недарма [3].

В оригіналі автор використовує звуконаслідувальне слово *buzzing*. В українському перекладі цей ефект відтворено через звуконаслідувальну форму *жжжжжжжж* та розмовний вислів *то недарма*. У такий спосіб перекладач зберігає дитячу безпосередність мислення Пуха і передає комічність його міркувань.

Третю групу утворює передача доброзичливого абсурду й дитячої логіки персонажа, що є однією з головних ознак стилю письменника. Це добре видно у такому уривку:

These are the wrong sort of bees [4].

Це не ті бджоли! [3].

У цьому реченні добре передано наївну логіку Вінні-Пуха, через яку й виникає комічний ефект.

They would make the wrong sort of honey [4].

І вони, певно, й мед не той роблять! [3].

У цих прикладах гумористичний ефект виникає завдяки псевдологічному висновку героя. Перекладач зберігає простоту синтаксичної побудови, короткі репліки та наївну манеру мислення Вінні-Пуха. Саме такі фрагменти формують ту особливу комічну тональність, яка є однією з провідних рис авторського стилю А. Мілна.

До четвертої групи належить відтворення емоційно-оцінної лексики, яка допомагає передати теплу інтонацію твору та ставлення персонажів одне до одного. Наприклад:

Silly old Bear! [4].

Ех ти, дурненьке ведмежа! [4].

В оригіналі цей вислів має одночасно жартівливий і ласкавий характер. В українському перекладі це передано за допомогою зменшено-пестливої форми *ведмежа* та емоційно забарвленого слова *дурненьке*. Такий перекладацький вибір дозволяє зберегти не лише зміст репліки, а й її інтонацію, що є важливим для відтворення загальної атмосфери твору.

Отже, аналіз наведених прикладів дає підстави стверджувати, що під час відтворення авторського стилю А. Мілна в українському перекладі важливу роль відіграють збереження повторів, передача звуконаслідування, використання емоційно забарвленої лексики та відтворення комічного ефекту через прості синтаксичні конструкції. Використання цих засобів зумовлене прагненням перекладача, з одного боку, зберегти індивідуальність авторської манери, а з іншого – забезпечити природність і зрозумілість тексту для українського читача. У цьому і полягає складність художнього перекладу, оскільки перекладач має передати не лише те, *що* сказано, а й те, *як* саме це сказано в оригіналі.

Подальша перспектива дослідження полягає у вивченні способів відтворення засобами української мови реалій англійської авторської казки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Борисенко Н. Д., Славова Л. Л., Кодубовська О. О., Трикашна Ю. І. Способи відтворення власних назв в українському перекладі романтичної прози: лінгвокультурний аспект. *Закарпатські філологічні студії*. 2024. Вип. 36. С. 206-211.
2. Коптілов В. В. Теорія і практика перекладу. Київ : Вища школа, 1982. 165 с.
3. Мілн А. Вінні-Пух та його друзі / пер. Л. Солонько ; іл. Б. Діодоров. Казка.укр : дитячі книги з малюнками українською мовою. URL: <https://xn--80aaaukc.xn--j1amh/vinni-puh4.html>.
4. Milne A. A. *Winnie-the-Pooh*. London : Methuen & Co., 1926. 159 p.

Гладишенко М. С., Полховська М. В.
Житомирський державний університет імені Івана Франка

ВИЯВЛЕННЯ ТИПОВИХ СТРАТЕГІЙ ПЕРЕКЛАДАЧІВ ТА РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ЕФЕКТИВНОГО ВІДТВОРЕННЯ СЛЕНГУ У КІНОПЕРЕКЛАДІ

У межах розгляду проблеми виокремлення основних перекладацьких стратегій у кіноперекладі важливим є звернення до поняття «перекладацька стратегія», яке в сучасному перекладознавстві не має єдиного усталеного тлумачення. У наукових працях її інтерпретують по-різному: з одного боку, як

сукупність дій і прийомів, що застосовуються перекладачем для подолання труднощів у процесі перекладу, з іншого, як більш широке поняття, що охоплює вибір тексту оригіналу та визначення загального підходу до його відтворення [3].

Під час дослідження на матеріалі серіалу *“Trinkets”* було виявлено такі перекладацькі стратегії:

1. Калькування – відтворення структурної моделі слова, словосполучення чи речення оригіналу засобами мови перекладу. За допомогою цієї стратегії буквальний переклад зберігає семантичний зміст, стилістичну та прагматичну функцію висловлювання [1].

Наприклад: *“Checkmate”* – «Шах і мат» [4], хоча й походить із шахової термінології, у розмовному мовленні функціонує як метафора остаточного виграшу в суперечці або ситуації, коли опонент позбавлений можливості відповіді.

2. Адаптація у перекладі сленговий одиниць – відтворення семантичного та прагматичного значення вихідної одиниці за допомогою природного та функціонально еквівалентного засобу [2].

Наприклад: *“Why is everyone garbage?”* – «Чому всі такі відстійні?» [4]. У цьому випадку лексема *“garbage”* у сленговому вживанні не означає «сміття» у прямому значенні, а використовується для позначення людей або ситуацій, що оцінюються як неприємні або соціально неприйнятні.

3. Заміна культурним еквівалентом – використовується, коли переклад сленгових або розмовних одиниць здійснюється за допомогою вже наявних у мові перекладу усталених відповідників, що дозволяє досягти високого ступеня еквівалентності [2].

Наприклад: *“On the house”* – «За рахунок закладу» [4] є типовим прикладом усталеної комунікативної формули, що функціонує у сфері обслуговування, зокрема в закладах харчування та відпочинку.

4. Транслітерація – полягає у відтворенні графічної форми іншомовного слова, зазвичай застосовується щодо термінів, які вже інтегровані у словниковий склад цільової мови, але походять з іншої графічної системи [2].

Наприклад: *“Instagram story”* – «інстаграм-сторі» [4] позначає форму комунікації в соціальних мережах, обидва слова вже є сталою частиною міжнародного цифрового лексикону, що спричиняє їх транслітероване відтворення. У результаті з'являється гібридний термін, що характеризує інтернет-комунікації та молодіжне мовлення.

5. Описовий переклад – застосовується насамперед у тих випадках, коли лексичні елементи оригіналу не мають прямих відповідників у мові перекладу або коли буквальне відтворення призводить до втрати змісту чи стилістичної недоречності [2].

Наприклад: *“He doesn't know what he's doing”* – «Він не розуміє наслідків своїх дій» [4] переклад є прикладом описового підходу. Англійська фраза має загальний зміст, а український варіант уточнює цей зміст і робить акцент саме на нездатності персонажа усвідомлювати результат власних дій. У результаті відбувається смислове конкретизування висловлювання.

У результаті аналізу виявлено, що поєднання різних перекладацьких стратегій, дозволяє зберегти комунікативну, емоційну та стилістичну своєрідність оригіналу та забезпечити його природне сприйняття українськомовною аудиторією.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Карабан В.І. Переклад англійської наукової і технічної літератури / В.І. Карабан. – Вінниця : Нова книга, 2004. – 576 с
2. Сунько Н.О., Швед В.Б. Особливості відтворення сленгу українською мовою. Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Журналістика. 2025. Т.36 (75) № 2 С. 64-70. (Index Copernicus International) <https://doi.org/10.32782/2710-4656/2025.2.2/10>
3. Lörscher, W. The Translation Process: Methods and Problems of its Investigation / W. Lörscher // Meta. – Vol. 50. – N2. – 2005. – P. 597-608.
4. Smith, K., Kjartas, A., & Weinstein, A. (Creators). (2019–2020). Trinkets [TV series]. AwesomenessTV; Netflix. <https://www.netflix.com/watch/80997188>

Сич А.П.

Житомирський державний університет імені Івана Франка

ПЕРЕКЛАДАЦЬКІ СТРАТЕГІЇ ВІДТВОРЕННЯ АНГЛОМОВНИХ ФІЛЬМОНІМІВ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ

Переклад англomовних фільмонімів українською мовою є складним і багатограним процесом, у якому назва фільму виступає не лише засобом ідентифікації, а й важливим носієм змісту, культурних асоціацій і прагматичного впливу. Фільмонім виконує низку функцій: номінативну, інформативну, орієнтаційну та рекламну. Саме тому вибір перекладацької стратегії потребує зваженого підходу з урахуванням особливостей сприйняття української аудиторії.

Однією з найпоширеніших стратегій є прямий переклад, який використовується тоді, коли назва не містить складних культурних реалій або гри слів. У таких випадках часто застосовується транскодування, що дозволяє зберегти фонетичну чи графічну форму оригіналу. Наприклад, назви *Barbie* та *Renfield* відтворено як «Барбі» та «Ренфілд», що забезпечує впізнаваність фільму на міжнародному рівні [1, с. 160; 2]. Різновидом прямого перекладу є також добір варіантного відповідника, коли перекладач обирає найбільш релевантне значення багатозначного слова. Так, назва *My Happy Ending* перекладена як «Мій щасливий фінал», що дозволяє точно передати емоційне забарвлення та зміст фільму, зберігаючи при цьому лаконічність і зрозумілість.

Однак у багатьох випадках буквальний переклад не забезпечує адекватної передачі змісту через наявність культурно-специфічних елементів. У таких ситуаціях застосовується стратегія трансформації, яка передбачає зміну структури або значення назви [3]. Наприклад, фільм *Dead Man on Campus* перекладено як «Мрець у коледжі», де слово *campus* адаптовано до більш

звичного для українського глядача поняття. Іноді трансформація набуває форми повної заміни назви. Зокрема, фільм *There Will Be Blood* в українському прокаті отримав назву «Нафта», що більш точно відображає основну тематику стрічки — боротьбу за ресурси [5, с. 156]. Такий підхід сприяє кращому розумінню змісту та підсилює інформативну функцію фільмоніма. Подібний принцип простежується і в перекладі назви *Inside Man* як «Не впіймали – не злодій». Хоча цей варіант не є буквральним, він вдало передає ідейний зміст фільму, пов'язаний із моральними аспектами злочину та відповідальності, а також має виразний фразеологічний характер.

Окрему категорію становлять назви, переклад яких зумовлений необхідністю прагматичної та жанрової адаптації. У таких випадках перекладач орієнтується не лише на зміст, а й на маркетингові чинники та очікування аудиторії, що особливо важливо в умовах конкурентного кіноринку. Складність перекладу також пов'язана з лінгвостічними бар'єрами, коли назва містить реалії, притаманні лише англійській культурі. У таких випадках перекладач обирає між збереженням автентичності та адаптацією до українського культурного простору.

Отже, перекладацькі стратегії відтворення англійських фільмонімів українською мовою варіюються від прямого перекладу до глибокої смислової трансформації та повної заміни назви. На прикладах таких фільмів, як *Barbie*, *Renfield*, *My Happy Ending*, *Dead Man on Campus*, *There Will Be Blood* та *Inside Man*, чітко простежується, що вибір стратегії залежить від семантичної структури назви, наявності культурно-специфічних елементів, жанрової приналежності фільму та очікувань української аудиторії. Саме комплексний і гнучкий підхід до перекладу фільмонімів забезпечує їхню комунікативну ефективність і сприяє адекватному сприйняттю англійського кінопродукту в українському культурному просторі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Гнедкова О. Г., Олефіренко К. А. Специфіка перекладу англійських фільмонімів. Романські та германські мови. 2022. Вип. 5(1). С. 153–158. URL: <https://vernadskyjournals.in.ua> (дата звернення 14.01.2026).
2. Корунець І. В. Теорія і практика перекладу (аспектний переклад). Вінниця: Нова книга, 2017. 448 с. URL: <https://ir.lib.vntu.edu.ua> (дата звернення 14.01.2026).
3. Шуменко О., Сердюк А. Основні тактики та способи перекладу англійських комедійних фільмонімів. *Advanced Linguistics*. 2024. Вип. 14. С. 158–164. URL: <https://al.fl.kpi.ua> (дата звернення 14.01.2026).
4. Díaz Cintas J., Remael A. *Audiovisual Translation: Subtitling*. Manchester: St. Jerome Publishing, 2014. 276 p. URL: <https://benjamins.com> (дата звернення 14.01.2026).
5. Newmark, P. *A Textbook of Translation*. London: Prentice Hall, 1988. 292 p. URL: <https://archive.org> (дата звернення 14.01.2026).
6. Venuti, L. *The Translator's Invisibility: A History of Translation*. London: Routledge, 2008. 353 p. URL: <https://taylorfrancis.com> (дата звернення 14.01.2026).

ЛІНГВІСТИЧНИЙ КОМЕНТАР І ГЛОСАРІЙ ЯК ІНСТРУМЕНТИ ЛОКАЛІЗАЦІЇ СЕРІАЛУ

Сучасне медіасередовище характеризується стрімким поширенням стримінгових платформ та зростанням попиту на якісний локалізований контент. Серіал «Formula 1: Drive to Survive» (в українському перекладі – «Formula 1: Жени, щоб вижити»), що виходить на платформі Netflix з 2019 року, є яскравим прикладом аудіовізуального продукту, який поєднує технічний дискурс автоспорту з емоційним нарративом документального жанру.

Питання якісної локалізації аудіовізуальних матеріалів набуває особливого значення в контексті глобалізації медіапростору. Якщо традиційно перекладознавство зосереджувалося переважно на письмових текстах, то сьогодні все більшої актуальності набувають дослідження, присвячені перекладу кіно-, телесеріального та документального контенту [2; 4; 7].

Перекладацький коментар (ПК), відомий також як «перекладацький аналіз», «перекладацька рефлексія» або «перекладацька анотація», являє собою особливий метатекст, у якому перекладач обґрунтовує прийняті в процесі роботи рішення, пояснює труднощі, з якими він зіткнувся, і характеризує стратегії, застосовані для їх подолання. Як інструмент перекладацької практики ПК виконує двоєдину функцію: з одного боку, він є засобом документування перекладацького процесу, а з іншого – знаряддям рефлексії, що сприяє підвищенню якості перекладацьких рішень [5, с. 98–102].

Витоки традиції перекладацького коментаря можна знайти ще в античній і середньовічній практиці перекладу: Цицерон, Єронім, а пізніше Мартін Лютер та Жак Амйо розробляли ґрунтовні обґрунтування власних перекладацьких підходів і принципів. Однак систематичний науковий інтерес до ПК як методу перекладознавчого дослідження виник лише в другій половині ХХ ст. разом із становленням перекладознавства як самостійної академічної дисципліни [1, с. 44–47]. Сьогодні ПК є поширеним форматом у навчальних, виробничих та наукових контекстах.

Серіал «Formula 1: Drive to Survive» (Netflix, 2019 – дотепер) є оригінальним документальним серіалом платформи Netflix, знятим у партнерстві з Formula One Management (FOM) та Міжнародною автомобільною федерацією (FIA). Серіал документує одну гоночну пору чемпіонату світу Формули 1, зосереджуючись не лише на спортивних результатах, але й на особистих драмах гонщиків, командній динаміці, закулісних стратегічних рішеннях і корпоративній боротьбі. Це поєднання технічного й емоційного вимірів дискурсу є визначальною рисою серіалу як аудіовізуального тексту і становить головну перекладацьку складність при його локалізації.

З жанрового погляду серіал належить до категорії спортивного документального кіно (sports documentary), яке характеризується рядом специфічних дискурсивних ознак: (а) поєднанням архівних відеоматеріалів

(кадри гонок, тренувань, пресконференцій) з ексклюзивними інтерв'ю; (б) наявністю закадрового голосу (voice-over narration) або інтрадієгетичних коментарів учасників подій; (в) динамічним монтажем, що відображає напруженість перегонного процесу; (г) специфічним музичним оформленням, що підкреслює емоційний тонус кожного епізоду [2, с. 121–124].

Дискурс серіалу можна умовно поділити на два взаємопроникних пласти: технічний і емоційний. Технічний пласт охоплює автоспортивну термінологію, тактичні коментарі стратегів і інженерів, опис технічних характеристик автомобілів та регламентних правил. Прикладами технічного дискурсу є такі висловлювання оригінальної версії: "We've got an undercut opportunity on Lap 28" (є можливість зробити андеркат на 28-му колі) або "The car's losing downforce due to the floor damage" (автомобіль втрачає притискну силу через пошкодження днища). Емоційний пласт представлений висловлюваннями гонщиків, команди й коментаторів, що відображають радість перемоги, розчарування від поразки, напруженість конкуренції і складні міжособистісні відносини в командах: "I gave everything I had out there" (я віддав усе, на що здатен) або "This team doesn't believe in me the way I need them to" (ця команда не вірить у мене так, як мені потрібно).

Мовна палітра серіалу є надзвичайно різноманітною і відображає мультинаціональний характер Формули 1. Серед персонажів – носії британського, американського, австралійського і нідерландського варіантів англійської мови, а також численні гонщики і функціонери, для яких англійська є іноземною (зокрема носії французької, іспанської, японської, монегаської мов). Ця лінгвістична різноманітність вносить у серіал специфічні акцентологічні, лексичні та граматичні особливості, які є викликом для перекладача, що прагне зберегти ідіосинкразії мовлення кожного персонажа [6, с. 238–241].

Важливою рисою дискурсу серіалу є поєднання кількох функціональних реєстрів: технічного (у розмовах між інженерами та стратегами по радіо), розмовного (у неформальних діалогах гонщиків за кулісами), публічного (у пресконференціях і офіційних заявах) і медійного (у коментарях телеведучих і журналістів). Кожний із цих реєстрів потребує окремого підходу при перекладі: технічний реєстр вимагає точності термінологічних відповідників; розмовний – природності й відтворення живої мови; публічний – офіційності та нейтральності; медійний – динамічності і доступності. Здатність перекладача-локалізатора гнучко перемикатися між цими реєстрами є ключовою компетенцією для успішної роботи з серіалом.

Отже, локалізація серіалу «Formula 1: Жени, щоб вижити» є складним багаторівневим процесом, що вимагає від перекладача не лише високого рівня мовної компетенції, але й глибокого розуміння специфіки аудіовізуального дискурсу. Поєднання технічної термінології автоспорту з емоційно насиченим нарративом, а також різноманітність мовних реєстрів і культурних особливостей створюють значні перекладацькі виклики.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Baker M. In Other Words: A Coursebook on Translation. 3rd ed. London : Routledge, 2018. 364 p.

2. Chiaro D. (ed.) *Translation, Humour and the Media*. London : Continuum, 2010. 282 p.
3. Díaz Cintas J., Remael A. *Subtitling: Concepts and Practices*. London : Routledge, 2021. 296 p.
4. Gambier Y., Gottlieb H. (eds.) *(Multi)Media Translation: Concepts, Practices, and Research*. Amsterdam : John Benjamins, 2001. 298 p.
5. Hatim B., Mason I. *The Translator as Communicator*. London : Routledge, 1997. 244 p.
6. Munday J. *Introducing Translation Studies: Theories and Applications*. 4th ed. London : Routledge, 2016. 364 p.
7. Pérez-González L. *Audiovisual Translation: Theories, Methods and Issues*. London : Routledge, 2014. 252 p.

Сергеян Ю.А., Дячук Н.В.
Житомирський державний університет імені Івана Франка

ПАЛІНДРОМИ У СУЧАСНІЙ АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ: СТРУКТУРНО-СЕМАНТИЧНИЙ АСПЕКТ

У сучасному мовознавстві значну увагу привертають мовні явища, які вирізняються особливостями своєї структури та способами організації мовного матеріалу. До таких явищ належать паліндроми - мовні одиниці, що однаково читаються зліва направо і справа наліво [1]. Паліндроми становлять інтерес не лише як приклад мовної гри, але і як матеріал для дослідження взаємодії форми та змісту в мові. Їх аналіз дозволяє простежити особливості побудови симетричних конструкцій та специфіку функціонування мовних одиниць в умовах структурних обмежень.

Актуальність дослідження зумовлена зростанням інтересу до нетипових мовних структур у сучасній лінгвістиці, а також розвитком цифрових технологій та електронних мовних ресурсів [1]. У сучасних умовах електронна лексикографія набуває дедалі більшого значення, оскільки цифрові ресурси забезпечують більш зручне структурування інформації та швидкий доступ до мовного матеріалу. У цьому контексті паліндроми є показовим матеріалом для аналізу структурної організації тексту та особливостей симетричних мовних конструкцій.

Метою дослідження є аналіз структурних і семантичних особливостей паліндромів у сучасній англійській мові та створення електронного ресурсу для їх систематизації. Для досягнення поставленої мети було проаналізовано лексикографічні та наукові джерела, а також здійснено добір мовного матеріалу для формування електронного словника [2].

У процесі дослідження було сформовано корпус англійських паліндромів, який охоплює окремі слова, словосполучення та речення. Серед проаналізованих одиниць можна виокремити такі слова, як *level*, *refer*, *civic*, а також фразові конструкції *Never odd or even* та *Was it a rat I saw* [2]. Аналіз показав, що основою організації паліндромів є дзеркальна симетрія, за якої елементи конструкції

розташовуються у зворотному порядку. Така структура формує систему взаємозалежностей і суттєво обмежує варіативність мовного матеріалу.

Окрему увагу було приділено структурним і семантичним особливостям паліндромів. У ході аналізу було помітно, що короткі паліндроми здебільшого характеризуються більшою природністю та зрозумілістю, тоді як складніші конструкції часто створюються насамперед для збереження симетричної форми. У результаті між структурою та змістом може виникати певний дисбаланс, коли формальні обмеження впливають на природність висловлювання [1]. Водночас паліндроми демонструють здатність мови до творчої організації мовного матеріалу навіть за умов чітких структурних вимог.

Паліндроми не належать до активно вживаних мовних одиниць, проте вони використовуються у мовній грі, художніх текстах та освітньому середовищі. Робота з такими конструкціями сприяє розвитку уважності до структури слова, мовної інтуїції та креативного мислення. Крім того, подібні текстові конструкції можуть використовуватися у задачах автоматичної обробки тексту та під час тестування алгоритмів перевірки рядків [3].

Практична частина дослідження полягала у створенні електронного словника паліндромів сучасної англійської мови. У процесі роботи було сформовано корпус приблизно зі 120 одиниць, відібраних із лексикографічних джерел та електронних ресурсів. Під час добору матеріалу увага приділялася не лише формальній правильності паліндромів, але й зрозумілості їхнього змісту.

Електронний словник реалізовано у форматі вебсайту. Для створення ресурсу було використано платформу Weblium [5], що дозволило забезпечити структуроване подання інформації та зручну навігацію. Усі паліндроми згруповані за структурними типами та доповнені короткими характеристиками, які відображають їхні основні особливості. Такий формат подання матеріалу полегшує сприйняття інформації та робить ресурс більш зручним для користувачів.

Отже, результати дослідження свідчать про те, що паліндроми є складним мовним явищем, у якому поєднуються формальна симетрія та різноманітність змістових реалізацій. Їх вивчення має важливе значення як для теоретичної, так і для прикладної лінгвістики. Створення електронного словника демонструє можливості систематизації паліндромічних одиниць і підтверджує доцільність використання цифрових технологій у сучасній лексикографії.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Crystal D. The Cambridge Encyclopedia of Language. 3rd ed. Cambridge: Cambridge University Press, 2019. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://books.google.com/books?id=6tBjDwAAQBAJ> (дата звернення: 07.05.2026).
2. Matthews P. H. The Concise Oxford Dictionary of Linguistics. 4th ed. Oxford : Oxford University Press, 2014. Entry “Palindrome”. – Режим доступу: <https://books.google.com/books?id=1mg3BQAAQBAJ> (дата звернення: 07.05.2026)

3. Jurafsky D., Martin J. H. *Speech and Language Processing* [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://web.stanford.edu/~jurafsky/slp3/> (дата звернення: 07.05.2026).

4. Weblium [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://weblium.com/> (дата звернення: 07.05.2026).

Гетьман Д.О.
Житомирський державний університет імені Івана Франка

ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧНІ ТРАНСФОРМАЦІЇ У ВІДТВОРЕННІ АВТОРСЬКИХ НЕОЛОГІЗМІВ ТА АРТЛАНГІВ В АНГЛО- УКРАЇНСЬКИХ ПЕРЕКЛАДАХ РОМАНУ «1984»

Проблема відтворення авторських неологізмів та штучно створених мовних систем займає важливе місце в сучасному перекладознавстві [4]. Роман Джорджа Орвелла «1984» є показовим прикладом такого художнього мовотворення, де артланг *Newspeak* виконує концептуальну функцію контролю над свідомістю [2].

Авторський неологізм у художньому тексті — це індивідуально створена одиниця, що поєднує номінативну, стилістичну та концептуальну функції [1]. Артланг (*artlang*) є художньо вмотивованою штучною мовною системою, що моделює альтернативну картину світу [5]. У романі «1984» *Newspeak* вибудовує тоталітарну модель дійсності, де мова стає інструментом обмеження мислення [2].

Лексико-семантичний аналіз одиниць *Newspeak* дозволяє виділити кілька груп неологізмів:

- Контроль над свідомістю: *thoughtcrime* («злочин думки»), *doublethink* («двоєдумство»).
 - Партійна оцінка: *goodthink* («праводумство»), *bellyfeel* («нутряне прийняття»).
 - Державне маскування: *Minitrue* («Мінправ»), *Miniluv* («Мінлюб»).
 - Знеособлення людини: *unperson* («неособа»), *vaporized* («випарований»)
- [3].

Для відтворення цих одиниць в українському перекладі О. Оксеніч застосовано низку трансформацій [4]:

1. **Калькування:** є провідним способом для збереження штучної моделі творення та системності новомови (*thinkpol* — «поліція думок», *facecrime* — «злочин обличчя») [3].

2. **Конкретизація:** використовується для розкриття змісту семантично ущільнених форм (*joysamp* — «табір примусової праці», *artsem* — «штучне запліднення») [3].

3. **Модуляція:** забезпечує зміну смислового ракурсу без втрати функціонального ядра (*crimestop* — «самозупинка думки», *blackwhite* — «чорнобіле мислення») [3].

4. **Генералізація:** застосовується там, де переклад передає ширшу ідеологічну ознаку (*goodthinkful* — «ідейно правильний») [3].

У випадках, коли формальна відповідність неможлива, застосовується **компенсація** для відновлення стилістичного ефекту на іншому рівні (*duckspeak* — «качкомова»).

Проведене дослідження підтверджує, що авторські неологізми та одиниці артлангу *Newspeak* у романі Дж. Орвелла «1984» утворюють цілісну лексико-семантичну систему, яка не просто доповнює сюжет, а є фундаментом ідеологічного простору твору [2]. Установлено, що адекватний переклад таких одиниць неможливий за умови механічного копіювання форми; він вимагає глибокої інтерпретації прагматичного навантаження кожної лексеми [3]. Ми довели, що вибір трансформацій залежить від ролі слова в механізмі «мовного насильства»: якщо калькування зберігає бюрократичну системність, то модуляція та компенсація (*duckspeak* — «качкомова») забезпечують відтворення концептуального тиску оригіналу [3, 5].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Безпалова К. В., Коваленко О. В. Неологізми у сучасному українському мовознавстві: визначення, класифікація, переклад. *Записки з романо-германської філології*. 2024. № 2 (53). С. 15–30. DOI: [https://doi.org/10.18524/2307-4604.2024.2\(53\).323935](https://doi.org/10.18524/2307-4604.2024.2(53).323935)

2. Борисова Н. Специфіка використання «новомови» в антиутопії Дж. Орвелла «1984». *Переяславські студії з лінгвістики та лінгводидактики*. 2025. Вип. 3(1). С. 118–127.

3. Кобута С., Девдюк І. Авторські неологізми антиутопії «1984» Джорджа Орвелла: прагматика перекладу. *Folium*. 2023. Спецвип. С. 67–73. DOI: <https://doi.org/10.32782/folium/2023.3.9>

4. Орвелл Дж. *Дев'ятнадцять вісімдесят чотири* / пер. О. Оксеніч. Харків : Клуб Сімейного Дозвілля, 2023. 335 с.

5. Ребрій О., Бондаренко Є., Ребрій І. Переклад артлангів: зіткнення картин світу. *Когніція, комунікація, дискурс*. 2022. № 24. С. 68–77. DOI: <https://doi.org/10.26565/2218-2926-2022-24-05>

Слюсар К.В.

Житомирський державний університет імені Івана Франка

ОСОБЛИВОСТІ УКЛАДАННЯ ЕЛЕКТРОННОГО ГЛОСАРІЮ ДЕТЕКТИВНОЇ ЛЕКСИКИ

Надзвичайно швидкий розвиток сучасних цифрових технологій докорінно змінює підходи до укладання навчальних словників. Електронні глосарії, на відміну від традиційних паперових, надають користувачам інформацію в будь-який час, забезпечують інтерактивність та мультимедійність, що робить їх перспективним інструментом у сучасній лінгводидактиці [3, с. 66]. Незважаючи

на досить активний інтерес дослідників до електронної лексикографії, тематична лексика окремих сфер - зокрема детективна - залишається малодослідженою в лексикографічному аспекті.

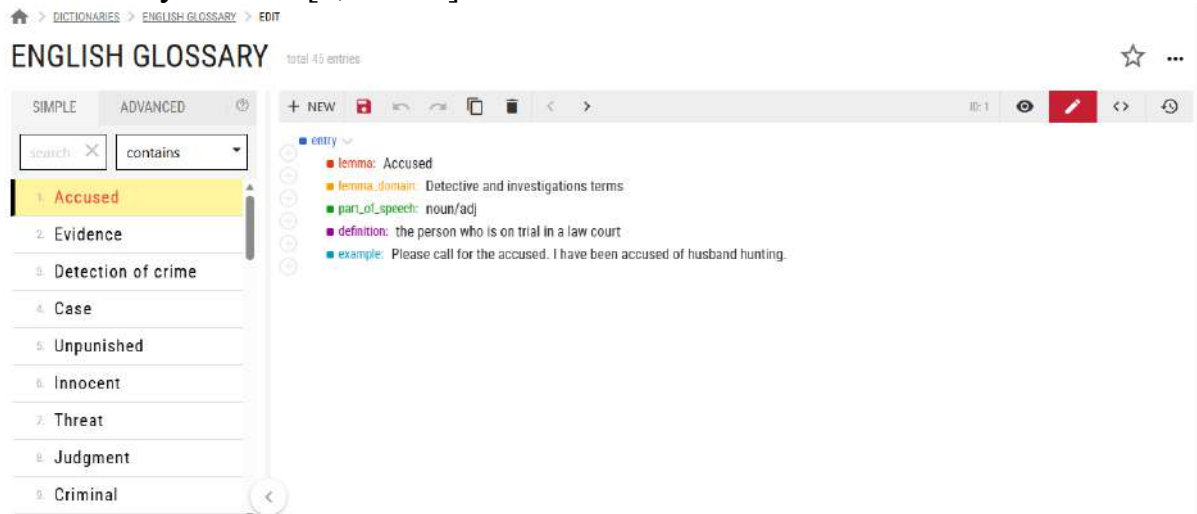
Матеріалом дослідження слугував повнометражний художній фільм «Вбивство у східному експресі» [1], лексичне наповнення якого характеризується значною кількістю тематично маркованих одиниць, пов'язаних із криміналістикою, розслідуванням, юридичною сферою та міжособистісною комунікацією персонажів. Автентичність мовлення персонажів та поєднання аудіального та візуального компонентів створюють сприятливі умови для вивчення функціонування лексики у природному контексті [5].

Практична реалізація електронного глосарію здійснювалася із застосуванням комбінованого підходу. Завдяки зручності у користуванні, доступності та можливості експорту даних у необхідному форматі, Google Sheets був застосований на первинному етапі відбору та систематизації необхідної лексики. Табличне сортування матеріалу є ефективним для початкового опрацювання термінологічної лексики, оскільки уможливорює фільтрацію, відбирання за будь-яким параметром та швидке виправлення помилок [2]. Подальше формування електронного глосарію було реалізоване на платформі Lexopomy, яка підтримує професійне оформлення словникових статей, мультимедійний супровід і відкриту публікацію лексикографічних ресурсів. Lexopomy є безкоштовною хмарною лексикографічною платформою з відкритим вихідним кодом, що охоплює весь цикл лексикографічної роботи - від початкового налаштування проєкту до фінальної онлайн-публікації. Платформа забезпечує лексикографу можливість структурованого анотування словникових статей, що забезпечує точну фіксацію семантичних розмежувань термінів. Отже, використання Lexopomy дозволило не лише систематизувати та опублікувати весь зібраний матеріал, а й забезпечити його науковий супровід, що є особливо важливим для вузькопрофільних термінів.

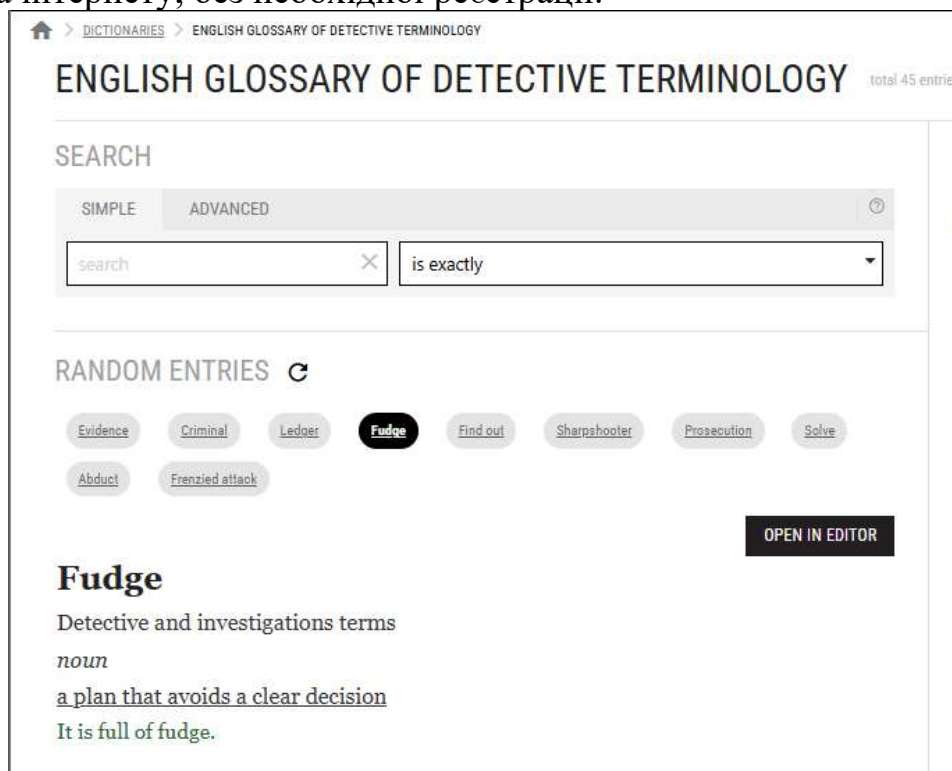
Алгоритм укладання глосарію охоплює три послідовні етапи. **Перший етап** - передбачав фіксацію відібраної лексики за шаблоном: лема, написана мовою оригіналу, тематична група, частина мови, дефініція з авторитетного лексикографічного джерела та приклад у репліці з фільму. Цей шаблон є необхідною умовою коректного імпорту даних на наступному етапі.

A	B	C	D	E
lemma	lemma_domain	part_of_speech	definition	example
Accused	Detective and investigations terms	noun/adj	the person who is on trial in a law court facts, information, documents, etc. that give reason to believe that something is true	Please call for the accused. / I have been accused of husband hunting.
Evidence	Detective and investigations terms	noun	the fact of noticing or discovering of illegal activity	The police find no pieces of evidence at all.
Detection of crime	Detective and investigations terms	noun phrase	a particular situation or example of something	But it is useful in the detection of crime.
Case	Detective and investigations terms	noun	not punished	Now does regret inviting me to consult on this case.
Unpunished	Detective and investigations terms	adj	(of a person) not guilty of a particular crime a suggestion that something unpleasant or violent will happen, especially if a particular action or order is not followed	Romance never goes unpunished.
Innocent	Detective and investigations terms	adj	the ability to form valuable opinions and make good decisions	"The avenger of the innocent".
Threat	Detective and investigations terms	noun	someone who commits a crime	I got a few letters, people making threats.
Judgment	Detective and investigations terms	noun	to injure someone with a sharp pointed object such as a knife	I will face judgement just like you.
Criminal	Detective and investigations terms	noun	someone who has done something wrong	I detect criminals.
Stab	Detective and investigations terms	verb	fairness in the way people are dealt with a meeting in which the police ask someone questions to see if they have committed a crime	He was stabbed.
Culprit	Detective and investigations terms	noun	a person who is kept in prison as a punishment	If we leave this to the police, they will choose a culprit.
Justice	Detective and investigations terms	noun	the crime of intentionally killing a person	You are the only one who can bring justice.
Interview	Detective and investigations terms	noun		Interviews arranged with all of our passengers.
Prisoner	Detective and investigations terms	noun		I feel like a prisoner here.
Murder	Detective and investigations terms	noun		He was murdered.

Другий етап - створення глосарію в Лехопоту. Він полягав в експорті таблиці у форматі CSV та її імпорту до платформи з налаштуванням відповідності між колонками таблиці та полями словникової статті. Важливою перевагою цієї платформи є можливість додавати коментарі до словникових статей, адже це є необхідним при розмежуванні лексем, які позначають схожі, але водночас і різні поняття, наприклад *accused*, *culprit* і *criminal*, що відображають різний юридичний статус особи [2, с. 301].

Третій етап - публікація. Цей етап передбачав розміщення готового глосарію на платформі Лехопоту, що зробило його доступним для будь-якого користувача інтернету, без необхідної реєстрації.

Отже, запропонована трьохетапна методика - первинна систематизація матеріалу в Google Sheets, імпорт і редагування в Лехопоту, публікація у відкритому доступі - є фактично відтвореною та методично обґрунтованою. Комбінування двох платформ дозволяє поєднати зручність табличного

опрацювання матеріалу з професійними можливостями лексикографічного середовища.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Вбивство у східному експресі // URL: [Убивство у Східному експресі \(2017\) дивитися онлайн — UAkino Bay](#) (дата звернення 17.04.2026).
2. Голопич І. М. Явище синонімії у правових текстах // Сучасні проблеми правового, економічного та соціального розвитку держави. - 2018. - С. 301-302.
3. Рибалка Н. Глосарій як форма самостійної роботи студентів // Актуальні питання іноземної філології. - 2022. - Вип. 22. - С. 61-66.
4. Харчук Л. В. Відображення української електроенергетичної термінології у вітчизняній літературі кінця ХХ - початку ХХІ століття // Термінологічний вісник. - 2019. - Вип. 5. - С. 352-359.
5. Ashcroft R. J., Garner J., Haddingham O. Incidental Vocabulary Learning through Watching Movies // Australian Journal of Applied Linguistics. - 2018. - Vol. 1, №3. - С. 135-147.

Пилипенко А.О., Криворучко Т.В.
Житомирський державний університет імені Івана Франка

ПОНЯТТЯ СКОРОЧЕНЬ ТА АБРЕВІАТУР В АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ: СУТНІСТЬ І КЛАСИФІКАЦІЯ

У сучасній англійській мові скорочення та абревіатури посідають важливе місце як засіб мовної економії та оптимізації комунікації. Активний розвиток інформаційних технологій, цифрових медіа та інтернет-комунікації сприяє постійному зростанню кількості скорочених мовних одиниць. Особливо активно скорочення використовуються у сферах бізнесу, науки, техніки та соціальних мереж, де швидкість передачі інформації має вирішальне значення [1].

У лінгвістиці скорочення визначаються як мовні одиниці, утворені шляхом скорочення слова або словосполучення без втрати його основного значення. Їх основною функцією є економія мовних ресурсів і підвищення ефективності мовлення [2]. Абревіатури є окремим різновидом скорочень, які формуються з початкових літер або звуків компонентів словосполучення та можуть функціонувати як самостійні лексичні одиниці [3].

Однією з найбільш поширених класифікацій є поділ скорочень за способом утворення. До першої групи належать ініціалізми (initialisms), що вимовляються по літерах: BBC, EU, UN. Такі скорочення характерні для офіційної та ділової комунікації [5]. Другу групу становлять акроніми (acronyms), які читаються як окремі слова: NATO, NASA, UNESCO. Вони поєднують компактність та зручність вимови, що забезпечує їх широке використання [1].

Важливе місце займають контракції (contractions), характерні для розмовного стилю англійської мови: don't, can't, we're. Їх використання відображає тенденцію до спрощення мовлення та наближення письмової форми

до усного спілкування [2]. Ще одним поширеним типом є усічення (clippings), які утворюються шляхом скорочення частини слова: ad від advertisement, phone від telephone [3].

Особливого значення скорочення набули в інтернет-комунікації. Під впливом цифрового середовища активно формуються нові скорочення та аббревіатури, наприклад LOL, ASAP, OMG, BTW. Такі мовні одиниці характеризуються високою динамічністю та швидко входять до активного словникового складу мови [6].

Скорочення виконують не лише економічну, а й соціально-комунікативну функцію. Вони можуть виступати маркером належності до певної професійної або соціальної групи, а також сприяти стандартизації термінології у науково-технічних галузях [4]. Водночас надмірне використання скорочень може ускладнювати розуміння текстів для осіб, які не володіють відповідними фоновими знаннями.

Отже, скорочення та аббревіатури є невід'ємною частиною сучасної англійської мови та відображають тенденцію до економії й ефективності мовлення. Їх активний розвиток у цифровому середовищі зумовлює необхідність подальшого дослідження, систематизації та створення спеціалізованих ресурсів для пояснення їх значень і функцій.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Crystal D. *Language and the Internet*. – Cambridge: Cambridge University Press, 2006.
2. Crystal D. *The Cambridge Encyclopedia of the English Language*. – Cambridge: Cambridge University Press, 2003.
3. Fromkin V., Rodman R. *An Introduction to Language*. – Boston: Cengage Learning, 2011.
4. McArthur T. *The Oxford Companion to the English Language*. – Oxford: Oxford University Press, 1992.
5. Plag I. *Word-Formation in English*. – Cambridge: Cambridge University Press, 2003.
6. Yule G. *The Study of Language*. – Cambridge: Cambridge University Press, 2010.

Бождоганов М.М.

Житомирського державного університету імені Івана Франка

ЦІЛІСНЕ ПЕРЕТВОРЕННЯ ЯК ПРОВІДНИЙ ПРИЙОМ ПЕРЕКЛАДУ КАЛАМБУРІВ ТА ОКАЗІОНАЛІЗМІВ В УКРАЇНСЬКОМУ ДУБЛЯЖІ НАУКОВО-ФАНТАСТИЧНОЇ КІНОТРИЛОГІЇ «ВАРТОВІ ГАЛАКТИКИ»

Сучасний аудіовізуальний переклад (АВП) постає не лише як міжмовне, а й як міжкультурне посередництво, що особливо гостро виявляється під час локалізації комедійного контенту. Вербальний гумор – каламбури, okazіоналізми,

гра слів – належить до найскладніших для відтворення елементів через його тісну залежність від фонетичних, морфологічних та культурно-специфічних ресурсів мови оригіналу [1; 4]. Дубляж як форма «одомашнення» мультимодального тексту не лише накладає технічні обмеження (ліпсинг, ізохронія), а й вимагає від перекладача миттєвої прагматичної реакції – збереження комічного ефекту в новому лінгвокультурному середовищі. На матеріалі англomовної науково-фантастичної кінотрилогії «Вартові Галактики» (2014–2023) та її українського дубляжу, визнаного критиками за високу якість, простежується чітка перекладацька стратегія: у випадках неможливості формального відтворення мовної гри застосовується цілісне перетворення – радикальна лексико-семантична трансформація, спрямована на досягнення динамічної еквівалентності.

Теоретичним підґрунтям дослідження слугують Загальна теорія вербального гумору (GTVH) С. Атгардо [2] та концепція прагматичної адаптації в АВП [3]. У межах GTVH найвищий ступінь перекладності мають референціальні жарти, тоді як жарти з опорою на мовну форму (каламбури, паронимазія, okazіоналізми) потребують перетворення. В українському дубляжі трилогії цілісне перетворення використовується системно та поєднується з прийомами компенсації й модуляції, що дозволяє зберегти перлокутивний ефект сміху навіть за повної заміни плану вираження.

Найяскравішим прикладом є відтворення власної назви *Taserface* – okazіонального композита, утвореного злиттям слів *taser* (електрошокер) і *face* (обличчя), який у контексті піратської зграї претендує на загрозливість. Український відповідник «рилошквар» сконструйовано за аналогічним принципом, проте з цілковитою заміною лексичного складу: компонент «рило» є стилістично зниженим, грубим синонімом до «обличчя», що відтворює пейоративну тональність оригіналу, а основа «шквар» (від шкварчати) актуалізує сему горіння, больового термічного впливу, співвідносну з електричним розрядом тазера. У результаті український неологізм є водночас милозвучним і комічно бридким, а подальша репліка Ракети «У тебе що, рило шкварчить?» органічно обіграє його внутрішню форму, еквівалентно оригінальному «*Do you shoot tasers out of your face?*». Паралельно в цьому ж епізоді альтернативне ім'я *Scrotum Hat* перекладено як «залупацер» – зі збереженням обценного регістру та структурної моделі «соматизм + предметний компонент», однак із використанням питомо української вульгарної лексики. Такі рішення ілюструють стратегію доместикації, за якої цілісне перетворення дозволяє замінити чужий каламбур власним – семантично відмінним, але функціонально ідентичним.

Не менш показовим є відтворення зневажливого перекручення титулу *Star-Lord* на *Star-Munch* (від *munch* – чавкати, жувати), що в українському дубляжі передано як «лицар-пердицар». Це рішення є семантично девіативним: оригінальний глум базується на «їстівних» конотаціях, тоді як український – на римованій грі слів із фізіологічно-зниженим відтінком. Проте цілісне перетворення зберігає ключову стилістичну ознаку – інфантильну образливість та псевдоепічну структуру, поєднуючи героїчний титул із глузливим обценізмом.

Комічний ефект підтримується через механізм компенсації, що переносить гумор на інший лінгвальний рівень без втрати сміхового заряду.

Показовим є також переклад оказіональної лексеми *emotionalistical issues*, яка в оригіналі пародіює псевдонауковий психологічний дискурс. Український дубляж пропонує відповідник «небресняк» – яскравий неологізм, утворений контамінацією префікса *не-*, кореня брес (від брехати або бред) та суфікса -няк на позначення стану. Слово має виразне просторічне, майже жаргонне звучання, що вдало корелює з образом єнота Ракети й водночас імітує спотворену медичну термінологію. У цьому випадку цілісне перетворення з елементами доместикації дозволяє замінити англійський оказіоналізм українським, який викликає в глядача аналогічну реакцію – сміх від мовної неадекватності персонажа.

Інші власні назви комічного характеру також зазнають цілісного перетворення: *Bletelsnort* → «Шмарклерил» (морфемі «шмарк-» – слиз та «-рил» творять огидливо-кумедне ім'я); а *class-A prevert* → «рахінований збоченець» (оказіональне означення «рахінований» створює комічний дисонанс із серйозним осудом «збоченець», компенсуючи втрачену фонетичну гру оригіналу).

Отже, проведений аналіз засвідчує, що цілісне перетворення виступає провідним прийомом української локалізації каламбурів та оказіоналізмів у трилогії «Вартові Галактики». Перекладачі систематично жертвують формальною точністю заради збереження прагматичного комічного потенціалу репліки. Це досягається шляхом створення нових неологізмів на основі питомих ресурсів української мови, активної доместикації та компенсації на рівні цілих висловлювань. Успішність таких рішень підтверджує, що в умовах аудіовізуального перекладу пріоритетною є не формальна еквівалентність, а прагматична адекватність – здатність викликати в цільовій аудиторії ту саму емоційну реакцію, що й оригінал.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Attardo S. Translation and Humour: An Approach Based on the General Theory of Verbal Humour (GTVH) // *The Translator*. – 2002. – Vol. 8, No. 2. – P. 173–194.
2. Attardo S. (ed.). *The Routledge Handbook of Language and Humor*. – New York : Routledge, 2017. – 519 p.
3. Chiaro D. Issues in Audiovisual Translation // *The Routledge Companion to Translation Studies*. – 2005. – P. 141–165.
4. Martínez J. A General Mechanism of Humor: Reformulating the Semantic Overlap // *HUMOR: International Journal of Humor Research*. – 2023. – Vol. 36, No. 4. – DOI: 10.1515/humor-2023-0032.
5. Борисова О. В. Відтворення комічного в англо-українському перекладі як перекладознавча проблема (на матеріалі американських анімаційних фільмів) // *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Соціальні комунікації*. – 2020. – Т. 31 (70), № 1, Ч. 3. – С. 76–81.
6. Лобода В. А. Перекладацькі трансформації: дефінітивний характер та проблема класифікації // *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Філологія*. – 2019. – № 43, Т. 4. – С. 72–74.

РЕАЛІЇ БРИТАНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ В УКРАЇНСЬКОМУ ПЕРЕКЛАДІ РОМАНУ «ME BEFORE YOU»

У сучасному перекладознавстві особливої актуальності набуває проблема передачі національно-культурної специфіки художнього тексту. У процесі міжкультурної комунікації перекладач постає не лише як мовний посередник, а і як інтерпретатор культурних смислів. Одним із найскладніших об'єктів перекладу є реалії – слова та словосполучення, що позначають предмети і явища, характерні для життя певного народу і відсутні в іншій культурі [3].

Зростання інтересу до перекладу сучасної англomовної літератури зумовлено необхідністю збереження культурного колориту оригіналу при перекладі українською мовою.

Реалії виконують у художньому тексті важливу функцію – вони формують національний колорит, створюють атмосферу та сприяють глибшому зануренню читача у культурний простір твору. Водночас відсутність прямих відповідників у мові перекладу визначає необхідність використання різноманітних перекладацьких стратегій [2].

Так, наприклад, у процесі дослідження аналізу способів перекладу реалій британської культури в українському перекладі Надії Хаєцької роману британської письменниці Jojo Moyes «Me Before You» [1], було виявлено, що роман містить значну кількість соціально та культурно маркованої лексики, що використано на позначення реалій британського національної культурно-історичної спадщини, які можна поділити на кілька тематичних груп, зокрема:

- соціально-побутові реалії (*Presenteeism, pub*) [1];
- освітні реалії (*gap years*) [1];
- гастрономічні реалії (*chip and fish shops, toffee fudge*) [1];
- реалії суспільних інституцій (*boardinghouse, carer*) [1];
- реалії соціальної стратифікації (*upper classes, working-class, middle-class*) [1].

Особливу увагу привертають реалії, пов'язані із системою соціального забезпечення Великої Британії, зокрема: *social services, disability benefits, job centre, care assistant* [1]. Аналізовані лексичні одиниці не мають точних відповідників в українській мові, що ускладнює процес перекладу та потребує використання описових конструкцій.

Аналіз перекладу показав, що перекладач застосовує низку основних способів передачі реалій. Найчастотнішим способом є транскрипція та транслітерація, які дозволяють зберегти національний колорит тексту. Зокрема, слово *pub* перекладається як «паб», що сприяє збереженню британської культурної специфіки.

Другим за частотністю є описовий переклад, який використовується у випадках відсутності відповідника в українській культурі. Наприклад, *boarding*

school передається як «приватна школа-інтернат», що забезпечує зрозумілість для українського читача.

Також активно використовується функціональна заміна або адаптація. Наприклад, окремі одиниці виміру, особливості побуту та соціальні реалії передаються через узагальнення або підбір близьких за значенням понять.

Дослідження показало, що перекладач постійно балансує між двома протилежними тенденціями перекладу: доместикацією та форенізацією. Перша спрямована на адаптацію тексту до культури читача, тоді як друга передбачає збереження культурної своєрідності оригіналу.

У перекладі роману простежується прагнення до компромісної стратегії: ключові культурні маркери зберігаються, тоді як складні для розуміння реалії пояснюються або адаптуються.

Отже, аналіз перекладу реалій у романі «Me Before You» засвідчує, що їх адекватна передача є важливою умовою збереження художньої цілісності твору та ефективної міжкультурної комунікації. Використання різних перекладацьких стратегій дозволяє досягти балансу між збереженням культурної специфіки оригіналу та забезпеченням зрозумілості для українського читача.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Moyes J. *Me Before You*. London: Penguin Books, 2012.
2. Newmark P. *A Textbook of Translation*. New York: Prentice Hall, 1988.
3. Baker M. In *Other Words: A Coursebook on Translation*. London: Routledge, 2018.

Валюх С.В.

Житомирський державний університет імені Івана Франка

ВІДТВОРЕННЯ АНГЛІЙСЬКИХ ТЕРМІНОЛОГІЧНИХ ОДИНИЦЬ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ У ХУДОЖНЬОМУ ПЕРЕКЛАДІ

Сучасний художній текст дедалі активніше залучає спеціалізовану лексику, яка виконує ширші функції порівняно з традиційним називанням предметів, процесів або явищ. У прозі психологічного типу термінологічні одиниці формують внутрішню систему міжособистісних взаємин, позначають емоційні стани, психологічні травми, соціальні ролі, моделі поведінки, механізми контролю й способи взаємодії персонажів. За цих умов переклад термінологічної одиниці потребує збереження поняттєвої точності, стилістичного регістру, жанрової атмосфери й функційної ролі у сюжеті.

Актуальність дослідження зумовлена потребою комплексного опису способів відтворення англійських термінологічних одиниць українською мовою у художньому дискурсі. Значна частина термінознавчих і перекладознавчих праць зосереджена на наукових, технічних, юридичних або офіційно-ділових текстах, де термін тяжіє до нормативності, однозначності й стандартизованого вживання. У художній прозі термінологічна одиниця функціонує в іншому середовищі, оскільки її значення формується в поєднанні з образом, нарративом,

авторською моделлю світу й читацьким сприйняттям. Особливо виразно це простежується в романі Колін Гувер «It Ends with Us», де психологічно маркована лексика становить внутрішньо впорядковану систему художнього світу.

Метою дослідження є аналіз специфіки відтворення англійських термінологічних одиниць українською мовою на матеріалі роману «It Ends with Us». Об'єктом дослідження виступають англійські термінологічні одиниці в сучасному художньому тексті. Предметом є лексико-семантичні особливості й перекладацькі трансформації, застосовані під час їх українського відтворення. Матеріалом слугує корпус із 60 одиниць, дібраних за критеріями поняттєвої стабільності, системної включеності, структурної репрезентативності, регулярності функціонування й перекладацької релевантності.

Термінологічна одиниця в сучасному мовознавстві розглядається як мовний знак, співвіднесений зі спеціальним поняттям і включений до певної системи знань [1; 2]. Її основними ознаками є номінативність, дефінітивність, системність, функційна сталість і здатність до точного передавання фахового змісту. У художньому тексті ці ознаки зберігаються, однак набувають додаткового семантичного навантаження.

Практичний аналіз засвідчив, що англійська психологічна термінологія роману представлена кількома основними групами. До першої належать одиниці на позначення емоційних і психоемоційних станів на зразок *trauma, anxiety, panic attack, emotional breakdown, fear, guilt*. Їхня перекладацька передача переважно спирається на калькування або лексико-семантичну адаптацію, оскільки емоційний зміст одиниці підтримує ефект психологічної напруги, внутрішнього конфлікту й спеціалізованого психологічного знання. Друга група охоплює назви моделей поведінки й міжособистісних взаємин, серед яких *abuse, manipulation, toxic relationship, emotional dependence, gaslighting*. Для їх відтворення характерні калькування, семантичне розгортання, словотвірна адаптація й комбіновані рішення [3; 4]. Третю групу становлять соціально-психологічні й поведінкові найменування, наприклад, *domestic violence, self-worth, trust issues, emotional pressure, victim blaming*.

Найпродуктивнішими перекладацькими трансформаціями виявилися транскрипція, калькування, конкретизація, генералізація, описовий переклад, структурна перебудова й лексико-семантична заміна. Транскрипція використовується для одиниць із високою іншомовною впізнаваністю й термінологічною природою. Калькування забезпечує збереження внутрішньої форми багатокомпонентних назв, особливо за наявності прозорої семантичної структури [5; 6]. Конкретизація допомагає уточнити зміст одиниці в українському тексті, коли англійська форма має ширшу або контекстуально рухому семантику. Описовий переклад застосовується в ситуаціях, де короткий відповідник українською мовою міг би втратити частину поняттєвих ознак.

Кількісне узагальнення корпусу показало перевагу змішаних перекладацьких рішень, у яких одна одиниця відтворюється за допомогою кількох механізмів. Це пояснюється структурною різноманітністю психологічної термінології роману. Однослівні емоційно марковані одиниці найчастіше

зберігають поняттєву основу, складні назви поведінкових моделей тяжіють до калькування або словотвірної адаптації, соціально-психологічні найменування потребують синтаксичної перебудови, а комунікативно навантажені одиниці часто передаються з урахуванням прагматичного ефекту. Перекладена терміносистема зберігає зв'язки між поняттями, підтримує впізнаваність повторюваних назв і забезпечує цілісність художнього світу українською мовою. Типові труднощі перекладу пов'язані з поєднанням авторської психологізації, емоційної багатозначності, прихованої семантики, жанрової умовності й потреби в природному звучанні українського тексту. Англійська одиниця часто має стислу структуру, у якій закладено психологічний стан або модель поведінки, тоді як український відповідник потребує розгортання чи граматичного переоформлення [1; 6]. Додатковим чинником виступає системність роману, адже одиниця повинна узгоджуватися з уже наявними назвами, повторюватися в подальших епізодах і зберігати впізнаваність для читача.

Отже, відтворення англійських термінологічних одиниць українською мовою у романі «It Ends with Us» є складним процесом, що охоплює семантичний, структурний, стилістичний і прагматичний рівні. Перекладач має зберегти поняттєву організацію психологічного світу твору, забезпечити природність українського вислову, підтримати жанрову атмосферу й передати авторську модель номінації. Найефективнішими виявляються комбіновані стратегії, які враховують форму одиниці, її місце в системі твору, частотність уживання, сюжетну роль і потенціал читацького сприйняття. Перспективним напрямом подальших досліджень є порівняння способів перекладу термінологічних одиниць у різних романах Колін Гувер, а також зіставлення українських відповідників із перекладами іншими мовами.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Білоус О. М. Теорія і технологія перекладу. Кіровоград : РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2013. 200 с.
2. Вискушенко С. А. Термін як базовий елемент фахової комунікації. Вісник Житомирського державного університету. 2015. Вип. 2: Філологічні науки. С. 128–131.
3. Вискушенко С. А. Загальні особливості перекладу термінологічних одиниць. *Philology Science, Trends and Development Methods : VIII Міжнар. наук.-практ. конф. : тези доповідей*. Токіо, 2022. С. 220-223.
4. Дяков А. С., Кияк Т. Р., Куделько З. Б. Основи термінотворення. Київ : КМ Academia, 2000. 218 с.
5. Карабан В. І. Переклад англійської наукової і технічної літератури. Вінниця : Нова книга, 2004. 576 с.
6. Кияк Т. Р. Фахові мови та проблеми термінознавства. *Нова філологія*. 2007. № 27. С. 203–208.

СТРАТЕГІЇ ПЕРЕДАЧІ ОКАЗІОНАЛІЗМІВ У ФЕНТЕЗІЙНОМУ ДИСКУРСІ З АНГЛІЙСЬКОЇ НА УКРАЇНСЬКУ МОВУ

Розвиток мови нерозривно пов'язаний із розвитком літератури: художній текст не лише фіксує мовні зміни, а й виступає їхнім рушієм, породжуючи нові слова, образи та конструкції. Така закономірність особливо яскраво проявляється у жанрі фентезі, який стрімко розвивається і приваблює читача можливістю занурення у вигадані світи з власними законами, істотами та мовою. Саме ця жанрова специфіка спонукає авторів до активного словотворення, зокрема до створення okazionalizmів, що виконують важливу роль у конструюванні вигаданого художнього простору [3, с. 104].

Оказіоналізми – індивідуально-авторські новотвори, утворені з відхиленням від усталених норм словотворення, які функціонують у межах конкретного контексту та характеризуються експресивністю, новизною і нерегулярністю вживання [4, с. 48]. У фентезійному дискурсі вони виступають не лише засобом номінації, а й важливим інструментом формування культурної специфіки вторинного світу, що ускладнює їх переклад і зумовлює необхідність застосування відповідних перекладацьких стратегій.

Зазвичай переклад okazionalizmів є багаторівневим процесом, що передбачає послідовне вивчення їхньої структури, функціонування та значення. Передусім важливо з'ясувати, як саме утворене слово, оскільки саме спосіб словотворення дає змогу встановити принцип побудови лексеми та частково реконструювати закладений у ній образ.

У фентезійному дискурсі okazionalizmi часто утворюються за допомогою таких прийомів, як контамінація (поєднання двох слів, одне з яких усічене), міжсловне накладання (коли кінець одного слова стає початком іншого), альтернація (заміна кількох фонем без зміни змісту), okazionalizmне поєднання (поєднання логічно несумісних понять, що призводить до семантичного конфлікту), метатезний словотвір (перестановка звуків), тмезис (додавання морфем без зміни значення), редеривація (усічення частини слова) та її підтип десеґментація (усічення фінального компонента), анаграма (зміна порядку морфем) і семантичний засіб, за якого звичне слово набуває в тексті нового, не зафіксованого в словниках значення.

Наступним важливим етапом є дослідження функціонування okazionalizmu в контексті, оскільки їхнє значення повною мірою розкривається саме в межах конкретного художнього середовища. У зв'язку з цим контекстуальний аналіз здійснюється як на рівні найближчого оточення слова (мікроконтексту), так і в межах усього твору (макроконтексту). Це дає змогу виявити семантичні доміанти серед okazionalizmів та розподілити їх за тематичними групами.

На основі структурного та контекстуального аналізу стає можливим більш глибоке осмислення семантики okazionalizmів. Для цього застосовується компонентний аналіз, який передбачає розкладання значення

слова на окремі семи та його зіставлення з іншими лексичними одиницями. Якщо okazіоналізм складається зі слів, зафіксованих у словниках, його значення з'ясовують, спираючись на вже наявні тлумачення цих компонентів. Натомість для повністю авторських утворень, відсутніх у лексикографічних джерелах, інтерпретація значення здійснюється виключно на основі контексту.

Завершальним етапом відтворення okazіоналізмів є аналіз стратегій їх перекладу українською мовою, що набуває особливої актуальності у зв'язку зі зростанням попиту на україномовні переклади фентезійних творів [1, с.152–154].

Серед основних способів передачі okazіональної лексики виокремлюють транскрипцію і транслітерацію, що відтворюють звукову або графічну форму оригінальної одиниці, а також калькування, яке забезпечує збереження її внутрішньої структури та семантики.

Хоча транскрипція і транслітерація дозволяють передати новизну та іншомовний колорит okazіоналізму, вони нерідко призводять до втрати його смислу й конотативного відтінку. Калькування, своєю чергою, точніше відтворює значення одиниці, проте надмірна буквальність може ускладнювати сприйняття тексту [2, с. 682–685].

Окрім цього, використовують описовий переклад, який пояснює значення авторського новотвору, та функціональну заміну, що передбачає створення нового відповідника в мові перекладу [1, с.155].

Узагальнюючи, зауважимо, що відтворення okazіональної лексики у фентезійному дискурсі залежить передусім від специфіки мови перекладу, контексту, семантики слова та творчого підходу перекладача. Таким чином, кожне перекладацьке рішення є індивідуальним, оскільки один і той самий okazіоналізм може мати кілька можливих варіантів перекладу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Власенко І. В. Ключові аспекти аналізу авторської лексики у жанрі фентезі. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2020. Т. 1, № 34. С. 151–156.
2. Карпушина В. В. Переклад авторських okazіоналізмів художнього твору (на матеріалі англійської та української мов). *Integration of scientific and modern ideas into practice: Proceedings of the VIII International Scientific and Practical Conference, Stockholm, November 15–18, 2022*. International Science Group, 2022. С. 682–687.
3. Кузєбна В. В. Структурні та словотвірні особливості okazіонізмів (на матеріалі твору Дж. К. Ролінг "Гаррі Поттер і філософський камінь"). *Науковий вісник Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Сер.: Філологічні науки (мовознавство)*. 2020. № 14. С. 103–109.
4. Мінич Л. С. Okazіоналізми як основа синергетики ідіостилю Миколи Вінграновського. *Studia Ukrainica Posnaniensia*. 2020. Т. 8, № 2. С. 45–55.

HEALTH AS A SEMIOTIC CONSTRUCT IN DIGITAL FOOD ADVERTISING

In the contemporary media space, food advertising performs not only informative and commercial functions. It also participates in constructing ideas about health, naturalness, well-being, and a desirable lifestyle [2]. This tendency is especially visible in digital media, where advertising messages are shaped by verbal means, visual images, colour, typography, and other semiotic resources that jointly produce meaning [4].

Despite considerable scholarly attention to the advertising of unhealthy food, healthy food advertising remains less extensively studied in linguistic and semiotic research. This creates a need for a comprehensive theoretical and methodological framework for describing how contemporary advertising constructs the meaning of “healthy” through linguistic, visual, and auditory resources. The aim of this study is to outline such a framework by integrating discourse-analytic, semiotic, and multimodal perspectives.

Discourse analysis makes it possible to trace how socially significant ideas about health, naturalness, purity, and responsible consumption are formed in advertising texts. In the critical tradition, discourse is viewed not simply as text, but as social practice. Accordingly, each discursive event can be understood simultaneously as text, as discursive practice, and as social practice [3, pp. 63–64, 71–73]. This perspective helps reveal how linguistic means legitimise particular models of behaviour and create a positive image of the product as beneficial, ethical, or “proper.”

Semiotic analysis complements discourse analysis by treating advertising as a system of signs and connotations. It makes it possible to examine how images, colours, typography, sounds, objects, and their combinations produce meaning [1, p. 9]. In healthy food advertising, colour palettes, images of natural ingredients, and visual symbols of freshness, lightness, and bodily well-being are especially significant. These elements do not merely illustrate the product. They also transform it into the bearer of broader cultural meanings, including the idea that natural food is automatically beneficial and that healthy eating belongs to a proper modern lifestyle.

At the same time, these two approaches are insufficient for the analysis of digital advertising. In this type of advertising, meaning emerges through the simultaneous interaction of several semiotic resources. For this reason, multimodal analysis becomes particularly important. It makes it possible to study how verbal, visual, and auditory components form a coherent and persuasive message. From this perspective, attention should be paid not only to individual semiotic resources, but also to the ways in which they interact: through mutual reinforcement, specification, contrast, rhythm, and the synchronisation of text, image, and sound [5, p. 5]. This is especially relevant for healthy food advertising, since ideas of energy, freshness, purity, and naturalness are often communicated indirectly through multimodal relations.

From a methodological perspective, an integrated approach combining qualitative and quantitative procedures is appropriate. This combination is important because qualitative interpretation in multimodal research increasingly requires quantitative support [6]. The qualitative level may include textual analysis of vocabulary, metaphorical models, and narrative structures. It may also involve visual-semiotic analysis of colour, iconography, composition, and typography, as well as multimodal analysis of the interaction between word, image, and sound. The quantitative component may involve calculating the frequency of particular linguistic and visual elements and comparing different types of advertising messages. In this way, the study makes it possible not only to interpret individual texts, but also to trace recurring patterns in the representation of health in digital advertising discourse.

Thus, the proposed framework combines discourse, semiotic, and multimodal analysis to describe how healthy food advertising constructs health through linguistic, visual, and auditory resources. This perspective is important for media linguistics, advertising discourse studies, and the broader analysis of contemporary mass communication.

REFERENCES

1. Barthes R. *Elements of Semiology*. New York: Hill and Wang, 1968. 111 p.
2. Eriksson G., Machin D. Discourses of ‘Good Food’: The commercialization of healthy and ethical eating. *Discourse, Context & Media*. 2020. Vol. 33. Article 100365. DOI: 10.1016/j.dcm.2019.100365.
3. Fairclough N. *Discourse and Social Change*. Cambridge: Polity Press, 1992. 259 p.
4. Fernández-Vázquez J.-S. Selling organic candy: multimodal critical discourse analysis of commercial websites. *British Food Journal*. 2021. Vol. 123, no. 10. P. 3277–3292. DOI: 10.1108/BFJ-09-2020-0800.
5. Ledin P., Machin D. *Introduction to Multimodal Analysis*. 2nd ed. London: Bloomsbury Academic, 2020. 256 p.
6. Pflaeging J., Bateman J. A., Wildfeuer J. Empirical Multimodality Research: The State of Play. In: *Empirical Multimodality Research: Methods, Evaluations, Implications* / ed. by J. Pflaeging, J. Wildfeuer, J. A. Bateman. Berlin; Boston: De Gruyter, 2021. P. 1–32. DOI: 10.1515/9783110725001-001.

Гунченко М.Л., Войналович Л.П.

Житомирський державний університет імені Івана Франка

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ GERUNDІЯ ТА GERUNDІАЛЬНИХ ЗВОРОТІВ НА МАТЕРІАЛІ АНГЛОМОВНОЇ ДЕТЕКТИВНОЇ ПРОЗИ

Переклад художнього тексту з англійської мови на українську є складним багаторівневим процесом, що вимагає від перекладача не лише глибоких мовних знань, але й здатності до адекватного відтворення стилістичних, граматичних та прагматичних особливостей оригіналу. Серед граматичних явищ, що становлять

особливу складність під час перекладу, вирізняється герундій – особлива неособова форма дієслова, яка в українській мові немає прямого граматичного відповідника [1].

Проблема перекладу герундія і герундіальних зворотів набуває особливої актуальності в контексті детективного жанру, де лаконічність викладу, динамічність дії та специфічна авторська манера письма ставлять перед перекладачем додаткові вимоги щодо точності та природності відтворення оригінального тексту.

Питання перекладу дієслівних форм англійської мови традиційно привертає увагу мовознавців і перекладознавців. Теоретичні засади вивчення герундія закладено у працях О. Єсперсена, В. І Карабана та Р. Квірка [8], а граматичні особливості цієї форми докладно розглядаються в сучасних англомовних граматиках і дослідженнях з лінгвістики. Аспекти перекладу герундіальних зворотів досліджували Л. Коломієць, І. Корунець [4], О. Чередниченко [5]. Зокрема, В. Карабан у своїй ґрунтовній праці «Переклад англійської наукової і технічної літератури» детально аналізує граматичні трансформації, які застосовуються при перекладі герундія [2, с. 336]. Проте питання відтворення герундія в художній прозі детективного жанру залишається недостатньо вивченим, що й обумовлює наукову новизну цього дослідження.

Герундій в англійській мові є особливою неособовою формою дієслова, що поєднує в собі властивості дієслова та іменника. Від дієслова він успадковує здатність мати пряме доповнення, обставину, а також категорію стану та виду; від іменника – здатність виконувати в реченні функції підмета, додатка, означення та обставини. Саме ця подвійна природа герундія робить його складним об'єктом для перекладу мовами, у яких відповідна форма відсутня.

В українській мові герундієві відповідають різні граматичні форми залежно від синтаксичної функції та контексту вживання. Аналіз перекладу детективного твору А. Крісті «Вбивство у Східному Експресі» дозволяє виокремити такі основні способи перекладу герундія:

1. Переклад віддієслівним іменником. Цей спосіб є найпоширенішим і застосовується тоді, коли герундій виступає підметом: «*Detecting murders is Poirot's speciality*» [7, с. 56] – «Розслідування вбивств – це спеціальність Пуаро» [6, с. 34]. Номіналізація дієслівної дії дозволяє зберегти семантичний зміст оригіналу та забезпечити граматичну правильність перекладу [2].

2. Переклад інфінітивом. Інфінітив як відповідник герундія вживається переважно у функції частини складеного дієслівного присудка: «*He began searching the compartment*» [7, с. 37] – «Він почав обшукувати купе» [6, с. 34].

3. Переклад підрядним реченням. Герундіальні звороти нерідко відтворюються підрядними реченнями: «*Without him knowing it*» [7, с. 120] – «Так, що він цього не знав» [6, с. 34]. Розгортання герундіального звороту у повне підрядне речення сприяє більшій зрозумілості перекладу [9].

4. Переклад дієприслівником. Дієприслівник вживається як відповідник герундія у функції обставини способу дії: «*By observing carefully, Poirot noticed the detail*» [7, с. 73] – «Уважно спостерігаючи, Пуаро помітив деталь» [6, с. 34].

Отже, відсутність у системі української мови прямого граматичного відповідника англійського герундія зумовлює необхідність застосування цілого комплексу перекладацьких трансформацій. Вибір конкретного відповідника залежить від синтаксичної функції герундія, його семантичних характеристик та контексту вживання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Зорівчак Р. П. Реалія і переклад. Львів : Видавництво при Львівському університеті, 1989. 216 с.
2. Карабан В. І. Переклад англійської наукової і технічної літератури. Граматичні труднощі, лексичні, термінологічні та жанрово–стилістичні проблеми. Вінниця : Нова книга, 2004. 576 с.
3. Коломієць Л. В. Концептуально–методологічні засади сучасного українського поетичного перекладу (на матеріалі перекладів з англійської, ірландської та американської поезії). Київ : Видавничо–поліграфічний центр «Київський університет», 2004. 522 с.
4. Корунець І. В. Теорія і практика перекладу (аспектний переклад). Вінниця : Нова книга, 2001. 448 с.
5. Чередниченко О. І. Про мову і переклад. Київ : Либідь, 2007. 248 с.
6. Крісті А. Вбивство у «Східному експресі» / пер. з англ. І. Базилянської. Харків : Клуб сімейного дозвілля, 2015. 256 с.
7. Christie A. Murder on the Orient Express. London : Collins Crime Club, 1934. 256 p.
8. Jespersen O. A Modern English Grammar on Historical Principles. London : George Allen & Unwin, 1954. Vol. 5. 527 p.
9. Newmark P. A Textbook of Translation. New York : Prentice Hall, 1988. 292p.

Швець В.Р.

Житомирський державний університет імені Івана Франка

МОВНІ ТА ІНДИВІДУАЛЬНО-АВТОРСЬКІ МЕТОНІМІЇ В ТВОРАХ ДЖОРДЖА ОРВЕЛЛА «1984» ТА «ANIMAL FARM»

Метонімія як один із провідних тропів сучасної лінгвістики розглядається не лише як стилістичний засіб, а й як важливий когнітивний механізм організації мовлення та мислення [1, с. 35]. У художньому тексті вона виконує особливу роль, оскільки забезпечує образність, експресивність і семантичну багатозначність висловлювання. На відміну від метафори, що ґрунтується на подібності, метонімія базується на зв'язках суміжності між об'єктами чи явищами, що дозволяє авторові компактно передавати складні смисли [1, с. 39].

У сучасній лінгвістиці прийнято розрізняти мовні (узуальні) та індивідуально-авторські (оказіональні) метонімії. Мовні метонімії є усталеними, загальноживаними одиницями, що закріпилися в мовній системі. Вони функціонують як звичайні засоби номінації та часто не усвідомлюються носіями

мови як тропи. Наприклад, уживання назв місця для позначення людей («Київ вирішив», «уряд заявив») або імені автора замість його твору є типовими моделями мовної метонімії.

Натомість індивідуально-авторські метонімії виникають у конкретному художньому контексті й відзначаються новизною, образністю та експресивністю. Вони є результатом творчої інтенції автора, спрямованої на створення унікального художнього образу. Такі метонімії часто порушують звичні мовні зв'язки, що сприяє появі додаткових асоціативних значень і глибшому розкриттю ідейного змісту твору [2, с. 12-15].

З позицій когнітивної лінгвістики метонімія розглядається як спосіб концептуалізації дійсності. Вона забезпечує зв'язок між поняттями в межах однієї концептуальної сфери та виступає механізмом організації знань [1, с. 243]. Сучасні дослідження підкреслюють, що метафора і метонімія разом формують основу мовного мислення, впливаючи на інтерпретацію реальності.

У сучасному українському перекладознавстві метонімія розглядається як складний лінгвокогнітивний і стилістичний феномен, що виконує важливу роль у формуванні художнього образу та реалізації авторської інтенції. На відміну від традиційного підходу, де метонімія трактувалася переважно як стилістичний засіб, новітні дослідження акцентують увагу на її когнітивній природі та функціонуванні в дискурсі.

Об'єктом цього дослідження є твори Джорджа Орвелла «Animal Farm» та «1984». Стил Дж. Орвелла відзначається публіцистичністю та критичністю, адже значна частина його творчості має виразне соціально-політичне спрямування. Він активно використовує сатиру, алегорію та іронію для викриття суспільних явищ. Наприклад, у його творах мова часто виступає засобом маніпуляції, що дозволяє автору показати механізми пропаганди та маніпуляції. Суттєвим компонентом авторського стилю є також уникнення мовної надмірності, він формулює власні принципи письма, серед яких – не використовувати довгі слова там, де можна обійтися короткими, уникати пасивних конструкцій і відмовлятися від зайвих слів. Це забезпечує його текстам чіткість, динамічність і логічну послідовність. Авторський стиль Джорджа Орвелла у романах «1984» та «Animal Farm» визначається особливим використанням мови як інструменту влади та впливу на свідомість. Зокрема, у творі «1984» стиль характеризується створенням новомови, який через спрощення лексики та обмеження мовних ресурсів контролює мислення і унеможливорює опір [4, с. 245-252], тоді як у «Animal Farm» домінує риторична маніпуляція через гасла, пропаганду та перекручування значень [3, с. 23-27]. Дж. Орвелл свідомо поєднує простоту мовлення з ідеологічною насиченістю, використовуючи повтори, евфемізми та мовні трансформації для створення ілюзорної реальності та утвердження тоталітарної влади.

Насамперед варто розглянути локальні метонімії, які є найбільш продуктивними у творі «Animal Farm». У вислові «Manor Farm» [3, с.1], метонімія простору як системи влади в українських перекладах відтворюється по-різному: І. Дибко передає його як «Панський хутір», а після революції – «Хутір тварин» [5, с. 27], зберігаючи модель «місце → соціальна система» і

підсилюючи її за рахунок слова «панський», тоді як І. Чернятинський використовує варіанти «Хутір Дідівщина» та «Колгосп Тварин» [6, с. 17], унаслідок чого метонімія загалом зберігається, але її виразність частково знижується через варіативність назв і введення додаткового історичного відтінку. Подібним чином у прикладі «*the big barn*» [3, с.1], переклади «*стайня / стодола*» [5, с. 13], та «*велика клуня*» [6, с. 12-13] однаково зберігають метонімію «простір → політичний центр». У фрагменті «*the farmhouse was preserved as a museum*» [3, с.12], І. Дибко подає варіант «*дім Романова*» [5, с.25], додаючи конкретизацію влади, тоді як І. Чернятинський перекладає як «*панський будинок*» [6, с. 12-13], зберігаючи більш нейтральне значення; в обох випадках метонімія «місце → попередній режим» не порушується.

В обох українських перекладах твору «1984» – Б. Носенок та В. Данмера метонімії переважно зберігаються, однак перекладачі використовують різні способи їх відтворення. Насамперед це простежується у передачі образу «*Big Brother*». У перекладі Б. Носенок вислів «*BIG BROTHER IS WATCHING YOU*» [4, с. 3] подано як «*СТАРШИЙ БРАТ НАГЛЯДАЄ ЗА ТОБОЮ*» – *було написано на плакаті знизу*» [8, с. 4], а В. Данмер перекладає аналогічно – «*СТАРШИЙ БРАТ НАГЛЯДАЄ ЗА ТОБОЮ, промовляв напис під зображенням*» [7, с. 1]. В обох випадках збережено центральну авторську метонімію «особа → тоталітарна система влади». Образ Старшого Брата не позначає конкретного персонажа, а репрезентує державний апарат контролю, ідеологічного нагляду та страху. Переклад Б. Носенок є стилістично стриманішим і ближчим до літературної норми сучасної української мови, тоді як В. Данмер посилює експресивність через емоційно насичений контекст і більш розмовний стиль викладу.

Подібна тенденція простежується у відтворенні метонімії державного брендування. Назву «*Victory Mansions*» [4, с. 3] Б. Носенок перекладає як «*Дім Перемоги*» [8, с. 3], тоді як В. Данмер використовує варіант «*панельний будинок що звався «Перемога»*» [7, с. 1]. В обох випадках збережено метонімію «назва → державна ідеологія», однак перекладачі по-різному передають стилістичний ефект. У Б. Носенок назва звучить більш офіційно й лаконічно, тоді як Данмер через описову конструкцію та додаткові деталі («*у вестибюлі тхнуло вареною капустою та старими драними килимками*») підсилює контраст між пафосною назвою та реальним занепадом. Таким чином переклад В. Данмера є більш експресивним і натуралістичним.

Отже, аналіз романів «1984» та «*Animal Farm*» засвідчив, що мовні й індивідуально-авторські метонімії відіграють ключову роль у моделюванні тоталітарної реальності, створенні образів влади, контролю та маніпуляції свідомістю. Відтворення таких метонімії потребує врахування не лише лексико-семантичних особливостей, а й когнітивних, стилістичних і культурних чинників, що забезпечує збереження авторського стилю та художнього ефекту твору.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Lakoff G., Johnson M. *Metaphors We Live By*. Chicago : University of Chicago Press, 2003. 276 p.

2. Panther K.-U., Thornburg L. L. *Metonymy and Pragmatic Inferencing*. Amsterdam : John Benjamins Publishing Company, 2003. 367 p.
3. Orwell G. *Animal Farm*. London : Penguin Books, 2000. 112 p.
4. Orwell G. *Nineteen Eighty-Four*. London : Penguin Books, 2008. 328 p.
5. Карабан В. І. *Переклад англійської художньої літератури*. Вінниця : Нова Книга, 2007. 512 с.
6. Орвелл Дж. *Хутір тварин* / пер. з англ. І. Дибко. Торонто ; Балтімор : Смолоскип, 1984. 97 с.
7. Орвелл Дж. *1984* / пер. з англ. В. Данмера. Харків : Hurtom, 2013. 321 с.
8. Орвелл Дж. *1984* / пер. з англ. Б. Носенок. Харків : Фоліо, 2022. 320 с.

Ярошенко Л.Ю.

Житомирський державний університет імені Івана Франка

ВІДТВОРЕННЯ МОВНИХ ТА ІНДИВІДУАЛЬНО-АВТОРСЬКИХ ЕПІТЕТІВ В АНГЛО-УКРАЇНСЬКОМУ ПЕРЕКЛАДІ

Епітет є одним із найпоширеніших стилістичних засобів художнього тексту, що виконує образотворчу, емоційно-експресивну, оцінну та естетичну функції [1; 7]. Разом з тим він залишається однією з найскладніших одиниць художнього перекладу, адже потребує відтворення не лише денотативного значення, але й усього комплексу стилістичних та образних характеристик [4; 8]. Актуальність дослідження зумовлена зростаючим інтересом перекладознавства до механізмів передачі індивідуально-авторської образності й недостатньою систематизацією відповідних стратегій в англо-українському напрямі перекладу [2; 3].

Мета дослідження — виявити та систематизувати способи відтворення мовних (стертих) та індивідуально-авторських (оказіональних) епітетів в англо-українському художньому перекладі. Матеріалом слугували роман Ф. С. Фіцджеральда «*The Great Gatsby*» (1925) та його переклад М. Пінчевського (2018) [5; 6]; методом суцільної вибірки сформовано репрезентативний корпус прикладів, у якому мовні епітети кількісно переважають, тоді як оказіональні несуть основне стилістичне навантаження.

Відповідно до ступеня новизни й частотності вживання епітети розмежовуються на два принципово різних типи [1; 7]. Мовні (стерті) епітети — відтворені, усталені, передбачувані поєднання зі зниженою образністю (*bitter cold, warm welcome*). Індивідуально-авторські (оказіональні) епітети — унікальні авторські утворення, що характеризуються несподіваністю та семантичною нестандартністю (*moon-flooded road, the yellow cocktail music*). Це розмежування має принципове значення для вибору перекладацьких стратегій [4; 8].

Аналіз перекладу мовних епітетів виявив домінування усталених лексичних відповідників: *bright eyes* → яскраві очі; *heavy silence* → важка тиша. Варіантна відповідність застосовується там, де існує кілька рівноцінних відповідників із контекстуальним вибором: *golden hair* → золотисте волосся. Лексико-семантичні трансформації (конкретизація, генералізація, модуляція)

охоплюють меншу частину випадків: *burning lips* → палкі уста [4]. Граматичні трансформації спричинені структурними відмінностями між мовами і характерні насамперед для складних дефісних епітетів: *sun-lit garden* → освітлений сонцем сад [4; 8].

Переклад індивідуально-авторських епітетів вирізняється значно більшою варіативністю й потребою у творчому підході [2; 3]. Провідною стратегією є калькування, що дозволяє зберегти незвичність і образну основу оригіналу: *the yellow cocktail music* → жовта музика коктейлів; *a wine-colored dress* → сукня кольору вина [5; 6]. Аналоговий переклад застосовується, коли пряме калькування є неприйнятним: *the thin beard of raw ivy* → рідкі пасма дикого плюща. Граматичні трансформації зі збереженням образу необхідні для фразових і дефісних структур: *moon-flooded road* → дорога, залита місяцем [4]. Описовий переклад використовується для семантично складних одиниць: *a death-like stillness* → мертва, непорушна тиша. Компенсація та функціональна заміна є резервними засобами при неможливості адекватного відтворення в конкретній позиції [3; 4].

Загальна перекладацька стратегія М. Пінчевського може бути схарактеризована як «образноцентрична»: у переважній більшості оказіональних випадків перекладач зберігає оригінальний образ, відмовляючись від нейтральних заміन [2; 6]. Синестетичні епітети — ключова риса ідіостилю Фіцджеральда — відтворюються переважно калькуванням, що забезпечує збереження їхнього художнього ефекту [3; 7].

Таким чином, дослідження підтверджує, що мовні й оказіональні епітети потребують принципово різних перекладацьких стратегій. Адекватне відтворення індивідуально-авторських епітетів є одним із найскладніших завдань художнього перекладу і передбачає не лише лінгвістичну компетентність, а й творче й образне мислення перекладача [2; 3; 8].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Гуменюк Г. Я. Епітет у художньому тексті: структура, семантика, прагматика: автореф. дис. ... канд. філол. наук: 10.02.04. Київ, 2000. 19 с.
2. Іваненко С. М. Проблеми відтворення образності в українських перекладах англомовної прози: монографія. Чернівці: Рута, 2006. 182 с.
3. Коломієць Л. В. Концептуально-методологічні засади сучасного українського поетичного перекладу. Київ: КНУ, 2004. 522 с.
4. Корунець І. В. Теорія і практика перекладу (аспектний переклад): підручник. Вінниця: Нова книга, 2003. 448 с.
5. Фіцджеральд Ф. С. Великий Гетсбі / пер. з англ. М. Пінчевського. Київ: Знання, 2018. 206 с.
6. Fitzgerald F. S. *The Great Gatsby*. London: Penguin Books, 2000. 188 p.
7. Leech G. N., Short M. *Style in Fiction*. 2nd ed. London; New York: Pearson Longman, 2007. 404 p.
8. Newmark P. *A Textbook of Translation*. New York; London: Prentice Hall, 1988. 292 p.

ПРИНЦИПИ ФОРМУВАННЯ ЕЛЕКТРОННОГО СЛОВНИКА АНГЛОМОВНОЇ МИСТЕЦЬКОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ

У сучасних умовах цифровізації освіти електронні словники стали важливою частиною навчального процесу. Якщо порівнювати їх із традиційними друкованими словниками, можна помітити, що електронний формат забезпечує значно швидший доступ до інформації та зручніший спосіб роботи з лексичним матеріалом [1]. Особливо помітно це під час вивчення іноземних мов, коли користувачу необхідно оперативно знайти переклад, значення слова або приклади його використання.

Електронний словник визначають як цифровий лексикографічний ресурс, що забезпечує пошук, обробку та відображення мовної інформації за допомогою програмних засобів [2]. На відміну від друкованих видань, сучасні електронні словники не обмежуються лише текстовим поясненням. Вони можуть містити аудіо з вимовою, приклади використання слів, ілюстрації та систему внутрішніх посилань між термінами [3].

Однією з головних переваг електронних словників є швидкість пошуку інформації. Користувачу достатньо ввести кілька символів, щоб система запропонувала відповідні результати. Багато ресурсів також підтримують автодоповнення та історію пошуку, що значно спрощує роботу з великими обсягами лексики [4].

Важливою рисою сучасних електронних словників є їх інтерактивність. Користувач може не лише переглядати словникову статтю, а й переходити до пов'язаних термінів, сортувати матеріал за категоріями та працювати з персональними списками слів. Такий підхід сприяє кращому засвоєнню лексики та підвищує ефективність навчання [5].

Окремої уваги заслуговує використання електронних словників у спеціалізованих галузях, зокрема у сфері мистецтва. Англomовна мистецька термінологія містить значну кількість складних і багатозначних понять, тому електронний формат дозволяє поєднати текстове визначення з прикладами та візуальним супроводом. Це робить процес вивчення термінології більш зрозумілим і доступним.

Практична реалізація електронного словника мистецької термінології потребує не лише технічної розробки інтерфейсу, а й ретельного формування термінологічної бази. Саме добір і систематизація лексичного матеріалу визначають якість та функціональність майбутнього ресурсу. Першим етапом створення словника стало формування термінологічного корпусу, до якого увійшли одиниці сучасної англomовної мистецької лексики. Важливим є не лише кількісний обсяг матеріалу, а й відбір одиниць, які функціонують у сучасному мистецькому дискурсі та мають чіткий термінологічний статус.

Основними джерелами для формування корпусу стали арт-критичні статті з англomовних видань, описи музейних колекцій, онлайн-каталоги виставок та

навчальні ресурси з мистецтвознавства. Такий підхід дозволив залучити матеріал, що репрезентує сучасне функціонування англомовної мистецької термінології у реальному комунікативному середовищі [6].

Процес формування корпусу здійснювався поетапно. На першому етапі проводився суцільний перегляд текстів для фіксації потенційно термінологічних одиниць. На другому — здійснювався аналіз кожної одиниці за такими критеріями: наявність спеціалізованого значення у мистецькому контексті, відтворюваність у різних незалежних джерелах, можливість чіткого визначення та відмежування від загальноживаної лексики.

У процесі відбору було встановлено, що не всі лексичні одиниці, пов'язані зі сферою мистецтва, мають статус терміна. Зокрема, загальноживані слова на кшталт *beautiful, creative, unique* не включалися до словника через відсутність вузькоспеціалізованого значення. Натомість перевага надавалася одиницям, які активно функціонують у сучасному мистецтвознавчому дискурсі та мають практичне значення для користувача.

Після первинного відбору корпус пройшов етап верифікації. Кожен термін перевірявся за авторитетними лексикографічними джерелами, енциклопедіями та мистецтвознавчими глосаріями, що дозволило уточнити його значення та підтвердити термінологічний статус [7].

У результаті проведеного відбору та систематизації було сформовано корпус, що налічує понад 200 англомовних мистецьких термінів. Для забезпечення зручності використання та логічної структури матеріал було розподілено за тематичними блоками, серед яких:

- образотворче мистецтво та живопис (*painting, canvas, impasto, glazing, en plein air*),
- скульптура та просторові мистецтва (*relief, casting, assemblage, installation, site-specific*),
- архітектура та дизайн (*facade, proportion, elevation, grid, typeface*),
- кінематограф і медіа (*montage, mise-en-scène, cinematography, frame rate, aspect ratio*),
- цифрове та сучасне мистецтво (*generative art, NFT, glitch art, net art, interactive media*),
- загальна арт-критична лексика (*aesthetics, provenance, retrospective, curation, patronage*).

Такий принцип організації матеріалу забезпечує системність подання термінології, полегшує навігацію словником та сприяє ефективнішому засвоєнню лексичного матеріалу користувачами.

Таким чином, електронний словник сьогодні є не лише довідковим ресурсом, а й повноцінним освітнім інструментом. Його функціональні можливості, інтерактивність та доступність роблять його ефективним засобом навчання у сучасному цифровому середовищі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Atkins B. T. S., Rundell M. *The Oxford Guide to Practical Lexicography*. – Oxford : Oxford University Press, 2008.
2. Béjoint H. *The Lexicography of English: From Origins to Present*. – Oxford : Oxford University Press, 2010.
3. Crystal D. *The Cambridge Encyclopedia of the English Language*. – Cambridge : Cambridge University Press, 2019.
4. De Schryver G.-M. Lexicographers' dreams in the electronic-dictionary age // *International Journal of Lexicography*. – 2003. – Vol. 16, № 2. – P. 143–199.
5. Nielsen J. *Usability Engineering*. – San Francisco : Morgan Kaufmann, 2011.
6. O'Keeffe A., McCarthy M. *The Routledge Handbook of Corpus Linguistics*. – London : Routledge, 2010.
7. Chilvers I. *A Dictionary of Art and Artists*. – Oxford : Oxford University Press, 2015.

Olena Gryshchenko
PhD in Linguistics, Associate Professor
Borys Grinchenko Kyiv Metropolitan University

'WE' AS A MARKER OF INTERNAL UNCERTAINTY IN FICTION

Modern fictional discourse is characterized by a dynamic interplay of cognitive-pragmatic categories and their corresponding linguistic realizations. Among these, the categories of uncertainty and commonality (collectivity) occupy a particularly significant position. Rather than functioning independently, they frequently overlap and interact, giving rise to complex layers of meaning. This interaction not only intensifies their individual semantic and pragmatic effects but also allows each category to manifest through the other's linguistic features. As a result, expressions of collectivity – most notably the pronoun “we” – may at the same time encode epistemic uncertainty, while markers of uncertainty can contribute to the construction of a shared, though often fragmented, narrative perspective.

Pronoun “we” is central to the formation of ‘we’-discourse, which manifests the category of commonality (collectivity). ‘We’ has a variety of meanings, including ‘you’, ‘I’, inclusive ‘we’, exclusive ‘we’, strategic ‘we’, and distancing ‘we’. The pronoun “we” typically carries stable, context-dependent meanings, denoting either a group of individuals or, in certain cases, a single speaker in a definite sense [2]. In fictional discourse (where the pronoun ‘we’ is typically referred to as ‘we’-narratives [1]), however, it may acquire additional functions, conveying psychological fragmentation and internal uncertainty. Uncertainty is invariably present in discourse. It performs a range of functions, employing a wide array of linguistic markers. In fictional discourse, uncertainty often takes the form of implicit narrative uncertainty, emerging from narrative perspective, contextual gaps, and the reader's inferential processes rather than from explicit markers [3].

The semantics of “we” in fiction is therefore not limited to collective identification. In many literary texts, the pronoun becomes a mechanism for

negotiating unstable subjectivity, especially in situations where the speaker seeks to dissolve personal responsibility or emotional vulnerability within a collective voice. Such usage often creates ambiguity concerning the boundaries between the individual and the group, making the narrative perspective less transparent and more psychologically layered. The reader may perceive this collective voice as simultaneously intimate and evasive, since the pronoun obscures the precise source of emotions, thoughts, or judgments expressed in the narrative.

This ambiguity becomes particularly evident in modern and postmodern fiction, where narrators frequently demonstrate fractured perception and unstable self-identification. The pronoun “we” may function as a discursive strategy that masks insecurity, fear, hesitation, or emotional disorientation. Instead of directly articulating doubt through modal verbs or hedging devices, the narrative voice shifts toward a collective form that implicitly redistributes uncertainty among several imagined participants. Such collective narration often creates the illusion of shared knowledge or emotional solidarity while simultaneously exposing the narrator’s inability to establish a coherent individual position.

In addition, “we”-narration may influence the reader’s interpretative involvement. By employing the pronoun “we,” narrators can symbolically include the reader within the narrative space, thereby constructing a temporary sense of participation or complicity. However, this inclusion is often unstable, as the reader may remain uncertain about the exact composition of the collective voice. Consequently, the pronoun generates interpretative tension: it invites identification while withholding full clarity regarding the speaker’s identity and intentions. This duality contributes to the broader pragmatic complexity of fictional discourse, where linguistic forms simultaneously reveal and conceal meaning.

“WE WANTED MORE. We knocked the butt ends of our forks against the table, tapped our spoons against our empty bowls; we were hungry. We wanted more volume, more riots. We turned up the knob on the TV until our ears ached with the shouts of angry men. We wanted more music on the radio; we wanted beats; we wanted rock. We wanted muscles on our skinny arms. We had bird bones, hollow and light, and we wanted more density, more weight. We were six snatching hands, six stomping feet; we were brothers, boys, three little kings locked in a feud for more.” “When we were three together, we spoke in unison, one voice for all, our cave language” [5]. “We watched Esther with looks on our faces. We had never understood her... Now here she was among us.” “Know that we are a close-knit community. We’ve lived here for years, which is not to say that our ancestors are buried here; simply, this is the place we have all ended up” [6].

However, uncertainty in fiction may be conveyed even by means of apparently “certain” linguistic units. In particular, the pronoun “we”, together with its associated semantic elements (“we”-semes) in we-discourse, may participate in the construction of uncertainty. ‘We’ has a wide range of functions in fiction, as it is “flexible and ambiguous”; it may refer to “the community” and to “the reader”; it serves “as a mask”; it can be gendered and “generational”; “we” narrator is used to tell a personal story or someone else’s story while staying unrecognized; it is “both universal and highly specific, temporally and spatially” [4, p. 1–9].

REFERENCES

1. Fludernik M. *An Introduction to Narratology*. London; New York: Routledge, 2009. 200 p.
2. Gryshchenko O. Discourse and the Power of ‘WE’: Constructing Collective Identity. *Research Trends in Modern Linguistics and Literature*. Vol. 8 (2025). P. 4–18. <https://doi.org/10.29038/2617-6696.2025.8.4.18>
3. Gryshchenko O. Manifestations and Functions of Uncertainty in Modern Fictional Discourse. *Актуальні проблеми сучасної лінгвістики та методики викладання мови і літератури: збірник матеріалів науково-практичної інтернет-конференції*. Житомирський державний університет імені Івана Франка, 2026. – P. 172–175.
4. Maxey R. The Rise of the “We” Narrator in Modern American Fiction. *European Journal of American Studies*. Vol. 10 #2. 2015. 1–13. <https://doi.org/10.4000/ejas.11068>
5. Torres J. *We the Animals*. Mariner Books, 2012.
6. Walbert K. *Our Kind: A Novel in Stories*. New York: Scribner, 2004.

Береза Ю.А.

Житомирський державний університет імені Івана Франка

РЕАЛІЇ СЕРІАЛУ «ЩОДЕННИКИ ВАМПІРА»: КЛАСИФІКАЦІЙНИЙ АСПЕКТ

Матеріалом нашої розвідки є американський телесеріал у жанрі фентезі “The Vampire Diaries” [7], за мотивами серії книг “The Vampire Diaries”, автором яких є L. J. Smith, знятий компанією Outerbanks Entertainment, Warner Bros. Television, CBS Television Studios. Серіал налічує вісім сезонів, загалом 171 серію та виходив на телеканалі з 2009 по 2017 роки, кожна серія триває приблизно 42 хвилини. Основні події сюжету розгортаються у невеликому місті Mystic Falls, де буденне життя людей поєднується з надприродним світом та такими його представниками, як вампіри, відьми, перевертні та інші міфічні істоти. Впродовж усіх сезонів події розгортаються навколо декількох осіб, які є головними героями, перебіг їхнього життя, складність в стосунках, таємниці міста та сімей засновників визначають хід подій в серіалі.

Наше дослідження присвячене аналізу реалій серіалу “The Vampire Diaries” [7] у класифікаційному аспекті. Під реаліями розуміємо специфічні лексичні одиниці, що номінують унікальні явища, присутні у культурі одного народу та відсутні в інших [1], які виконують важливу роль у передачі національно-культурного колориту, традицій, особливостей побуту та світогляду персонажів. Такі реалії описують різні сфери життя головних героїв, що дозволяє нам класифікувати їх за ідеографічним принципом [2]. Досліджуваний серіал також включає авторські реалії на позначення, переважно, вигаданих істот, заклинань, ритуалів та надприродних явищ, які отримали назву квазіреалій [3] або ірреалій [4].

У серіалі “The Vampire Diaries” [7] виділяємо низку груп, першу з яких складають ономастичні реалії, що поділяються на антропоніми та топоніми. Антропоніми, або імена людей, деякі з яких з часом перетворюються на вампірів або перевертнів, переважно мають у телесеріалі національно-культурне забарвлення, а їх конотація базується на культурно-історичному розвитку суспільства. Прізвища утворюють першу підгрупу антропонімів, наприклад, серед прізвищ засновників міста *Mystic Falls* знаходимо прізвища *Gilbert, Forbes, Lockwood, Mikaelson*, що відповідно до словнику [5] є розповсюдженими у Великій Британії та Ірландії. Вони вказують на британське походження перших переселенців Вірджинії та підкреслюють їхню належність до аристократії міста. Прізвище родини *Mikaelson* походить від імені батька родини (*Mikael*) та створено за моделлю скандинавських прізвищ з допоміжним суфіксом *-son*, котре перекладається, як син. Другу підгрупу антропонімів складають етнічні імена серіалу, до прикладу: *Niklaus/Klaus* – ім’я має німецьке походження [6], імена *Rebekah* та *Elijah* мають біблійне давньоєврейське походження, що вказує на їхнє існування в уявному світі телесеріалу кілька тисяч років та приналежність до *The Originals*, які є найдавнішими, найсильнішими та непереможними відповідно до сюжету телесеріалу.

Топоніми відіграють важливу роль у створенні географічного простору серіалу та включають назви міст, навчальних закладів і маєтків. Одним з них слугує назва міста *Mystic Falls*, вигадане місто у штаті Вірджинія, де розвиваються основні події серіалу. Назва є авторською вигадкою, котра створює особливу атмосферу серіалу, вказує на таємничість міста та надає сюжету відтінку містики у буденному житті. У зображеному у серіалі навчальному закладі *Whitmore College* розгортаються ключові події, які роблять сюжет серіалу інтригуючим та цікавим глядачу. Серед назв маєтків виділяємо, ще декілька топонімів, до прикладу: *Lockwood Mansion*, маєток, який належить сім’ї Локвуд та знайомить нас з таємницею, котра ховається у його підвалах. Ще один маєток *Salvatore Boarding House* стає для головних героїв вампірів родовим, куди з часом вони повертаються та, який, впродовж усього серіалу відіграє роль місця сюжетоутворюючих подій. *Mikaelson Mansion* слугує місцем, в якому облаштувалися первісні вампіри для проживання, а також центром влади у надприродних істот в регулюванні особистих конфліктів.

Друга група включає в себе міфоніми (назви надприродних істот та явищ). Ми використовуємо ідеї дослідника Міки Лопонена, який у своїй праці виділяє вигадані культурні елементи [4], частина з яких є іменами вигаданих міфологічних істот. Сюди відносимо імена надприродних істот, сакральних предметів, назв вигаданих спільнот та міфологічних персонажів. До прикладу: *Hybrid* – унікальна істота, що поєднує гени вампіра та перевертня. *The Sirens* – міфологічні істоти, які за допомогою своїх чарів мали змогу потрапляти у свідомість людей, керувати нею та змінювати позитивні почуття так, щоб від них залишався негативний осад. *Witches* – люди, які володіють магією, котра передається з покоління в покоління, та відьми сімейства Беннет, що мали найбільший зв’язок з потойбічним світом та з вампірами.

Третя група об'єднує етнографічні реалії на позначення традицій і звичаїв. У серіалі ця категорія охоплює деталі американської підліткової культури, підкреслюючи важливість традицій у буденному житті маленького американського міста. Одним з прикладів є *Founder's Day* - свято, яке поєднує історію Сполучених Штатів Америки з таємницями містичних родин, котрі заснували це місто. Наступним прикладом є конкурс краси *Miss Mystic Falls*, який символізує спадковість поколінь і приналежність до впливових родів, увиразнюючи не лише дотримання традицій, а й високий соціальний статус учасників. До цієї групи належить назва вечору зустрічі випускників *Homecoming*, що уособлює повернення колишніх учнів до рідного міста. У "Щоденниках вампіра" ця подія є кульмінаційним моментом, що супроводжується грандіозним святкуванням.

Отже, у серіалі "The Vampire Diaries" виділяємо три групи реалій. До першої відносимо власні імена, що номінують героїв серіалу та географічні об'єкти. Друга група включає номінації міфічних істот та надприродних явищ, що є невід'ємною характеристикою серіалу у жанрі фентезі. Третя група складається з етнографічних реалій, які описують побут в провінційному американському місті. Зазначені реалії містять важливу інформацію про уявний світ телесеріалу та створюють його неповторний колорит. Подальша перспектива розвідки полягає у вивченні способів відтворення американських реалій в українському перекладі телесеріалу "The Vampire Diaries".

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Борисенко Н. Д., Славова Л. Л., Кодубовська О. О., Антонюк Н. М. Реалії телесеріалу «Бріджертони» у лінгвокультурологічному та лінгвокраїнознавчому вимірі. *Закарпатські філологічні студії*. 2025. Вип. 42, т. 1. С. 86–91.
2. Борисенко Н. Д., Славова Л. Л., Кодубовська О. О. Художній світ реалій американських університетів: лінгвокраїнознавчий та лінгвокультурологічний аспекти. *Закарпатські філологічні студії*. 2023. Вип. 27, т. 1. С. 82–86.
3. Мартинюк А. П., Северін М. О. Когнітивно-комунікативний аспект відтворення назв квазіреалій в англо-українських перекладах фентезі. *Лінгвістичні дослідження: зб. наук. праць ХНПУ імені Г.С. Сковороди*. 2024. Вип. 61. С. 160–170.
4. Loponen M. Translating Irrealia: Creating a Semiotic Framework for the Translation of Fictional Cultures. *Chinese Semiotic Studies*. 2009. 2(1). P. 165–175.
5. The Oxford Dictionary of Family Names in Britain and Ireland / ed. by Hanks P., Coates R, McClure P. Vol. I-IV. Oxford : Oxford Univ. Press, 2016.
6. Bahlow H. Deutsches Namenlexikon: Familien- und Vornamen nach Ursprung und Sinn erklärt. München : Keyserche Verlagsbuchhandlung, 1967. URL: <https://archive.org/details/deutschesnamenle0000bah1> (дата звернення: 30.04.2026).
7. The Vampire Diaries. Julie Plec, Kevin Williamson. The CW, Warner Bros. Television, Alloy Entertainment, Bonanza Productions, Outerbanks Entertainment. 2009–2017. URL: <https://www.stan.com.au/watch/the-vampire-diaries> (дата звернення: 29.04.2026).

КЛЮЧОВІ РІЗНОВИДИ АУДІОВІЗУАЛЬНОГО ПЕРЕКЛАДУ

У сучасному світі аудіовізуальний переклад набуває все більшої популярності через збільшення контенту на стрімінгових платформах, як-от Netflix, Disney+, Amazon Prime Video та ін. Для україномовної аудиторії якісний переклад став головним чинником для доступу до англomовних серіалів, фільмів та будь-якого аудіовізуального контенту. Актуальність теми визначається у сучасному становищі України, особливо після повномасштабного вторгнення, після якого українська мова набула більш вагомого значення у медіапросторі. У той же час іноземний контент, особливо англomовний, все більше набуває популярності серед українців. Тому якість перекладу відіграватиме ключову роль у сприйнятті та розумінні будь-якого аудіовізуального матеріалу. Це вимагатиме знання слабких та сильних сторін, а також особливостей виконання кожного виду аудіовізуального перекладу.

Мета – дослідження кожного виду аудіовізуального перекладу для визначення переваг та недоліків кожного, особливостей їхнього застосування.

Дослідниця аудіовізуального перекладу Н. Матківська визначає предмет свого дослідження як переклад вербальних компонентів відео, синхронізуючи вербальні та невербальні елементи [1].

У сучасній теорії виокремлюють такі види аудіовізуального перекладу, як-от: дублювання, сюртитри, субтитрування, субтитри в режимі реального часу, закадровий переклад, поєднання дублювання і субтитрів, дублювання та субтитри, які створюються перекладачами-аматорами, закадровий переклад, синхронний переклад фільмів на кінофестивалях, аудіоопис для людей із вадами зору та коментування у вільній формі [2].

Серед цих видів найпоширенішим та найскладнішим є дублювання, яке передбачає передачу тексту з вихідної мови на цільову. Складність у його відтворенні є створення ілюзії, що цільова мова є для персонажа рідною. Серед переваг виду варто виділити легкість сприйняття та доступність для людей із вадами слуху, а також всіх вікових категорій. Основним його недоліком є складність, адже для його виконання необхідна спеціалізована техніка та висококовартість [3].

Ще одним поширеним видом є субтитрування, за допомогою якого усне мовлення переходить у письмове. Виділяють два типи субтитрів – внутрішньомовні (написані мовою оригіналу) та міжмовні (написані мовою перекладу). Створені субтитри розташовуються внизу екрану. Для субтитрування винесено низку вимог для їхнього створення, як-от: субтитри мають становити один ряд, кількість символів не має перевищувати 40, синхронізація із звуковою доріжкою, виділення слів для інтонаційного забарвлення, переклад всієї інформації, яка має вплив на сприйняття. Існує два типи субтитрів – сюртитри, які ідуть нерозривним рядком і використовуються переважно у театрі, та субтитри, які були створені перекладачами-аматорами [4].

Під час закадрового перекладу записують голос, іноді два голоси, перекладу, і накладають запис на оригінал, роблячи його тихішим. Основним недоліком такого перекладу є те, що перекладач мало що змінює саме у інтонації героїв. Це призводить до того, що глядач іноді не розуміє, який та коли персонаж говорить [4].

Найменш актуальним видом відтворення аудіовізуального перекладу є синхронний переклад, який передбачає переклад під час демонстрації фільму, іноді навіть без попереднього перегляду [4].

Для людей із вадами зору існує окремий вид, який називають аудіоописом. Це розповідь, яка зазвичай накладається на діалоги або під час паузи між репліками. Розповідь містить у собі опис вагомих елементів, подій, зовнішнього вигляду героя, явищ тощо. Для здійснення такого перекладу, перекладач повинен вміти розрізняти, що є головним, а що другорядним, адже неможливо передати всі деталі за короткий проміжок часу [5].

Таким чином, кожен вид аудіовізуального перекладу має свої особливості, переваги та недоліки. Вибір конкретного виду залежатиме від мети, потреб цільової аудиторії та можливостей перекладача.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Гаман І. А., Чайковська О. Ю. Кінопереклад як вид аудіовізуального перекладу // Закарпатські філологічні студії. 2023. Вип. 28. Т. 2. С. 137–141. DOI: <https://doi.org/10.32782/tps2663-4880/2023.28.2.25>.
2. Ільницька І. М. Особливості застосування перекладацьких стратегій та прийомів при перекладі анімаційної трилогії «Тачки» : магістерська робота / Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка. Дрогобич, 2025. URL: http://www.ir.dspu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/8381/1/Ільницька%20І.М._Особливості%20застосування%20перекладацьких%20стратегій%20та%20прийомів%20при%20перекладі%20анімаційної%20трилогії%20Тачки.pdf
3. Мітіна О. М., Ростомова Л. М., Драпалюк К. І. Дублювання як вид аудіовізуального перекладу // Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Соціальні комунікації. 2022. Т. 33 (72), № 6 (1). С. 235–242. DOI: <https://doi.org/10.32782/2710-4656/2022.6.1/40>.
4. Перванчук Т. Б. Аудіовізуальний переклад: основні види та особливості // Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Соціальні комунікації. 2021. Т. 32 (71), № 4 (2). С. 121–126. DOI: <https://doi.org/10.32838/2710-4656/2021.4-2/20>.
5. Cinema Sound Production. Audio description [Електронний ресурс] // Cinema Sound Production : [сайт]. Київ, [б. р.]. URL: <https://cinemasound.ua/audio-description/> (дата звернення: 03.04.2026).

ПЕРЕДАЧА ІДІОЛЕКТУ ПЕРСОНАЖА У КІНОПЕРЕКЛАДІ (НА МАТЕРІАЛІ ФІЛЬМУ «*INGLOURIOUS BASTERDS*»)

Аудіовізуальний переклад посідає місце одного з найдинамічніших напрямів сучасного перекладознавства. Особливе місце в ньому займає кінопереклад — складний полісеміотичний процес, де вербальний компонент нерозривно пов'язаний із візуальним рядом, акторською грою та музичним супроводом. Серед численних перекладацьких проблем питання передачі ідіолекту персонажів залишається недостатньо дослідженим у вітчизняній науці, що й зумовлює актуальність цього дослідження.

Метою роботи є аналіз стратегій і прийомів відтворення ідіолекту персонажів у дублюванні та субтитруванні фільму Квентіна Тарантіно «*Inglourious Basterds*» (2009) засобами української мови. Матеріалом слугували діалоги оригінальної версії, а також тексти українського дубляжу й субтитрів.

Ідіолект персонажа — акцент, темп мовлення, регіональне забарвлення, специфічна лексика — виконує в кінотексті потужну характерологічну функцію: ще до змісту слів він повідомляє глядачеві про походження героя, соціальний статус і психологічний склад [4]. Однак жорсткі технічні вимоги дублювання (ліпсінк, ізохронізм, кінетичний синхронізм) фактично унеможливають пряму передачу фонетичного колориту. Структурні відмінності між англійською та українською мовами постійно змушують перекладача стискати текст і шукати компроміс між точністю та природністю звучання [5].

Пряма фонетична імітація іноземного акценту в дубляжі часто призводить до карикатурності й руйнує художній образ. Тому практика доводить доцільність перенесення «інакшості» персонажа на лексико-стилістичний рівень — через просторіччя, сленг або навмисні граматичні відхилення [1]. Субтитрування, на відміну від дубляжу, зберігає оригінальне звучання, проте накладає суворі просторово-часові обмеження: як правило, до двох рядків по ~40 символів і 4–6 секунд на екран [2].

«*Inglourious Basterds*» є унікальним матеріалом для дослідження: у фільмі функціонують чотири мови (англійська, французька, німецька, італійська), а акцент і перемикання між мовами стають рушійними силами сюжету. Аналіз ключових сцен засвідчив, що мова у Тарантіно перетворюється на «поле бою» та інструмент виживання. Маніпулятивний код-світчинг Ганса Ланди на фермі, провал Альдо Рейна під час спроби говорити італійською та викриття Арчі Гікокса, якого зрадили британський акцент і культурно неправильний жест при замовленні трьох склянок пива, — усі ці епізоди наочно доводять, що фонетична точність може мати буквально фатальне значення.

Українські перекладачі послідовно застосовують стратегію лексико-стилістичної компенсації. Агресивне просторіччя Донні Доновіца («гробаний нацисте»), підкреслено зверхня книжна лексика Бріджет фон Гаммерсмарк та прямолінійні конструкції Альдо Рейна зберігають психологічний і соціальний

портрет кожного персонажа, хоча й ціною оригінального звучання [3]. Лексична компенсація є найбільш виправданим рішенням, коли відтворення оригінального акценту неминуче обертається карикатурою.

Субтитри натомість реалізують стратегію очуження: автентичні голоси акторів і «мова ворога» залишаються незайманими, що дозволяє зберегти атмосферу окупованої Європи та підтримувати постійну напругу. Контраст між почутим і прочитаним стає самостійним драматургічним прийомом — особливо відчутно у сцені підвальної таверні, де глядач завдяки субтитрам знає більше за персонажів і тому переживає класичний ефект саспенсу. Іноземні звертання («*Herr*», «*Frau*», «*Oberst*») свідомо залишаються без перекладу, підкреслюючи формальну холодність і дистанцію нацистського режиму.

Дослідження підтверджує, що в умовах технічних обмежень аудіовізуального перекладу фонетика неминуче поступається місцем лексиці та прагматиці. Гнучке поєднання доместикації в дубляжі та форенізації в субтитрах дозволяє зберегти художню глибину оригінального кінотексту й забезпечити глядачеві те саме емоційне переживання, яке задумав режисер. Ефективний кінопереклад — це не пошук єдиного методу, а мистецтво синтезу стратегій, підпорядкованих одній меті.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Андрієнко Т. П. Стратегії в інтеракційній моделі перекладу (на матеріалі англійського та українського художнього дискурсу) : автореф. дис. ... д-ра філол. наук : 10.02.16. Київ, 2017. 32 с.

2. Бахов І. С. Субтитрування в перекладі як інструмент формування професійної ідентичності перекладачів в умовах глобалізації. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Філологія. 2019. Вип. 38, т. 1. С. 123–126.

3. Колодій Б. М., Олійник О. Ю. Відтворення авторського стилю Квентіна Тарантіно засобами українського кіноперекладу. Молодий вчений. 2020. № 4 (80). С. 214–218.

4. Іщенко Д. С., Мосієнко О. А. Передача фонетичних особливостей мовлення персонажів в українському кіноперекладі. Соціально-гуманітарні науки та сучасні виклики. Житомир, 2022. С. 56–60.

5. Мітіна О., Ростомова Л., Драпалюк К. Проблеми кіноперекладу з англійської мови на українську. Науковий журнал «Молодий вчений». 2021. № 12 (100). С. 93–97.